สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ปริญญานิพนธ์

ของ

พระสรพงษ์ สอนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ตุลาคม 2554

สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ของ

พระสรพงษ์ สอนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ตุลาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

พระสรพงษ์ สอนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ตุลาคม 2554

พระสรพงษ์ สอนทวี. (2554). สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :อาจารย์ ดร.สุภาพร ธนะชานันท์, ร.ต.อ.หญิง ดร.ปานจักษ์ เหล่ารัตนวรพงษ์.

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่ออธิบายและทำนายการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วย ปัจจัยภายในภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองฯ และ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมภายนอก ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ สามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 18 โรง ใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง สงขลา กระบี่ และตรัง ที่มีปัจจัยทางชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน ได้แก่ ระดับชั้นการศึกษา สภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแล สภาพการพักอาศัย(จำวัด) จำแนกเป็น สามเณรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 219 รูป ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 115 รูป รวม 334 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยทางชีวสังคมและภูมิหลัง และแบบวัดตัวแปรต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way ANOVA) และการทดสอบ t (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ ร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณร ได้ร้อยละ 60.20 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรมากที่สุด

2. ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล กับ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณร

3. สามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นต่างกัน มีการปรับตัวด้านร่างกาย ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย

สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีการปรับตัว ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านพึ่งพาซึ่งกันและกัน สูงกว่า แต่มีการปรับตัวด้านร่างกาย ต่ำกว่า สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัยก่อนบวชแตกต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา มีการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์สูงที่สุด

5. สามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแลกับไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวในด้านรวมและด้านอัตมโนทัศน์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวในด้านรวมและด้านอัตมโนทัศน์ สูงกว่าสามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล

6. สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัย(จำวัด)ต่างกัน มีการปรับตัวในด้านร่างกาย ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามเณรที่ จำวัดอยู่กับเพื่อนสามเณร มีการปรับตัวในด้านร่างกายสูงที่สุด และ สามเณรที่จำวัดอยู่กับ พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ มีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันสูงที่สุด

FAMILY ENVIRONMENT, TEMPLE, SCHOOL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS AS CONCORDANTS OF ADJUSTMENT OF THE NOVICES AT PHRAPARIYATIDHAMMA SCHOOL, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT

AN ABSTRACT

BY

PHRA SORAPONG SONTAWEE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Science Degree in Applied Behavioral Science Research

at Srinakharinwirot University

October 2011

Phra Sorapong Sontawee. (2011). *Family temple school environment and psychological characteristics related to the adjustment of the novices at Phrapariyuttidhamma School group, General Education branch*. Master thesis, M.S. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Supaporn Thanachanan, Pol.Capt. Dr.Panchack Laoratanavoraphong,

Research objectives

1. To explain and predict the adjustment of the novices at Phrapariyuttidhamma School group, Department of Genral Education from internal and external personal factors

2. To find out the interaction between internal and external variables that affect the adjustment of the novices at Phrapariyuttidhamma School group, General Education branch

3. To compare the adjustment of the novices that have different bio-sociological characteristics and backgrounds

The sampling group consisted of 334 novices selected by cluster random sampling from Muthayom Suksa 1 and Muthayom Suksa 4 novices of Phrapariyuttidhamma School, General Education branch, Group 2 , Academic year 2011, 18 schools under supervision in 7 provinces such as Chumphon, Surat Thani, Nakhon Si Thammarat, Songkhla, Krabi, Trang, and Ranong provinces. Variables used were divided into six independent. Three social environment external factors consisted of : loved and reasoned child – rearing practices from parents, social support from the mentor monks, peer relationship. Three psychological characteristics internal factors consisted of: achievement motivation, future orientation and self control traits , Buddhist belief . The dependent variable was the adjustment of the novices. The tools used in data collection are questionnaires. The data analysis was accomplished by Descriptive Statistics, T-test, Two-way Analysis of Variance and Multiple Regression Analysis. The analysis was done among the whole group and the small groups classified by bio-sociological characteristics and backgrounds.

The research findings can be summarized as follows:

1. Achievement motivation, future orientation and self control traits , Buddhist belief, the loved and reasoned child – rearing practices from parents, social support from the mentor monks, peer relationship were able to predict the novices' adjustment at the percentage of 60.20 , with statistically significant at .05 level

2. An interaction was not ascertained between achievement motivation and the loved and reasoned child – rearing practices from parents on the adjustment of the novices

3. There was significant difference in the adjustment of the novices that had different level of education. It was found that the novices who study in high level of education showed higher the role function adjustment and interdependence relations with friends adjustment but showed lower physiological adjustment than those with low level of education

4. The novices with difference pre-ordained living conditions showed statistically significant at .05 level in their adjustment. It was found that the novices who lived with father or mother showed highest self concept adjustment.

5. The novices with difference in their mentor monks showed statistically significant at .05 level in their physiological adjustment, role function adjustment, interdependence relations with friends adjustment. It was found that the novices who had mentor monks showed higher the overall adjustment and self concept adjustment than those who had no mentor monks

6. The novices with difference in their living conditions (sleep-temple) showed statistically significant at .05 level in their physiological adjustment, role function adjustment, interdependence relations with friends adjustment . It was found that the novices who lived with friends showed highest physiological adjustment but the novices who lived with mentor monks showed highest role function adjustment and interdependence relations with friends adjustment.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.สุภาพร ธนะชานันท์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ ร.ต.อ.หญิง ดร.ปานจักษ์ เหล่ารัตนวรพงษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำในการจัดทำงาน วิจัยทุกขั้นตอน พร้อมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำปริญญานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์และรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และท่าน ได้เป็นแบบอย่างของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์และงานวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ ดร. สมชาย เทพแสง ว่าที่ร้อยตรี ดร. มนัส บุญประกอบและผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย อาจารย์ ดร.มนัส บุญประกอบ และอาจารย์ ดร.นริสรา พึ่งโพธิ์สภ ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความกรุณาอบรมสั่งสอนผู้วิจัยจนมีความรู้ความสามารถในสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และนำมาใช้ในการจัดทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษามิได้สิ้นสุดลงเพียงการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกท่านและรุ่นพี่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ที่ให้การช่วยเหลือแนะนำ ให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ในการทำวิจัยในครั้งนี้ให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา รำลึกถึงพระครูสุพัฒนโกศล เจ้าอาวาสวัดหาดสำราญ เจ้าคณะอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร พระคุณของมารดาบิดาคนในครอบครัวและครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความสามารถตราบจนถึงทุกวันนี้

พระสรพงษ์ สอนทวี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	6
	ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรพชาเป็นสามเณร	6
	ความหมายของคำว่า “สามเณร”	6
	ความหมายของคำว่าบรรพชา	6
	กำเนิดของสามเณร	7
	ประวัติความเป็นมาของสามเณรในประเทศไทย	8
	สถานภาพของสามเณร	9
	วัตรประวัติของสามเณร	10
	ส่วนที่ 2 บริบทสถานภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม	13
	ความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม	13
	ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	14
	สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	17
	กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2552	19
	ส่วนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของวัยรุ่น	20
	ความสำคัญของระยะวัยรุ่น	20
	พัฒนาการในช่วงวัยรุ่น	20
	ความต้องการของวัยรุ่น	23
	ส่วนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	26
	แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการปรับตัวของวัยรุ่น และลักษณะของการปรับตัวของสามเณรซึ่งอยู่ในวัยรุ่น	26
	ความหมายของการปรับตัว	26
	แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัว	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	(ต่อ)	
	ทฤษฎีการปรับตัวของรอย	28
	การปรับตัวของสามเณร	29
	การปรับตัวด้านร่างกาย	30
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านร่างกายของสามเณร	31
	สรุป	32
	วิธีการวัดการปรับตัวด้านร่างกาย	32
	การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์	32
	สรุป	34
	วิธีการประเมินวัดพฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์	34
	การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่	34
	สรุป	35
	วิธีการวัดพฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่	36
	การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	36
	สรุป	36
	วิธีการวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	36
	แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการปรับตัว	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	38
	ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลกับการปรับตัว	39
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	39
	สรุป	43
	วิธีการประเมินวัดพฤติกรรมด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	43
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สัมพันธ์กับการปรับตัว	44
	ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน	44
	สรุป	48
	วิธีการวัด การปรับตัว ด้านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน	48
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนที่สัมพันธ์กับการปรับตัว	48
	ความเชื่อทางพุทธ	48
	สรุป	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2 (ต่อ)

วิธีวัดความเชื่อทางพุทธ..... 50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว 51
ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกตัวบุคคลกับการปรับตัว 51
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล..... 52
สรุป..... 53
วิธีการวัด การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล..... 53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว..... 53
การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ..... 54
สรุป..... 55
วิธีการวัดการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ..... 55
งานวิจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว..... 55
ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน..... 56
สรุป..... 57
วิธีการวัด ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร..... 57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว..... 57
ส่วนที่ 7 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการปรับตัว 57
สถานภาพบิดามารดากับการปรับตัว..... 58
สภาพครอบครัวก่อนบรรพชา..... 59
ระยะเวลาบรรพชา (ระดับชั้นการศึกษา)..... 60
สภาพการพักอาศัยขณะบรรพชา..... 60
การมีพระพี่เลี้ยงดูแล กับการปรับตัวของสามเณร..... 61
กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 61
ตัวแปรที่ศึกษา..... 62
กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 63
นิยามปฏิบัติการ 63
สมมติฐานของการวิจัย 67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	68
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	69
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	75
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	77
	การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร	77
	การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของกลุ่มตัวแปร	79
5	**สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	95
	การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน	96
	การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1	96
	การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2	100
	การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3	100
	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ	103
	ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป	103
บรรณานุกรม		105
ภาคผนวก		118
ภาคผนวก ก		119
ภาคผนวก ข		131
ประวัติย่อผู้วิจัย		142

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนสามเณรที่ตอบแบบสอบถาม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ	69
2	แสดงจำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง	78
3	แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร	79
4	ร้อยละความแปรปรวนของการปรับตัวของกลุ่มตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก	80
5	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Enter Multiple Regression Coefficients) ของพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร เมื่อใส่ตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าไปในสมการ	81
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรได้รับการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)	82
7	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรได้รับการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)	84
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรได้รับการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)	86
9	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรเพื่อเทียบเทียบพฤติกรรมการการปรับตัวของสามเณร ระหว่างสามเณรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	88
10	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรเพื่อเทียบเทียบพฤติกรรมการการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะสภาพครอบครัวก่อนบวช บวช (บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน และบิดาหรือมารดาเสียชีวิต) แตกต่างกัน	89

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
11	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร เพื่อเทียบเทียบพฤติกรรมการการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะสภาพการพักอาศัยก่อนบวช (บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา และญาติ) แตกต่างกัน	90
12	แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่าง ลักษณะสภาพการพักอาศัยก่อนบวช (บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา และญาติ) กับพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรในด้าน อัตมโนทัศน์	91
13	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร เพื่อเทียบเทียบพฤติกรรมการการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะพระพี่เลี้ยงที่ดูแล (มีพระพี่เลี้ยงที่ดูแล และไม่มีพระพี่เลี้ยงที่ดูแล) แตกต่างกัน	91
14	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร เพื่อเทียบเทียบพฤติกรรมการการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด) (พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง และเพื่อนสามเณร) แตกต่างกัน	92
15	แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่าง ลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด) (พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง และเพื่อนสามเณร) กับพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรในด้านร่างกาย	93
16	แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่าง ลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด) (พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง และเพื่อนสามเณร) กับพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรในด้านบทบาทหน้าที่	93
17	แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่าง ลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด) (พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง และเพื่อนสามเณร) กับพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรในด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	94

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 โครงสร้างการบริหารจัดการสายบังคับบัญชา การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 15

2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน 16

3 กรอบแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ 63

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาให้กับสังคมไทยมีมาตั้งแต่โบราณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความพ้นทุกข์ และเพื่อฝึกหัดอบรม กาย วาจา ให้สงบ อบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ และอบรมปัญญาให้รู้แจ้งแทงตลอด หรือเรียกว่าไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ตามหลักพระพุทธศาสนา (สิริ เพ็ชรไชย. 2521:105) ซึ่งปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังคงมีบทบาทหน้าที่เหล่านี้อยู่ และมีความชัดเจนมากขึ้นในรูปแบบของการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไป โดยมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนว่า ลักษณะใดเป็นของพระภิกษุสามเณร ลักษณะใดเป็นของบุคคลทั่วไป โดยมีการจัดรูปแบบของการถ่ายทอด ทั้งที่เป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดตั้งโรงเรียน การเรียนการสอนที่มีรูปแบบแน่นอน มีการวัดผลประเมินผล ว่าได้ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้หรือไม่อย่างไร และ ที่ไม่เป็นทางการ มีรูปแบบไม่แน่นอน เป็นไปตามอัธยาศัย ไม่มีการวัดผลและประเมินผล (กรมการศาสนา. 2542)

การศึกษาของพระภิกษุสามเณรในปัจจุบันแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาและสังคมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ และ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาเป็นต้น (ชำเลือง วุฒิจันทร์ .2526: 105) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับการเรียนวิชาสามัญตามหลักสูตรของรัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พ.ศ. 2514 เป็นครั้งแรก และเปลี่ยนไปใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พ.ศ. 2542 แทน โดยเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (กรมการศาสนา. 2542)

คุณภาพและมาตรฐาน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนนั้น (สมชาย บัวเล็ก 2535: 13) จากการติดตามผลการดำเนินงาน ปี พ.ศ. 2535 พบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารกิจการนักเรียน คือผู้ดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียนที่เข้ามาบวชเป็นสามเณร ยังขาดความรู้ความชำนาญ ขาดความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเองที่จะคอยช่วยเหลือสามเณรที่มีปัญหาภูมิหลังมาจากครอบครัวเดิม และเมื่อเข้ามาบวชเรียนก็มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ในสถานภาพของสามเณรด้วย

พระครูพีรปัญญาภิวัฒน์(2553: สัมภาษณ์) ครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา โรงเรียนพุทธรังษีพิทยาลัย ตำบลท่ามะพลา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร กล่าวว่า สามเณร

ที่เข้ามาบวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังทางครอบครัวแตกต่างกันมาก รวมทั้งอุปนิสัยในการดำเนินชีวิตก็แตกต่างกัน สามเณรบางรูปสมัครใจมาบวชเพื่อต้องการศึกษาเล่าเรียน บางรูปก็ไม่ได้เต็มใจมาบวช แต่ถูกผู้ปกครองบังคับขู่เข็ญ ให้มาบวชเพื่อเรียนหนังสือ บางรูปบิดามารดาไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุตรหลานของตนเองได้ก็บังคับให้มาบวช บางรูปเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ไม่ชอบไปโรงเรียน มีอคติกับครูผู้สอน บางรูปติดยาเสพติดมาก่อน บางรูปมีนิสัยดื้อรั้น เข้ากับเพื่อนไม่ได้ มีเรื่องชกต่อยกัน บางรูปก็ติดเพื่อนมากเกินไป บางรูปก็ชอบอยู่คนเดียว บางรูปมีความสับสนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของตนเอง เป็นต้น

สามเณรที่มีพื้นฐานแตกต่างกันเหล่านี้ ต้องมาบวชเรียนอยู่ร่วมกัน และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเดียวกัน(จริยวัตรของสามเณร) การเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างฉับพลันทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และ บทบาทหน้าที่ จากเด็กวัยรุ่นที่เป็นบุคคลธรรมดากลายมาเป็นสามเณร จึงเป็นประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดอย่างมาก ผู้ที่บรรพชาเป็นสามเณรได้ จึงต้องมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะทนต่อความยากลำบากในการเป็นนักบวช สามารถช่วยเหลือตนเองและรักษาสมณสารูปได้ ชีวิตของสามเณรมีภารกิจมากและเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากต้องอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และยังต้องอยู่ในกรอบของการบังคับบัญชาอีกด้วย จึงเป็นชีวิตที่แตกต่างจากเด็กวัยรุ่นโดยทั่วไปอย่างสิ้นเชิง สามเณรจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะมีความรู้สึกมั่นคง ยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และประสบความสำเร็จในการศึกษา ในทางตรงกันข้ามหากสามเณรไม่สามารถปรับตัวได้ อาจก่อให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตของสมณเพศ สามเณรบางรูปอาจแสดงพฤติกรรมที่ขัดกับพระวินัย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียน หากมีการประพฤติผิดหรือล่วงละเมิดพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ อาจทำให้ต้องพ้นจากสถานภาพสามเณร ดังนั้นการปรับตัวของสามเณรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรให้ความสนใจเพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จทางการศึกษาของสามเณร

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว ที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการปรับตัวของรอย(Roy.1984) ที่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวของมนุษย์แบบองค์รวม โดยแบ่งการปรับตัวออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทฤษฎีนี้มีความเหมาะสมกับการปรับตัวของสามเณร ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรงฉับพลันทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ต้องออกจากการใช้ชีวิตแบบชาวโลก เข้ามาสู่สถานการณ์ของการบวชเรียน ต้องมาใช้ชีวิตแบบนักบวชในพระพุทธศาสนา การย้ายจากครอบครัวเดิมมาสู่สังคมใหม่ในวัด การเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ การถูกกำหนดให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่ไม่คุ้นเคย ในสถานการณ์ของการบรรพชา เช่น การฉันภัตราหาร การห่มผ้าจีวร การโกนผม การสวดมนต์ การออกรับบิณฑบาต การทำวัตรเช้า-เย็น การจำวัด การปฏิบัติตามศีล10 การทำหน้าที่อุปัฏฐากแก่พระภิกษุ เป็นต้น วัตรปฏิบัติดังกล่าวทำให้สามเณรเกิดความไม่สบายกายและไม่สบายใจ จึงต้องมีการปรับตัวทั้งทางด้านร่างกาย ด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองหรืออัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิด

ความมั่นคงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม พร้อมที่จะต่อสู้กับความยากลำบาก เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จทางการศึกษาในอนาคต

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในอดีตพบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับสามเณรที่สามารถปรับตัวได้ดี และประสบความสำเร็จในการบวชเรียน ตัวอย่างเช่น พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่1 ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และ ปทุมธานี พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ลักษณะทางจิต ได้แก่ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และลักษณะทางสภาพแวดล้อมในวัด ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมจากพระภิกษุ นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยที่พบว่า มีตัวแปรลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต (ภาวิณี สุธีพิเชฐภัณฑ์. 2545) ส่วนพวงสร้อย วรกุล (2522:85-89)ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯและจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาในด้านการปรับตัวกับเพื่อนและครูมาก นักเรียนในกรุงเทพฯและนักเรียนในจังหวัดสงขลามีปัญหาในด้านการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การที่สามเณรจะปรับตัวได้มากหรือน้อยเกี่ยวข้องกับปัจจัยทั้งภายในตัวของสามเณรเองและปัจจัยภายนอกที่เป็นสภาพแวดล้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทั้งทางด้านลักษณะทางจิต และลักษณะสภาพแวดล้อม ของสามเณร ตลอดจนลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังบางประการ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสามเณรในจังหวัดภาคใต้ ให้สามารถปรับตัวได้ เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการบวชเรียน สามารถปฏิบัติภารกิจของสามเณรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างปกติสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อทำนายการปรับตัว ของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาด้วยตัวแปร ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนา การปรับตัวของสามเณรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ทำให้ผู้บริหาร เจ้าอาวาส ครู และบุคลากรเกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งบิดามารดาของสามเณร ได้ตระหนักถึงปัญหาการปรับตัวของสามเณรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น การเข้าใจถึงปัญหาความเป็นอยู่ และการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการที่ถูกต้อง จะช่วยให้สามเณรที่เข้ามาบวชเรียน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัตรปฏิบัติของสามเณรได้ดียิ่งขึ้น

3. ผลจากการวิจัยจะเป็นพื้นฐานของการวิจัยในชั้นสูงครั้งต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สามเณรที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ กลุ่มที่ 2 เขตปกครอง คณะสงฆ์หนใต้ ที่ตั้งอยู่ใน 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา กระบี่ ตรัง ระนอง สตูล ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 22 โรง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สามเณรที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 ประจำปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 เขตปกครอง คณะสงฆ์หนใต้ ที่ตั้งอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง สงขลา กระบี่ และตรัง มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 18 โรง แบ่งเป็นสามเณร ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 219 รูป และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน115 รูป รวมทั้งหมด 334 รูป

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้
   1.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่
      1.1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
      1.1.2 ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน
      1.1.3 ความเชื่อทางพุทธ
   1.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่
      1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล
      1.2.2 การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ
      1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร
   1.3 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ ระดับชั้นการศึกษา สภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแล และสภาพการพักอาศัยหลังบวช(จำวัด)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปรับตัวของสามเณร มีทั้งหมด 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 2 หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะสงฆ์ที่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคใต้ ตามการแบ่งของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีอยู่ 10 จังหวัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง สงขลา กระบี่ ตรัง สตูล ปัตตานี และยะลา มีโรงเรียนทั้งหมด 22 โรง

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะศึกษาถึงการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 2 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 7 ส่วน คือ 1. ความรู้เกี่ยวกับการบรรพชาของสามเณร 2. บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น 4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวของวัยรุ่น 5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลกับการปรับตัว 6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกตัวบุคคลกับการปรับตัว 7. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการปรับตัว เนื้อหาเกี่ยวกับนิยามปฏิบัติการของตัวแปรดังกล่าว และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประมวลมาเพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการกำหนดสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรพชาเป็นสามเณร

1.1 ความหมายของคำว่า “สามเณร”

พระราชวรมุนี (2540: 333) ได้ให้ความหมายของสามเณรว่า “คือเหล่ากอของสมณะเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนาผู้ยังมิได้อุปสมบท เพียงแต่รับบรรพชาด้วยไตรสรณคมน์ ถือสิกขาบท 10 และกิจวัตรบางอย่างตามปกติ มีอายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1177) ให้ความหมายว่า สามเณร คือ ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุ แต่สมาทานศีล 10 เรียกสั้นๆ ว่า เณร

ดังนั้น จึงพอสรุปความหมายของสามเณร คือ “ผู้สืบเชื้อสาย เป็นธรรมทายาทของพระพุทธศาสนา มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี บริบูรณ์ โดยต้องปฏิบัติตามศีล 10 ข้อ และเสขิยวัตร 75 ข้อ” จากความหมายของสามเณร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น ย่อมเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสถานภาพที่แตกต่างกันระหว่างสามเณรและเด็กโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม โดยวัยแล้วสามเณรก็คือวัยรุ่นเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปนั่นเอง เพราะมีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์

1.2 ความหมายของการบรรพชา

คำว่า บรรพชา มีความหมายหลายนัย กล่าวคือ หมายเอาการบวชทั่วไปรวมทั้งอุปสมบทด้วย หรือหมายเอาเฉพาะการบวชเป็นบุรุษประโยคแห่งอุปสมบทรวมทั้งการบวชลำพังเป็นสามเณร โดยพระพุทธองค์ ทรงพระอนุญาตให้พระสาวกบวชกุลบุตรด้วยไตรสรณคมน์ ทั้งบรรพชาและอุปสมบท ต่อมาในภายหลังได้ทรงยกเลิกการให้อุปสมบทด้วยไตรสรณคมน์ แต่ยังคงไว้ซึ่งการบรรพชาด้วยไตรสรณคมน์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส .2542: 86) การบรรพชาก็คือ การละด้วยการงดเว้นจากสิ่งที่เป็นโทษต่ออกุศล คำว่า บวช ก็มาจากคำว่า บรรพชา หรือ ปพฺพชฺช แปลว่า ออกไปจากตระกูล จากบ้าน จากเรือน ออกไปใช้ชีวิตเพื่อตัดกามและกิเลส

ทั้งหลาย แต่คำว่า บวชในปัจจุบัน หมายทั้งบวชเป็นพระและบวชเป็นสามเณร ดังนั้น จึงมีข้อบัญญัติว่า บวชเป็นพระ เรียกว่า อุปสมบท บวช เป็นสามเณร เรียกว่า บรรพชา (กรมการศาสนา. 2530: 1)

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2514:177) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “บวช” มาจากคำบาลีว่า “ปพฺพชฺชา (ป+วช)” แปลว่า “ออกไปจากตระกูล จากบ้านจากเรือนออกไปจากชีวิตแบบโลกๆ ออกจากกามและกิเลสทั้งหลาย” แต่คำว่า “การบวช” ในปัจจุบันนี้มีนัยที่ส่อแสดงให้เห็นถึงการบวชเป็นพระและบวชเป็นสามเณรด้วย ดังนั้น จึงมีข้อบัญญัติว่า บวชเป็นพระ เรียกว่า “อุปสมบท” บวชเป็นสามเณรเรียกว่า “บรรพชา”โดยสรุปแล้ว คำว่า “บรรพชา” จึงหมายถึง การออกจากการใช้ชีวิตแบบชาวโลก เข้ามาสู่การใช้ชีวิตแบบนักบวชในพระพุทธศาสนา ดังนั้นการบรรพชาจึงมีความหมายครอบคลุมใน 2 ลักษณะ คือ 1. การบรรพชาเป็นสามเณรของเยาวชนที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี แต่มีศรัทธา ต้องการใช้ชีวิตแบบเดียวกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยการปฏิบัติตามศีล 10 ข้อ และเสขิยวัตร 75 ข้อและข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่อนุโลมตามกัน 2. การบรรพชาสามเณรเป็นบุรพบทแห่งการอุปสมบทของผู้ที่มีอายุครบ 20 ปี คือก่อนที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ อุปสัมปทาเปกขะ (นาค) ทุกคนจะต้องผ่านกระบวนการบรรพชาเป็นสามเณรก่อน แล้วจึงจะสามารถบวชเป็นพระภิกษุในลำดับต่อไปได้

1.3 กำเนิดของสามเณร

หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ และได้ออกเสด็จจาริกแสดงธรรมโปรดบุคคลต่างๆ ได้สาวกเป็นผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชบิดาของพระองค์ เมื่อทรงทราบข่าวว่า พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว และเสด็จมาประทับอยู่ ณ เวฬุวันมหาวิหาร จึงทรงจัดส่งคณะทูตไปกราบทูลเชิญให้เสด็จกลับมาโปรดพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ ทรงพยายามอยู่ 9 ครั้ง แต่ไม่สำเร็จ ในครั้งที่ 10 ทรงส่งกาฬุทายีอำมาตย์ไปพร้อมบริวาร ซึ่งทั้งหมดได้ออกบวชเป็นพระภิกษุเหมือนกับคณะทูตอื่นที่แล้วมา แต่ในที่สุดก็กราบทูลเชิญเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ได้สำเร็จในขณะที่ประทับอยู่ ณ กรุงกบิลพัสดุ์ ขณะที่พระพุทธองค์เสด็จรับบิณฑบาตที่พระราชนิเวศน์ พระนางยโสธรา ได้มีพระราชเสาวณีย์แก่ราหุลราชกุมารว่า “พระสมณะนั้นเป็นพระราชบิดาของเจ้า เจ้าจงไปทูลขอทรัพย์มรดก จากพระองค์” พระราชกุมารจึงเข้าเฝ้าพระพุทธองค์แล้วกราบทูลด้วยความรักในพระบิดาว่า “ข้าแต่พระสมณะ พระฉายาของพระองค์เป็นสุข” แต่ยังมิทันได้กราบทูลขอพระราชทรัพย์ พระพุทธองค์ก็เสด็จกลับเสียก่อน พระราชกุมารจึงตามเสด็จไปเบื้องหลัง พลางกราบทูลว่า “ข้าแต่พระสมณะ ขอได้โปรดพระราชทานพระราชทรัพย์มรดกแก่หม่อมฉันด้วยเถิด” พระพุทธองค์ทรงเห็นว่าโลกิยทรัพย์เป็นไปเพื่อทุกข์ในวัฏฏะ คือการเวียนว่ายตายเกิดด้วยอำนาจกิเลส กรรมและวิบาก แต่อริยทรัพย์ประเสริฐกว่า เมื่อพระองค์เสด็จถึงที่ประทับคือนิโครธาราม จึงรับสั่งให้พระสารีบุตรเถระ พระอัครสาวกเบื้องซ้าย บวชราหุลราชกุมารเป็นสามเณร โดยมีพระบรมพุทธบัญญัติว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการบวชกุลบุตรเป็นสามเณรด้วยไตรสรณคมน์นี้” (กรมการศาสนา .2530: 177 - 179) การบรรพชาเป็นสามเณรของราหุลราชกุมาร เป็นสาเหตุให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงเสียพระทัยเป็นอย่างมากเพราะความหวังสุดท้ายที่จะมีผู้สืบราชสันตติวงศ์ได้สิ้นสุดลงแล้ว

เนื่องจากนันทราชกุมาร ซึ่งเคยเป็นความหวังในการสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากพระองค์ก็ได้ออกบวชไปก่อนหน้านี้แล้ว 4 วัน ดังนั้น ในวันหนึ่ง จึงได้ทูลขอพรจากพระพุทธเจ้าว่า “หม่อมฉันขอประทานพระวโรกาส ขอพระคุณเจ้า ทั้งหลาย ไม่พึงบวชบุตรที่มารดาบิดายังไม่อนุญาตพระพุทธเจ้าข้า ” พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานพรนั้น และทรงรับสั่งให้ปรับอาบัติทุกกฏแก่ภิกษุที่ล่วงละเมิด รุ่งขึ้นได้เสด็จไปเสวยพระกระยาหารที่พระราชนิเวศน์ ทรงแสดงมหาธรรมปาลชาดก โปรดพระบิดาให้อนาคามิผล จากนั้นจึงเสด็จเที่ยวจาริกไปโดยลำดับ (กรมการศาสนา. 2530: 108) ผลจากการบรรพชาเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนาของราหุลราชกุมาร เป็นเหตุก่อให้เกิดกฏเกณฑ์ประการหนึ่งในการรับกุลบุตรเข้าบวชในพระพุทธศาสนา คือ กุลบุตรนั้นต้องได้รับการอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อน หรือหากบิดามารดาเสียชีวิตแล้ว ต้องได้รับอนุญาตจากญาติพี่น้องเสียก่อน โดยมีพุทธบัญญัติให้ยึดถือปฏิบัติกันสืบมาจนถึงทุกวันนี้

1.4 ประวัติและความเป็นมาของสามเณรในประเทศไทย

จากหลักฐานและการศึกษาพบว่า เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามายังประเทศไทยเมื่อครั้งรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยส่งสมณทูต คือพระโสณะและพระอุตตระเถระพร้อมคณะ ซึ่งเชื่อว่าได้นำคณะสามเณรร่วมเดินทางมายังดินแดนสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย) ด้วยการวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่จะมีสามเณรมาพร้อมกับคณะสมณทูตด้วยมีความเป็นไปได้สูงดังเหตุผลต่อไปนี้

1. ในพระวินัย ได้มีพระ บรมพุทธานุญาตให้ภิกษุผู้มีความสามารถรูปเดียว สามารถรับสามเณรไว้คอยอุปัฏฐากได้ 2 รูป หรือถ้าหากภิกษุใดมีความสามารถอบรมสั่งสอนได้จำนวนเท่าใด ก็ทรงอนุญาตให้รับสามเณรไว้เป็นอุปัฏฐากได้ตามความสามารถ เพราะสามเณร ถือว่าเป็นอนุปสัมบันเมื่อมีการประเคนเครื่องอุปโภคบริโภคและสิ่งของเครื่องใช้ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยสามเณรเป็นผู้คอยประเคนให้ ภิกษุจึงจะสามารถใช้เครื่องอุปโภคบริโภคนั้นได้ถูกต้องตามพระวินัย เพราะฉะนั้น การเดินทางมายังสุวรรณภูมิของพระเถระทั้งสอง จึงจำเป็นจะต้องมีสามเณรร่วมเดินทางมาด้วย เพื่อทำหน้าที่อุปัฏฐากแก่ภิกษุ

2. หลังการบรรพชาสามเณร รูปแรก สามเณรมีบทบาทในการประกาศพุทธศาสนาไม่น้อยกว่าพระภิกษุ

3. ในการส่งสมณทูตไปยังดินแดนอื่นๆ เช่น คณะของมหินทเถระที่เดินทางไปประกาศศาสนาที่ลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) ก็มีคณะติดตามด้วย กล่าวคือ พระภิกษุ 5 รูป สามเณร 1 รูป และอุบาสก 1 คน (พระเทพเวที .2531: 243) เพราะฉะนั้นในการส่งภิกษุไปประกาศศาสนาในสายอื่น จึงน่าจะส่งสามเณรและอุบาสกติดตามไปด้วยเช่นกัน เพราะเหตุผลตามพระวินัยดังกล่าว

4. การประดิษฐาน คือการวางรากฐานพระพุทธศาสนาในประเทศใดก็ตาม ความสมบูรณ์แห่งบุคลากรทางด้านศาสนาเป็นหลักประกันความมั่นคง และความตั้งมั่นของพุทธศาสนา การบรรพชาสามเณรและอุปสมบทเป็นภิกษุ จึงเป็นการสร้างบุคลากรทางด้านศาสนาที่สำคัญ และเป็น

เป้าหมายสำคัญในการประกาศศาสนาอีกด้วย เพราะเมื่อมีบุคลากรทางศาสนาที่เพียงพอก็สามารถประกาศศาสนาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

5. ความเจริญของพระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัยและลานนา ถึงกับมีพระสงฆ์สามารถแต่งบาลีปกรณ์ หรือคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลีได้อย่างยอดเยี่ยม ซึ่งความงามของภาษาก็ดี ความละเอียดลึกซึ้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่นำมาอ้างก็ดี ตลอดจนอักษรสมัยไทยลานนาและขอมที่ใช้จารึกวรรณกรรมต่าง ๆ ลงในใบลานก็ดี ล้วนน่าจะมาจากการศึกษาของท่านเหล่านั้นที่ได้รับการศึกษามาตั้งแต่เป็นสามเณรมาก่อน (สุภัทร บริบูรณ์ .2522: 87)

1.5 สถานภาพของสามเณร

แม้ว่าสามเณรจะเริ่มมีขึ้นมานานแล้วนับตั้งแต่สมัยต้นพุทธกาลก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า สถานภาพสามเณรยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ เป็นเพียงสถานภาพสำรองของภิกษุเท่านั้น เพราะในที่สุดสามเณรก็ต้องก้าวไปสู่สถานภาพภิกษุเมื่อมีคุณสมบัติพร้อมที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุ จึงกล่าวได้ว่า สถานภาพสามเณรจัดเป็นสถานภาพที่ด้อยกว่าสถานภาพภิกษุตั้งแต่พุทธกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นสถานภาพของสามเณรก็มีความสำคัญต่อภิกษุไม่น้อย เพราะผู้ที่จะอุปสมบทได้นั้น ต้องผ่านขั้นตอนการบรรพชาเป็นสามเณรก่อน ในฐานะที่การบรรพชาเป็นสามเณรเป็นบุรพประโยคของการอุปสมบทเป็นภิกษุ กล่าวคือ บุคคลจะอุปสมบทเป็นภิกษุเลยทีเดียวไม่ได้ ด้วยความสัมพันธ์ทางสถานภาพและการอยู่ร่วมกันของภิกษุและสามเณร เป็นเหตุให้ทั้งภิกษุและสามเณรต้องพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังได้ร่วมกันสร้างบทบาทที่เป็นคุณประโยชน์ทั้งแก่พระศาสนาและสังคมส่วนรวมอย่างมากมาย ซึ่งพอสรุปเกี่ยวกับสถานภาพของสามเณรในสมัยพุทธกาล (สุนทร บุญสถิต. 2543: 93) ดังต่อไปนี้

1. การได้มาซึ่งสถานภาพ สามเณรในสมัยพุทธกาล เกิดขึ้นด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ คุณสมบัติและพิธีกรรม ซึ่งเป็นผลดีต่อคณะสงฆ์โดยทางอ้อม เพราะการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการบรรพชา ทำให้ได้บุคลากรที่มีความเหมาะสมและมีความพร้อม ในขณะที่พิธีกรรมได้ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอุปัชฌาย์กับสัทธิวิหาริก อาจารย์กับอันเตวาสิก ซึ่งส่งผลดีต่อการบริหารและการปกครองในสังฆมณฑล

2. การรักษาสถานภาพ การถูกท้าทายและถูกสั่นคลอนสถานภาพสามเณร ด้วยข้อกำหนดว่าด้วยความผิด บทลงโทษ และการให้พ้นจากสถานภาพสามเณร ในเมื่อมีการประพฤติผิดหรือล่วงละเมิดพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ กลายเป็นเหตุให้สามเณรต้องรักษาสถานภาพของตนโดยมีข้อผูกพันกับการรักษาพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ ซึ่งการรักษาสถานภาพด้วยเงื่อนไขดังกล่าวนี้เอง ได้สร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันนี้

3. การสูญเสียสถานภาพ หรือการสิ้นสุดลงแห่งความเป็นสามเณร หากมีการประพฤติผิดพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติในขั้นร้ายแรง หรือมีการลาสิกขาเป็นคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างเกราะปกป้องสถาบันสงฆ์ ทำให้ได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติและมีความพร้อมไว้รับใช้พระศาสนาต่อไป

4. การเลื่อนสถานภาพ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพสามเณรเป็นภิกษุในสมัยพุทธกาล พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ การเลื่อนสถานภาพโดยอิงอาศัยพระวินัย คือเมื่อสามเณรมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และการเลื่อนสถานภาพโดยอิงอาศัยคุณธรรม คือเมื่อสามเณรได้รับพระบรมพุทธานุญาตเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การให้เยาวชนดำรงสถานภาพเป็นสามเณรนี้ เป็นกระบวนการเตรียมบุคคลสำหรับเป็นภิกษุในอนาคต และเมื่อใดก็ตามที่สามเณรรูปใดรูปหนึ่งแสดงให้เห็นว่าตนมีคุณสมบัติพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นภิกษุได้แล้ว ก็ย่อมจะได้รับสิทธิการเลื่อนสถานภาพเป็นกรณีพิเศษจากพระพุทธองค์ อันเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติโดยมีสถานภาพเป็นเครื่องหมายเมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของสามเณรในสังคมไทยปัจจุบันกับเมื่อสมัยพุทธกาล พบว่า พระพุทธองค์และพุทธบริษัท 4 ต่างให้ความเอาใจใส่ดูแล ให้เกียรติยกย่องสามเณรมากกว่าในปัจจุบัน (สุภัทร บริบูรณ์ .2522: 68) ในขณะที่คณะสงฆ์ทั้งฝ่ายการศึกษาและฝ่ายการปกครองยังไม่ได้ให้ความสำคัญแก่สามเณรมากเท่าที่ควร โดยเห็นว่า สามเณรมีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่งและข้อกำหนดที่อนุญาตให้กระทำเท่านั้น ทางฝ่ายอาณาจักรโดยเฉพาะรัฐบาล แม้จะมีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่า การบวชเรียนเป็นสามเณรได้ส่งผลดีต่อเยาวชนของชาติเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้คณะสงฆ์จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในแต่ละปี แต่ยังไม่มีการหยิบยกปัญหาเกี่ยวกับสามเณรที่บวชเรียนในระยะยาวขึ้นมาพิจารณาแก้ไขกันอย่างจริงจังนัก (สุนทร บุญสถิต. 2543: 84)

1.6 วัตรปฏิบัติของสามเณร

สามเณรในพระพุทธศาสนามีหลักที่ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม 3 ประการ คือ พระวินัย กฎหมายบ้านเมือง และจารีต พระวินัยที่พระสงฆ์สายเถรวาทที่ถือตามคติ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เช่น พระสงฆ์ไทย พม่า มอญ ลังกา และสายอาจริยวาทซึ่งถือปฏิบัติตามวินัยที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับ เช่น พระสงฆ์ธิเบต จีน ญวน ในส่วนของกฎหมายบ้านเมืองนั้นในสมัยพุทธกาลมีองค์พระศาสดาเป็นศูนย์กลาง และมีธรรมเนียมที่พระภิกษุจากที่ต่าง ๆ ไปประชุมเฝ้าถึงที่ประทับ พระสงฆ์สายเถรวาทโดยมากแผ่ลงมาทางใต้ของอินเดียจึงเรียกว่า ทักษิณนิกาย หรือ นิกายฝ่ายใต้ ส่วนสายอาจริยวาทโดยมากแผ่ขึ้นไปทางเหนือจึงมีชื่อเรียกว่า อุตตรนิกาย หรือ นิกายฝ่ายเหนือ เรียกพวกตนว่า มหายาน (พาหนะที่ใหญ่) และเรียกฝ่ายใต้ว่า หินยาน (ยานที่คับแคบ) ส่วนจารีตนั้น พระภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติตนตามจารีตที่เนื่องกับพระวินัย เช่นธรรมเนียมในการห่มผ้า การออกเสียงสวดกรรมวาจา การรับผ้ากฐิน เป็นต้นความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในล้านนาครั้งเมื่อพญาผายู (พ.ศ.1879 - 1898) พระราชบิดาของพญากือนายังทรงครองราชสมบัติอยู่ ในปี พ.ศ. 1888 ทรงอาราธนามหาอภัยจุฬาเถร พร้อมด้วยคณะศิษย์สงฆ์ 10 รูป จากเมืองหริภุญไชยมาอยู่ที่วัดลีเชียงพระ อยู่ทางด้านประตูสวนดอกของเมืองเชียงใหม่ ต่อมาในรัชสมัยของพญากือนาพุทธศาสนามีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงมีความเลื่อมใสศรัทธาโปรดให้มีการสร้างวัดวาอารามพระเจดีย์ กุฏิวิหาร พระองค์ได้ทรงรับเอาพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์จากสุโขทัย โดยทรงอาราธนาพระสุมนเถรมาจากสุโขทัย

แต่เดิมพระสุมนเถรได้ศึกษาในสำนักท่านอุทุมพรแห่งรามัญอยู่ด้านใต้ของพม่า ในปี พ.ศ. 1914 ทรงโปรดให้สร้างวัดบุปผาราม หรือวัดสวนดอก (เสร็จ พ.ศ. 1917) และพระธาตุดอยสุเทพ (เสร็จ พ.ศ. 1927) ไว้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในตำนานมูลศาสนาวัดป่าแดงกล่าวว่า พระองค์ทรงให้ การบวชพระนิกายเดิมที่สืบเนื่องมาแต่พระนางจามเทวีแล้วให้บวชใหม่ 8,400 รูป ในสมัยนี้พระสงฆ์ล้านนานิยมเดินทางไปศึกษายังประเทศลังกา ในเวลาต่อมาคณะสงฆ์ล้านนาแตกออกเป็น 3 นิกายในรัชสมัยของพระเจ้าสามฝั่งแกน (พ.ศ. 1927-1944) อันได้แก่ คณะที่ 1 คณะนิกายพื้นเมืองเดิม หรือคณะภุญชยนิกาย คือคณะเดิมที่พระนางจามเทวีนำมาสู่เมืองหริภุญไชย คณะที่ 2 คณะนิกายรามัญวงศ์ หรือนิกายลังกาวงศ์แห่งวัดสวนดอก (บุปผาสี) และคณะที่ 3 คณะนิกายสิงหลแห่งวัดป่าแดง

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีเค้าว่าแยกออกเป็นสายคามวาสี และอรัญวาสี คือ สายพระบ้านและพระป่า ต่อมาจึงแบ่งออกเป็น คณะเหนือ คณะใต้ และคณะธรรมยุต หลังจากที่มีการจัดหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑลในรัชกาลที่ 5 จึงได้มีพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2454) ขึ้น นับว่าเป็นพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรกในประเทศไทย และมีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์มาโดยลำดับถึงปัจจุบัน สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ให้ความหมายไว้ว่า สามเณร คือ บรรพชิตในพุทธศาสนาถือสิกขาบท 10 และกิจวัตรบางประการ สามเณรในพุทธศาสนาจะต้องมีวัตรปฏิบัติที่สมควรแก่ความเป็นสมณะในพุทธศาสนาได้วางข้อวัตรปฏิบัติสามเณรไว้ เรียกว่า สามเณรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติสามเณรพึงตระหนักและปฏิบัติตาม แบ่งออกเป็น 4 หมวด เป็นหลักการที่สามเณรต้องศึกษาและปฏิบัติตาม ดังต่อไปนี้ 1) สิกขาบท 10 หรือศีล 10 2) องค์ 10 แห่งสามเณรผู้ที่สงฆ์พึงนาสนะ (การลงโทษสถานหนักคือให้สึก) 3) องค์ 5 แห่งสามเณรที่สงฆ์พึงลงทัณฑกรรม (โทษสถานเบา) 4) เสขิยวัตร 75 ที่สามเณรพึงเอาใจใส่ศึกษาและปฏิบัติตาม แบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ สารูปมารยาทเกี่ยวกับอิริยาบถการเดิน การนั่งในที่สาธารณะ โภชนปฏิสังยุตต์ มารยาทเกี่ยวกับการฉันอาหาร ธัมมเทสนาปฏิสังยุตต์ มารยาทในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่น และ ปกิณณกะ มารยาทที่มีความเหมาะสมแก่สมณสารูปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากสามเณรสิกขาแล้ว สามเณรยังจะต้องมีธรรมเนียมปฏิบัติในฐานะที่ตนเป็นอันเตวาสิก ศิษย์จะพึงปฏิบัติต่อภิกษุที่เป็นอาจารย์หรือครูของตน คือจะต้องถือนิสัยหรือถือปฏิบัติอาจริยวัตร 5 ประการ ได้แก่ 1) มีความรักยิ่งในอาจารย์ 2) มีความเลื่อมใสยิ่งในอาจารย์ 3) มีความละอายยิ่งในอาจารย์ 4) มีความเคารพยิ่งในอาจารย์ และ 5) มีความหวังดียิ่งในอาจารย์ ส่วนอุปัชฌายวัตร ได้แก่ 1) มีความรักยิ่งในอุปัชฌาย์ 2) มีความเลื่อมใสยิ่งในอุปัชฌาย์ 3) มีความละอายยิ่งในอุปัชฌาย์ 4) มีความเคารพยิ่งในอุปัชฌาย์ และ 5) มีความหวังดียิ่งในอุปัชฌาย์ การถือปฏิบัติต่อภิกษุที่เป็นครูบาอาจารย์นั้น ในเอกสารใบลานล้านนามีเนื้อหาที่เกี่ยวกับข้อที่สามเณรไม่พึงควรปฏิบัติของต่อครูบาอาจารย์ ได้แก่ ติเตียนครู ผิดเถียงครู โต้ตอบครู ลักขโมยของของครู นอนสูงกว่าครู ไม่เคารพยำเกรง ล่วงล้ำคำสอน เมื่อครูลุกขึ้นไม่ลุกตาม เบียดเบียนครู ไม่เลื่อมใสครูตน ไปเลื่อมใสผู้อื่น ไม่บูชาครูตนแต่ไปบูชาครูผู้อื่น ไม่สรรเสริญครูตนแต่กลับไปสรรเสริญครูผู้อื่น ไม่นับถือคุณครูตน มักทำให้ครูตนเป็นทุกข์ ทำให้ตระกูลตนและครู

ฉิบหาย เป็นลูกศิษย์ที่มีใจหยาบช้า ทัณฑกรรม คือการลงโทษสถานเบา มีองค์ 5 ได้แก่ การทำความเสื่อมลาภแก่ภิกษุทั้งหลาย กระทำเพื่อให้เสียประโยชน์ของพระภิกษุทั้งหลาย กระทำเพื่อไม่ให้ภิกษุทั้งหลายได้บริโภค ด่าภิกษุทั้งหลาย และกระทำให้ภิกษุทั้งหลายแตกกัน อันนี้เป็นทัณฑกรรม ควรลงโทษสถานเบา เป็นต้นว่า ให้กวาดทราย ดายหญ้า หาบทรายมาใส่ในวัด ล้างทำความสะอาดลานวิหาร เป็นต้น จึงจะพ้นโทษ และสามเณรตนใดต้องการให้ตนพ้นจากโทษที่ได้ทำไปแล้วนั้น ก็ให้มาขอขมาลาโทษ บูชาครูด้วยเทียนตามโทษหนักเบาที่ได้ล่วงเกินครูบาอาจารย์ ส่วนสามเณรตนใดไม่เชื่อฟัง กล่าวคำหยาบ อาฆาตจองเวรขู่ว่าจะทำร้ายครูบาอาจารย์ตน เป็นผู้สอนยาก ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ทำตามอำเภอใจตน ก็ไม่ควรให้อยู่ในบ้านในวัด ควรถอดผ้าเหลืองสึกเสีย นาสนะ คือการลงโทษหนักของสามเณรที่พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ลงโทษแก่สามเณรนั้นต้องสละเพศให้สึก คือ สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ 10 ได้แก่ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ประพฤติผิดในกาม พูดปด ดื่มสุราเมรัย ติเตียนพระพุทธ ติเตียนพระธรรม ติเตียนพระสงฆ์ มีความเห็นผิด และประทุษร้าย (ข่มขืน) หน้าที่ในชีวิตประจำวันของสามเณรเมื่อสามเณรได้บรรพชาเข้ามาใช้ชีวิตสมณเพศแล้ว จะต้องศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีรวมทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาควบคู่กันไป เท่าที่สามเณรจะสามารถศึกษาได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สามเณรได้ศึกษาหาความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก ซึ่งคณะสงฆ์พิจารณาเห็นความจำเป็นจึงอนุญาตให้ศึกษาวิชาการทางโลกควบคู่ไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันสามเณรก็ต้องปฏิบัติกิจและข้อวัตรของสมณเพศอย่างครบถ้วนไปพร้อมกันกับการศึกษาเล่าเรียนด้วย

การดำเนินชีวิตประจำวันของสามเณรจะเริ่มต้นตั้งแต่ 4.00 น. หรือ 5.00 น. ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของแต่ละวัด ซึ่งสามเณรจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้จัดสถานที่ฉันภัตตาหารเช้า และเพล และจัดสำรับอาหารจากที่พระภิกษุสามเณร บิณฑบาตมา โดยผลัดเวรหมุนเวียนกันภายหลังฉันภัตตาหารเช้าเสร็จแล้ว ภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติกิจของสงฆ์ คือ ไหว้พระสวดมนต์ ต่อจากนั้นสามเณรต้องศึกษาพระธรรมวินัยทุกวัน ซึ่งหากตรงกับวันพระจะงดการเรียนและจะมีการแสดงพระธรรมเทศนาโดยพระเถระผู้ใหญ่ ในภาคบ่าย เมื่อฉันภัตตาหารเพลเสร็จแล้วสามเณรต้องศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งหากตรงกับวันพระขึ้น หรือแรม 15 ค่ำ จะงดการเรียน และจะต้องรับศีลจากพระภิกษุผู้ปกครอง เมื่อถึงเวลาเย็นถึงค่ำ ภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติกิจของสงฆ์ คือไหว้พระสวดมนต์ เช่นเดียวกับในเวลาเช้าของทุกวันนอกจากกิจหรือข้อวัตรดังกล่าวข้างต้นแล้ว

สามเณรยังต้องทำหน้าที่อุปัฏฐากพระเถระหรือพระภิกษุอื่น ตามแต่ท่านจะเรียกใช้ เช่น คอยประเคนสิ่งของต่างๆ ทำความสะอาดกุฏิ ทำความสะอาดบริเวณวัด หรือทำในสิ่งที่พระภิกษุไม่สามารถทำได้ตามพระวินัย เช่นการตัดหญ้า หรือการตัดต้นไม้ เป็นต้น และในแต่ละปี มีกิจกรรมที่วัดต้องจัดเตรียมสถานที่สำหรับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ เช่นวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา หรือวันเข้าพรรษาเป็นต้น พระภิกษุจะเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่โดยอาศัยกำลังของสามเณรเข้ามาช่วย จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ชีวิตของสามเณรมีภารกิจมากและเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากต้องอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และยังต้องอยู่ในกรอบของการบังคับบัญชาอีกด้วย ซึ่งเป็นชีวิตที่แตกต่างจากเด็กวัยรุ่นโดยทั่วไปอย่างสิ้นเชิง

ชัปนะ ปิ่นเงิน (2552) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของสามเณรว่า สามเณรในพระพุทธ ศาสนามีหลักที่ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม 3 ประการ คือ พระวินัย กฎหมายบ้านเมือง และจารีต ส่วนจารีตนั้น พระภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติตนตามจารีตที่เนื่องกับพระวินัย เช่นธรรมเนียมในการห่มผ้า การออกเสียงสวดกรรมวาจา การรับผ้ากฐิน เป็นต้น

อเนก ขำทอง และปัญญา สละทองตรง (2550) กล่าวว่า วัตรปฏิบัติของสามเณรคือ บทบัญญัติข้อห้าม และศีลของสมเพศ สามเณรต้องถือศีล 10 ข้อ อันได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ทั้งมนุษย์และเดรัจฉาน เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการเสพเมถุน เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล (หลังเที่ยงวันไปแล้ว) เว้นจากการฟ้อนรำขับร้องและการบรรเลง ตลอดถึงการดูการฟังสิ่งเหล่านั้น เว้นจากการทัดทรงตกแต่งประดับร่างกาย การใช้ดอกไม้ของหอมเครื่องประเทืองผิวต่างๆ เว้นจากการนอนที่นอนสูงใหญ่และยัดนุ่นสำลีอันมีลายวิจิตร (เว้นจากการนั่งนอนเหนือเตียงตั่งที่มีเท้าสูงเกินประมาณ) เว้นจากการรับเงินทอง

สรุป สามเณรมีวัตรปฏิบัติมากมาย ดังนั้นเด็กวัยรุ่นที่บรรพชาเป็นสามเณร นอกจากจะต้องปรับตัวตามพัฒนาการของวัยรุ่นแล้ว ยังจะต้องปรับตัวให้มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง เพื่อให้สามารถ อดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยได้ด้วย

ส่วนที่ 2 บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.1 ความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม

เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นองค์อุปถัมภก ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าและทรงส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม บางพระองค์ทรงอุปสมบทในบวรพระพุทธศาสนา และทรงเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในภาษาบาลี เช่นพระมหาธรรมราชาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การที่พระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นประเพณีมาแต่โบราณ และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวอีกด้วย การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). 2542: 139-140) 1) การศึกษาที่เป็นระบบการศึกษาของคณะสงฆ์เอง ซึ่งแยกเป็นอิสระจากระบบการศึกษาของรัฐ ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งจัดเป็น 9 ชั้น คือ เปรียญธรรมประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3 ประโยค – เปรียญธรรม 9 ประโยค 2) การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของรัฐ ได้แก่ การศึกษาซึ่ง หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลในพระศาสนาเป็นผู้ดำเนินการ คือ 2.1 มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ซึ่งคณะสงฆ์รับเข้าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งรัฐกำหนดให้จัดขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ 3) การศึกษาที่จัดขึ้นอย่างอิสระทั้งจากระบบการศึกษาของคณะสงฆ์เอง และระบบการศึกษาของรัฐ ได้แก่ จิตตภาวัน

วิทยาลัย โรงเรียนพระอภิธรรม เป็นต้นจากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัย เพื่อการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาซึ่งเป็นคนละส่วนกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2 ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็น โรงเรียนที่ก่อตั้งขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับทางรัฐบาล เพื่อให้การศึกษาแก่เยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ตามต่างจังหวัดให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยนักเรียนทั้งหมดจะต้องบวชเป็นพระภิกษุสามเณรเท่านั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมการศึกษาปริยัติธรรม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาทั่วไปเท่าเทียมกับการศึกษาสามัญระดับเดียวกัน และเพื่อให้การศึกษาทั่วไปเหมาะสมกับสภาพของสังคมปัจจุบันทั้งนี้เนื่องมาจากพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร. 2544) มีความว่า สัทธรรม 3 ประการนั้น คือ ปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรมและ ปฏิเวธธรรมเป็นหลักการศึกษาที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา พระปริยัติธรรมเป็นปัจจัยเกื้อกูลแก่พระปฏิบัติธรรม พระปฏิบัติธรรมเป็นปัจจัยเกื้อกูลแก่พระปฏิเวธธรรม พระปริยัติธรรมเป็นพื้นฐานการศึกษาที่จะทำให้เกิดพระปฏิบัติธรรมและพระปฏิเวธธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 แผนก มีแผนกธรรมและแผนกบาลี สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงวางหลักสูตรการศึกษาแผนกธรรมให้มีการเรียนและสอบเป็น 3 ชั้น และได้ทรงแก้ไขปรับปรุงการศึกษาแผนกบาลี การศึกษาทั้ง 2 แผนกนี้ได้ดำเนินด้วยดีตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับแต่ปัจจุบันนี้ การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาทางพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป (กรมการศาสนา. 2541) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่ฝ่ายราชอาณาจักรกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยกรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่า ควรจัดตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยจัดให้มีการเรียนทั้งวิชาทางธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไป เพราะทางคณะสงฆ์ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาทางโลกด้วย เพื่อให้การศึกษาทั่วไปเหมาะสมกับสภาพของสังคมปัจจุบันโดยไม่มีการสอบสมทบเช่นแต่ก่อน แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรทั่วไป ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) .2542: 7-9) โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมี

8 กลุ่มสาระได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานพื้นฐานและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นองค์การหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับอำเภอ มีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองศาสนศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรี และด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ วัดที่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เพียงอนุมัติการจัดตั้ง และให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาคือนายกรัฐมนตรี สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักพุทธศาสนาจังหวัด สำหรับหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะให้ความช่วยเหลือและส่งเสริม ได้แก่ สำนักพุทธศาสนาจังหวัดโดยมีแผนภูมิโครงสร้างการบริหารจัดการสายบังคับบัญชาดังนี้

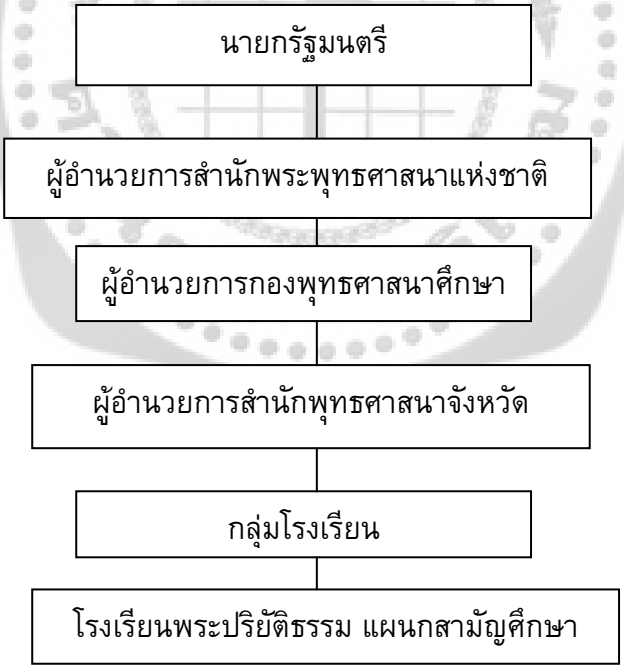

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการสายบังคับบัญชา การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ที่มา: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *เอกสารการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2546.*

ภาพประกอบต่อไปนี้จะแสดงโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เจ้าอาวาสวัดอันเป็นที่ตั้งสถานศึกษานั้นๆ จะเป็นผู้ดำเนินการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในแต่ละวัด ซึ่งรูปแบบโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนจะมีลักษณะดังนี้

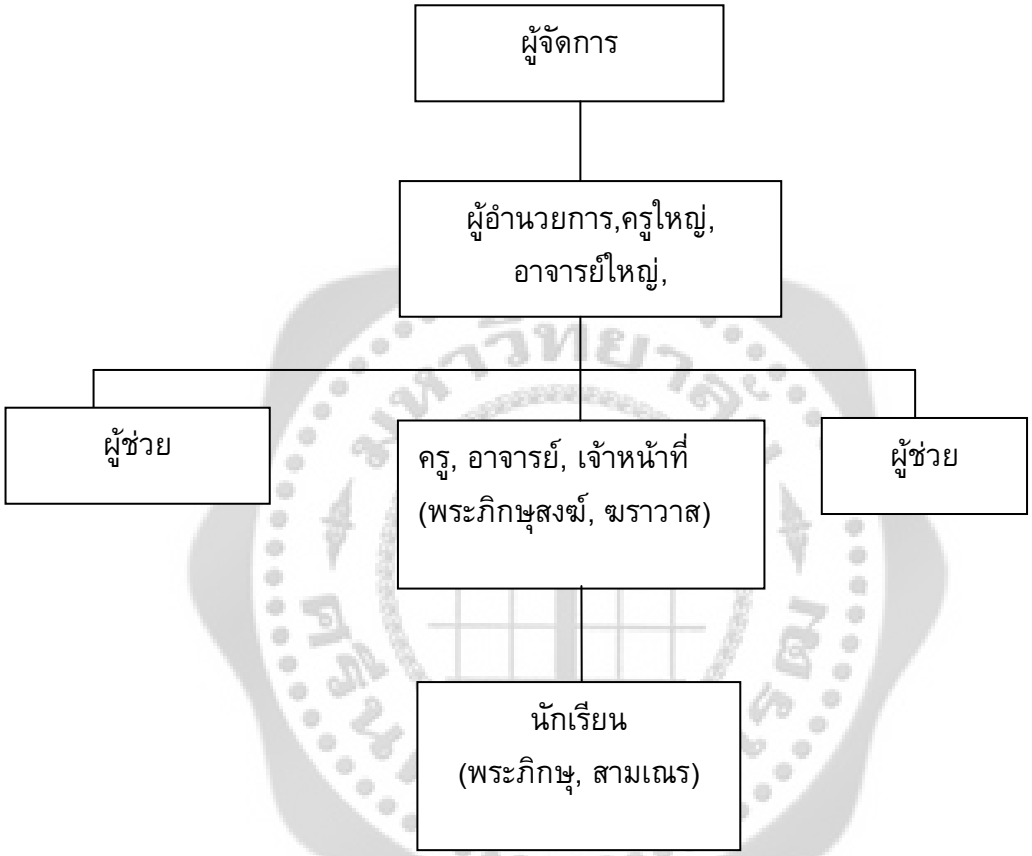

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน

ที่มา: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *เอกสารการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2546.*

“ผู้จัดการ” หมายถึง เจ้าอาวาสวัดที่รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร ในพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

“ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่,ผู้อำนวยการ” หมายถึง พระภิกษุผู้ที่ทำหน้าเป็นหัวหน้าสถานศึกษาตามที่ผู้จัดการแต่งตั้ง

“ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

“ผู้ช่วย” หมายถึง พระภิกษุผู้เป็นรองหัวหน้าสถานศึกษา ตามที่ผู้จัดการแต่งตั้ง

“นักเรียน” หมายถึง ภิกษุสามเณรหรือผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กิตติ ธีรศานต์ (2539: 32) กล่าวว่า การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งอนุโลมตามภาระงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยจำแนกงานออกเป็น 6 งานดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการดำเนินกิจการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุง แก้ไข การเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การคัดเลือกครูเข้ามาทำการสอน การปฐมนิเทศ การอบรมครูประจำการ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประเมินผลงานของครู

3. การบริหารงานธุรการและการเงิน หมายถึง งานที่ประกอบด้วยงานสารบรรณ งานทะเบียน งานสารสนเทศ งานการเงินและบัญชี

4.การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดัดแปลงอาคารสถานที่ ที่มีอยู่ให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เหมาะสม สะดวกสบาย กับการเรียนของนักเรียนตลอดจนครูคนงาน และผู้มาติดต่อ ให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควร

5. การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การจัดการแนะแนว รวมทั้งการปฐมนิเทศ การให้ความสะดวกและสวัสดิการแก่นักเรียน เช่น การจัดที่รับประทานอาหาร การจัดกิจกรรมนักเรียน การควบคุมความประพฤติของนักเรียน รวมทั้งการรักษาระเบียบวินัย

6. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาและข่าวสารต่างๆ ด้านหลักธรรมให้พระพุทธศาสนา ตลอดจนนโยบายและจุดประสงค์ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และในขณะเดียวกัน ทางโรงเรียนก็จะได้ทราบความคิด ความต้องการของชุมชนอีกด้วย เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของทั้งสองฝ่าย

2.3 สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

สมชาย บัวเล็ก (2535: 13) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะเป็นเจ้าอาวาสวัดอันเป็นที่ตั้งสถานศึกษานั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการบริหารโรงเรียนคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนจึงแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนนั้นจากการศึกษา รายงานการประเมินผล โครงการสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2530 และการติดตามผลการดำเนินงาน ปี พ.ศ. 2535 พบว่าการจัดการศึกษาของพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานและบริหารหลายด้านทั้งนี้นอกจากสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ อันเป็นองค์กรหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัด

การศึกษาของสงฆ์โดยตรง แล้วยังฝากการบริหารการศึกษาไว้กับการปกครองของคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจะมีอำนาจในการดำเนินงานทุกๆ อย่าง ทำให้เกิดปัญหาความสนใจทางการศึกษาไม่เท่าด้านการปกครองและศาสนสมบัติ ซึ่งปัญหาต่างๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ด้านการบริหาร ที่ผ่านมาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาค่อนข้างขาดประสิทธิภาพทางการบริหารเท่าที่ควรในแง่ของการเอาใจใส่ดูแลของหน่วยงานระดับบน รวมทั้งขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ สภาพเช่นนี้ทำให้ การพัฒนาทางปริมาณและคุณภาพยังไม่ดีนัก

2. ด้านวิชาการ ที่ประสบอยู่ก็คือ ตำราเรียนสำหรับพระยังไม่เพียงพอหนังสือยังไม่ครบชุด โดยทั่วไปจะมีเก็บไว้ในห้องสมุดของวัด แล้วพระภิกษุ สามเณร เข้าไปหยิบยืมเพื่อใช้เรียน เรียนจบแล้วจึงนำมาคืน การขาดแคลนตำราเรียนนี้เป็นปัญหาสำคัญยิ่ง

3. ด้านบุคลากร ครูนับว่าเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพย่อมต้องอาศัยครูที่มีความรู้เหมาะสม กับวิชาที่สอน อันจะเกื้อกูลให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ตามหลักสูตร ที่ผ่านมาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษายังคงขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิ และคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การสอนเป็นจำนวนมาก ครูร้อยละ 19.83 มีคุณวุฒิต่ำกว่าเกณฑ์ตามที่ระเบียบกำหนด ทั้ง ครูพระและครูฆราวาส ครูเป็นจำนวนประมาณร้อยละ 38.89 โรงเรียนต้องขวนขวายจัดหาเอง ซึ่งครูเหล่านี้ได้รับการอนุมัติแต่งตั้งให้ทำหน้าที่สอนโดยกรมการศาสนา

4. ด้านอาคารสถานที่ อาคารสถานที่นับเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งขาดสิ่งเหล่านี้ จากการสำรวจปี พ.ศ. 2539 พบว่าโรงเรียนร้อยละ 51.15 มีอาคารเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนเหล่านี้ต้องจัดการเรียนการสอนไปเท่าที่จะทำได้โดยให้นักเรียนไปใช้สถานที่เรียนที่อื่นแทน

5. ด้านงบประมาณ การขาดแคลนงบประมาณนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของการจัดการศึกษาปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้กว้างขวางอย่างมีคุณภาพ เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะจัดการหรือจัดจ้างครู และอุปกรณ์การสอนที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้อย่างเพียงพอ ไม่สามารถจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา รวมทั้งไม่สามารถขยายสถานที่เรียนให้สอดคล้องกับจำนวนของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นหากเป็นวัดขนาดใหญ่ที่มีรายได้จากการบริจาค และมีทรัพย์สินวัดมากก็จะไม่เป็นปัญหา ที่เป็นปัญหามากจะเป็นวัดที่มีขนาดเล็กและมีรายได้จากทางอื่นน้อย

6. ด้านธุรการและการเงิน ยังประสบปัญหาการหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติในการใช้ภาษาไทยดี เช่นการสะกดตัวการันต์ วรรคตอน แม่นยำศัพท์ และคำแปลในพจนานุกรม นอกจากนี้ยังต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเฉพาะตัว คือ ความละเอียดรอบคอบ สุขุมและรวดเร็ว โรงเรียนต้องหาบุคลากรที่เป็นฆราวาสเข้ามาทำงานด้านนี้ เพื่อเสริมงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

7. ด้านการบริการกิจการนักเรียน คือผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ผู้สอนขาดความรู้ความชำนาญ ไม่มีเวลาทุ่มเทให้นักเรียน และไม่มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเองที่จะคอยช่วยเหลือนักเรียน

8. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชม โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาทรัพยากรไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ โดยเฉพาะบุคคลที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์และการให้บริการแก่ชุมชน

2.4 กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2552

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม ปทุมธานี

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา กระบี่ ตรัง ระนอง สตูล ยะลา และปัตตานี

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ราชบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี สระบุรี ชัยนาท เพชรบุรี กาญจนบุรี และประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร ตาก และเพชรบูรณ์

กลุ่มที่ 5 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

กลุ่มที่ 6 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแพร่ น่าน พะเยา เชียงราย และลำปาง

กลุ่มที่ 7 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู

กลุ่มที่ 8 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด หนองคาย อุดรธานี และสกลนคร

กลุ่มที่ 9 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด อุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ และมุกดาหาร

กลุ่มที่ 10 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และนครพนม

กลุ่มที่ 11 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และชัยภูมิ

กลุ่มที่ 12 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

กลุ่มที่ 13 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นวัดในคณะสงฆ์จีนนิกาย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงราย

กลุ่มที่ 14 ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นวัดในคณะสงฆ์อนัมนิกาย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สงขลา อุดรธานี (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.2554: ออนไลน์)

ส่วนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น

สามเณรที่เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 มีอายุอยู่ระหว่าง 13-17 ปี ซึ่งเป็นอายุที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม สามเณรจึงต้องประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของวัยรุ่นเช่นเดียวกับนักเรียนในโรงเรียนทั่วไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความสำคัญของระยะวัยรุ่น

ดรุณี ชุณหวัต, ยุวดี ฤาชา และปริญญา จิรกุลพัฒนา (2537: 43) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยวิกฤตของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้น ๆ ของวัย จะมีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและอารมณ์ ทำให้เกิดปัญหาได้มาก ต้องมีผู้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยในการปรับตัวและชี้แนะสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก เช่นเดียวกับ พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539: 35) ก็ได้กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยคาบเกี่ยวหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ (Transition period) ที่เด็กมีการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างพุ่งพรวด (Spurt of growth) ทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับตัว เกิดความสับสนในบทบาทตนเอง แสวงหาความสามารถในตนเอง ช่วงนี้จึงเต็มไปด้วยความวิตกกังวล ทำให้เกิดระยะวิกฤตของการปรับตัว (Critical Period) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นต่างยอมรับว่า วัยรุ่นเป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยอันตราย ปกครองยาก สร้างปัญหาแก่ครอบครัว และสังคม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเด็ก จะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือเด็ก นอกจากนี้ เพ็ญศรี พิชัยสนิธ (2528 : 18) ยังกล่าวว่า วัยรุ่นตอนต้นมีลักษณะสถานภาพเป็นสองวัย (Ambiguous status) เป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในคน คนเดียวกัน มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม (Period of change) มีอารมณ์ไม่มั่นคง (Emotional unstability) เนื่องจากขาดประสบการณ์ ขาดความมั่นใจ มีปัญหามากทั้งที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและอารมณ์ซึ่งรุนแรง (Storm and stress) และแสดงออกอย่างเปิดเผย ด้วยเหตุนี้ วัยรุ่นจึงต้องการคำแนะนำที่ถูกต้องจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู หรือพี่ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ว่าเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ (ระวิวรรณ แสงฉาย. 2533 : 67)

3.2 พัฒนาการในช่วงวัยรุ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากสามเณร ที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงพัฒนาการของวัยรุ่น ผู้ที่กำลังอยู่ในวัยรุ่นนับว่าเป็นช่วงวิกฤต (Critical Period) ช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็ก

และวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นๆ ของวัยจะมีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดความสับสนในบทบาทตนเอง จึงพยายามแสวงหาความเป็นตัวของตัวเอง ช่วงนี้จึงเต็มไปด้วยความวิตกกังวลเป็นระยะวิกฤตของการปรับตัวซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งระยะของวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 11 -13 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี เป็นวัยที่ร่างกายของเด็กมีพัฒนาการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านเพศมีความรวดเร็วมาก ในเพศหญิงจะเห็นได้ชัด เริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก สำหรับเด็กชายเห็นไม่ชัดเจนเท่าเด็กหญิง คงมีแต่สภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การมีขนาดอวัยวะเพศที่โตขึ้น มีเสียงแตกห้าวขึ้น ถึงแม้ช่วงเวลานี้ร่างกายของวัยรุ่นกำลังมีการเปลี่ยนแปลงมาก แต่ทางด้านความคิดอ่านและความรู้สึกแล้ว วัยรุ่นช่วงนี้ยังรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่ เป็นเพียงช่วงของการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยรุ่นอย่างเต็มตัวต่อไป

2. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี การเจริญเติบโตทางร่างกายของวัยรุ่นในระยะนี้ก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จะสิ้นสุดลงเมื่อถึงวุฒิภาวะ และการพัฒนาทางสติปัญญาก็จะพัฒนาตามการพัฒนาทางร่างกายไปเรื่อยๆ ซึ่งการพัฒนาทางสติปัญญานี้จะแตกต่างกันไปตามตัวบุคคล และสภาพแวดล้อม

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 17-20 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี เป็นวัยที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่นมีการพัฒนาจนถึงขั้นสูงสุดการพัฒนาทางกายจะเริ่มคงที่ ในขณะที่การพัฒนาทางสติปัญญาจะดำเนินต่อไป โดยเฉพาะทางด้านความคิดและปรัชญาชีวิต วัยนี้เด็กจะสร้างความเป็นตัวของตัวเอง พยายามแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและไม่ค่อยชอบที่จะให้ผู้ใหญ่ไปยุ่งเกี่ยวด้วยมากนัก ดังนั้นวัยนี้ผู้ใหญ่จึงควรทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษามากกว่าการเป็นผู้คอยชี้แนะทางเดินให้เด็ก พัฒนาการ คือการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปตลอดอายุของคน ในกรณีของวัยรุ่นพัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical development) ในระยะวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางกายที่สำคัญ คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของร่างกาย จะพบอัตราการเพิ่มส่วนสูงและน้ำหนักอย่างรวดเร็ว โครงสร้างของร่างกายขยายใหญ่ สัดส่วนเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะ 2 – 3 ปีแรกของการเปลี่ยนวัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะนำมาซึ่งความวิตกกังวล โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ วัยรุ่นจะพุ่งความสนใจมาที่ตนเอง และพิจารณารูปร่างของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเพศ โดยเพศหญิงจะเปลี่ยนแปลงรวดเร็วกว่าเพศชาย 1 – 2 ปี โดยจะเพิ่มทั้งขนาดและหน้าที่ซึ่งเป็นลักษณะบอกเพศ ซึ่งจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วจนสู่วุฒิภาวะในเวลา 2 ปี มีการเปลี่ยนแปลง 2 ขั้นคือ

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางเพศขั้นต้น (Primary Sex Changes) เป็นการเปลี่ยนแปลงของต่อมเพศทำให้มีการพัฒนาเซลล์สืบพันธ์ ซึ่งเป็นการเกิดวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ โดยเพศชายจะมีการผลิตอสุจิและการฝันเปียก เพศหญิงจะมีประจำเดือน ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางเพศขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sex Changes) เกิดจากการมีฮอร์โมนกระตุ้น ให้เกิดลักษณะทางกาย ซึ่งเป็น

ลักษณะบอกเพศ เช่น เพศชายมีรูปร่างสมเป็นชาย ไหล่กว้าง กล้ามเนื้อเป็นมัด เสียงแตกห้าวมีหนวดเครา เพศหญิงจะมีทรวงอก สะโพกผาย เอวคอด เสียงเล็กแหลม

3.2 พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional development) วัยรุ่นจะมีอารมณ์รุนแรง ชอบแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผย บางครั้งจะเกิดความสับสน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางกาย การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายใน และการที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม วัยนี้มีความสับสนทางอารมณ์มากที่สุด อยากเป็นอิสระ แต่ขาดความเชี่ยวชาญในการปรับตัว อารมณ์พื้นฐานของวัยรุ่นประกอบด้วย อารมณ์รัก โดยวัยรุ่นจะมีความรักตนเอง จึงสนใจปรุงแต่งบุคลิกภาพของตนให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น วัยรุ่นจะรักและผูกพันกับเพื่อนมาก ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ นอกจากนี้วัยรุ่นจะมีอารมณ์โกรธซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่วัยรุ่นต้องการอิสระ เมื่อถูกขัดขวางจะเกิดการต่อต้าน หรืออาจเกิดจากการขัดขวางความพึงพอใจหรือความต้องการ ส่วนอารมณ์กลัวในวัยรุ่นมักมีสาเหตุมาจากสถานการณ์ทางสังคม เช่นกลัวสอบตกกลัวการปรับตัวเข้ากับเพื่อน ผู้ใหญ่และสังคมทั่วไป วัยรุ่นยังเกิดความอิจฉาริษยา โดยจะอิจฉาเพื่อนที่เด่นกว่า ในขณะที่ความวิตกกังวลนั้นจะมีสาเหตุมาจากการสร้างเรื่องที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองวิตกกังวลโดยไม่มีสาเหตุ ดังนั้น วัยรุ่นที่มีพัฒนาการทางอารมณ์ดี จะมีลักษณะการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เหมาะสมกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น จากความหุนหันรุนแรงเปลี่ยนแปลงง่ายมาเป็นการใช้เหตุผล ควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ การปรับตัวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพจากความเป็นเด็ก ไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

3.3 พัฒนาการด้านสังคม (Social development) วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน จึงเป็นภาวะที่สำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยวัยรุ่นจะสร้างมโนภาพแห่งตน ทำให้วัยรุ่นมีนิสัยชอบความเป็นอิสระ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง เมื่อวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังที่ขัดแย้ง และมีความต้องการทางสังคมที่มากขึ้น วัยรุ่นจึงต้องการเพื่อน เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการปรับตัว และเปรียบเทียบในเรื่องต่างๆ ของตนเอง ในขณะที่ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ก็เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะภายนอกและบทบาททางเพศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกับครอบครัวได้

3.4 พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา (Intellectual development) วัยรุ่นสามารถที่จะจินตนาการถึงเงื่อนไขต่างๆ ของปัญหา ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และจะพัฒนาสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นภายใต้ความเป็นไปได้ทั้งหมดอย่างมีเหตุมีผล สามารถใช้การคิดโดยไม่ต้องอาศัยการกระทำ สามารถตั้งสมมติฐาน และพิจารณาถึงเหตุผลต่างๆ จากสมมติฐานนั้น สามารถเข้าใจทฤษฎีทั่วๆ ไป และสามารถรวบรวมเอาทฤษฎีเหล่านั้นมาแก้ปัญหาความแตกต่างของความคิดในวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ คือวัยรุ่นยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่ มีการเป็นแบบนักอุดมคติ ยังไม่อาจยอมรับความจริงที่ว่าคนไม่อาจจะทำอะไรได้โดยอาศัยพื้นฐานของตรรกศาสตร์อย่างเดียวเท่านั้น

3.5 พัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development) วัยรุ่นได้รับแนวคิดทางจริยธรรมโดยได้รับอิทธิพลจากการสังเกตพฤติกรรม และการโต้ตอบกับบุคคลอื่น มีความรู้สึกสำนึกต่อ

ความผิดและละอายใจ ที่ก่อให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ของตน ตลอดจนต้องการมีระเบียบวินัยจากการอธิบายเหตุผลมากกว่าการบังคับขู่เข็ญ นอกจากนี้ วัยรุ่นจะคิดเชื่อมโยงหาเหตุผล (Relativism) โดยคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นสามารถมองหลายๆ สิ่งในเวลาเดียวกัน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านภาษาและความคิดเห็นนั่นเอง ส่วนทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบิร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นระยะของการมีจริยธรรมอยู่ในระดับตามเกณฑ์ (Conventional level) โดยมีการกระทำ ตามหลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13 -16 ปี) คือ กฎที่ตั้งไว้จะเป็นเครื่องกำหนด ความประพฤติทางจริยธรรมของเด็ก ในระยะนี้อาจเรียกได้ว่า เป็นระยะ “กฎและคำสั่ง” (Law and order) ซึ่งเน้นถึงการเป็นประชาชนที่ดี เคารพผู้มีอำนาจ ถ้าบุคคลไม่ผ่านระยะนี้จะกลายเป็นอันธพาลได้ (ทวีพร ณ นคร. 2542 :12) สามเณรก็อยู่ในช่วงวัยนี้เช่นเดียวกัน

3.3 ความต้องการของวัยรุ่น

ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์ (2536: 24) กล่าวว่า โดยทั่วไปการที่จะสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานนั้น ในการอบรมเลี้ยงดูต้องคำนึงถึงเสมอ ได้แก่ ให้ความมั่นคงและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวและกลุ่มสังคม สอนการปรับตัวหรือเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ให้อิสระในการแสดงออกที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ทำงานด้วยตนเองและเมื่อประสบผลสำเร็จควรชมเชยและให้กำลังใจ ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับประเทศนั้น รัฐบาลได้ยึดหลักการพัฒนาอย่างรอบด้าน (Total development) ในระยะวัยรุ่นนั้นมีความต้องการดังนี้คือ

1. ต้องการความสัมฤทธิผล (Achievement) หมายถึง ความต้องการทำอะไรให้ดีที่สุด ต้องการความสำเร็จ ชอบทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความชำนาญและความพยายาม อยากให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นผู้ชำนาญงาน ต้องการทำงานชิ้นสำคัญให้สำเร็จ หรือทำงานชิ้นยากให้สำเร็จด้วยดี ต้องการแก้ไขปัญหาที่ยุ่งยาก ชอบทำอะไรที่ดีกว่าคนอื่น

2. ความต้องการยกย่องผู้อื่น (Deference) หมายถึง ความต้องการรับคำแนะนำจากผู้อื่น อยากรู้ว่าผู้อื่นคิดอย่างไร ชอบทำตามคำชี้แจงหรือความคาดหวังของผู้อื่น ชอบยกย่องเคารพผู้อื่น ชอบชมผู้อื่นว่าทำงานได้ดี ยอมรับความเป็นผู้นำของผู้อื่น ชอบทำตามประเพณีนิยม และอยากให้ผู้อื่นเป็นผู้ตัดสินใจให้

3. ความต้องการความเป็นระเบียบ (Order) หมายถึง ความต้องการทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย ชอบวางแผนก่อนลงมือทำอะไรที่ยากๆ ชอบรวบรวมรายละเอียดในงานที่จะต้องทำ ชอบเก็บจดหมายและเอกสารอื่นๆ อย่างเรียบร้อย และจัดให้เป็นระเบียบตามระบบ ชอบรับประทานอาหารเป็นเวลา ชอบวางแผนการทำงานให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4. ความต้องการแสดงออก (Exhibition) หมายถึง ความต้องการกล่าวถึง สิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่าหลักแหลม ชอบเล่าเรื่องตลกและเรื่องที่น่าสนใจ ชอบเล่าเรื่องการผจญภัย และประสบการณ์ของตนเอง อยากให้ผู้อื่นสังเกตและกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของตน ชอบพูดเพื่อดูว่าจะมีผลอย่างไรกับ

ผู้อื่น ชอบพูดถึงความสำเร็จของตนเอง ชอบเป็นจุดสนใจ ชอบใช้คำพูดที่ผู้อื่นไม่ค่อยเข้าใจและชอบการตั้งคำถามที่ผู้อื่นตอบไม่ได้

5. ความต้องการพึ่งตนเอง (Autonomy) หมายถึง ความต้องการไปไหนมาไหนด้วยความพอใจ ต้องการพูดได้อย่างที่คิด ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ชอบอิสระ เวลากระทำสิ่งต่างๆ ชอบทำอะไรมักไม่คำนึงถึงว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร ชอบวิจารณ์บุคคลที่มีอำนาจ ชอบหลีกเลี่ยงการรับผิดชอบและหน้าที่

6. ความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (Affiliation) หมายถึง ความต้องการช่วยเหลือเพื่อนและซื่อสัตย์ต่อเพื่อน ๆ ชอบทำสิ่งต่าง ๆให้เพื่อน ชอบรู้จักคนแปลกหน้า ชอบมีเพื่อนให้มากที่สุด ชอบแบ่งปันสิ่งของกับเพื่อนๆ ชอบทำงานกับเพื่อนมากกว่าทำงานตามลำพัง ชอบสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ชอบโทรศัพท์คุยกับเพื่อน

7. ความต้องการความเข้าใจตนเองและผู้อื่น (Interception) หมายถึง ความต้องการวิเคราะห์แรงจูงใจและความรู้สึกของตนเอง ชอบสังเกตผู้อื่น พยายามดูว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรเมื่อพบปัญหา มักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มักวิเคราะห์เหตุผลของคนอื่นว่า เหตุใดเขาจึงทำอย่างนั้นมากกว่าที่จะดูเพียงสิ่งที่เขาทำ ต้องการวิเคราะห์แรงจูงใจของผู้อื่น และชอบทำนายว่าผู้อื่นจะปฏิบัติอย่างไรในเหตุการณ์หนึ่งๆ

8. ความต้องการขอความช่วยเหลือ (assistance.) หมายถึง ความต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือเวลาเดือดร้อน ชอบให้ผู้อื่นให้กำลังใจ ชอบให้ผู้อื่นแสดงความเมตตา กรุณาต่อตน ชอบให้ผู้อื่นเห็นใจและเข้าใจเมื่อตนประสบปัญหา อยากให้คนอื่นรัก ชอบให้ผู้อื่นทำอะไรให้ด้วยความเต็มใจ อยากให้ผู้อื่นปลอบเวลาตนมีความทุกข์ ชอบให้ผู้อื่นเสียใจด้วยเมื่อตนป่วย และอยากให้ผู้อื่นวุ่นวายเมื่อตนป่วย

9. ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น (Dominance) หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบเป็นผู้นำกลุ่ม อยากให้ผู้อื่นนับถือตนเป็นหัวหน้า อยากได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นประธานกลุ่ม อยากได้รับเชิญเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อถกเถียงของผู้อื่น ต้องการมีอิทธิพลชักจูงให้ทำตามสิ่งที่ตนปรารถนา ชอบแนะนำและบงการผู้อื่น และชอบบอกผู้อื่นว่าทำงานอย่างไร

10. ความต้องการยอมรับผิด (Abasement) หมายถึง ความต้องการยอมรับผิดเมื่อทำสิ่งที่ผิดพลาดไป ยอมรับการตำหนิเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น รู้สึกว่าความเจ็บป่วยและความทุกข์ที่ได้รับนั้น ทำให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย อยากได้รับการลงโทษเมื่อทำผิด รู้สึกเสียใจในการที่ตนไม่สามารถทนต่อเหตุการณ์ได้ มักรู้สึกประหม่า เมื่อมีคนที่เหนือกว่าอยู่ด้วย และรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าทุกด้าน

11. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น (Nurturance) หมายถึง การช่วยเหลือเพื่อนเวลาที่เพื่อนเดือดร้อน มักยกโทษให้แก่เพื่อนๆ ชอบทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ให้ผู้อื่น ชอบมีน้ำใจต่อผู้อื่นชอบเห็นใจเวลาผู้อื่นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย ชอบแสดงความรักใคร่ชอบพอต่อผู้อื่น และชอบให้ผู้อื่นเล่าเรื่องปัญหาส่วนตัวให้ฟัง

12. ความต้องการเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง ความต้องการทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบท่องเที่ยว ชอบพบปะกับคนแปลกหน้า ชอบเปลี่ยนกิจวัตร ชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ๆ ชอบ

รับประทานอาหารตามสถานที่แปลกๆ ใหม่ๆ ชอบทดลองทำงานใหม่ๆ ไม่ซ้ำซ้อน ชอบเปลี่ยนที่อยู่ไปตามที่ต่างๆ และอยู่ในที่แปลกๆ นิยมการแต่งกายที่ทันสมัย ชอบทำอะไรที่แปลกใหม่

13. ความต้องการอดทน (endurance) หมายถึง ความต้องการทำงานโดยไม่หยุดจนกว่าจะสำเร็จ ชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ชอบทำงานด้วยความมานะอดทน ชอบคิดแก้ไขปัญหาเรื่อยๆ จนกว่าจะแก้ไขได้ ชอบทำงานชิ้นหนึ่งๆ ให้สำเร็จก่อนที่จะทำงานชิ้นต่อไป ชอบทำงานจนดึกเพื่อให้งานสำเร็จ ไม่อยากให้ใครมารบกวนเวลาทำงาน ชอบทำงานหรือคิดแก้ปัญหาต่อแม้ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางสำเร็จก็ตาม

14. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ (Heterosexuality) หมายถึง ความต้องการออกไปพบเพื่อนต่างเพศ ชอบทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับเพื่อนต่างเพศที่ถูกใจ ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ ชอบให้เพื่อนต่างเพศชมรูปร่างหน้าตาของตัวเอง ชอบคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศ ชอบอ่านหนังสือหรือบทละครที่มีเรื่องเพศเป็นส่วนใหญ่ ชอบพูดหรือฟังเรื่องขบขันเกี่ยวกับเพศ และมักเกิดอารมณ์ตื่นเต้นในเรื่องเพศ

15. ความต้องการที่จะก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่น (Aggression) หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบบอกผู้อื่นว่าตนคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวเขา ชอบวิจารณ์ผู้อื่นอย่างเปิดเผย ชอบหัวเราะเยาะผู้อื่น หรือตำหนิผู้อื่นเมื่อไม่เห็นด้วยกับเขา ชอบแก้แค้นคนที่สบประมาทตน มักโกรธง่ายและชอบวิจารณ์ผู้อื่น เมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น และชอบอ่านหนังสือพิมพ์ที่มีเรื่องฆาตกรรมและเรื่องรุนแรงอย่างอื่นจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น อาจกล่าวสรุปได้ว่า ระยะวัยรุ่นนับว่าเป็นช่วงวิกฤตของการปรับตัวช่วงหนึ่งของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นๆ ของวัยจะมีการเปลี่ยนแปลงมากและมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

วัยนี้มีความสับสนทางอารมณ์มากที่สุด เป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นด้วยจึงทำให้เกิดปัญหาได้มาก เป็นวัยที่ปกครองยาก สร้างปัญหาให้แก่ครอบครัวและสังคมอยู่เนืองๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด รู้ความต้องการของวัยรุ่นเพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานและช่วยชี้แนะสิ่งต่างๆ ในการปรับตัวให้แก่เด็ก เช่นครอบครัวหรือโรงเรียนเช่นเดียวกับสามเณรก็เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในวัยรุ่น ย่อมมีความต้องการตามพัฒนาการของวัยรุ่นเช่นเดียวกัน เมื่อสามเณรต้องมาพักอาศัยอยู่ในวัด มิได้อาศัยอยู่กับครอบครัวของตนเอง ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลัน ต้องพบกับความยากลำบากในการปฏิบัติตามศีล 10 และยังต้องเข้ามาอยู่ในความปกครองของพระภิกษุแทนบิดามารดา จึงอาจมีปัญหาที่ทำให้ต้องมีการปรับตัวมากกว่าวัยรุ่นทั่วไป

ส่วนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

4.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการปรับตัวของวัยรุ่น และลักษณะของการปรับตัวของสามเณรซึ่งอยู่ในวัยรุ่น

ความหมายของการปรับตัว

นิภา นิธยายน (2530: 7-9) ได้รวบรวมความหมายของการปรับตัว จากนักจิตวิทยาหลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้ 1) การปรับตัว หมายถึง วิธีการที่คนเราปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของตัวเอง ในสภาพแวดล้อม ซึ่งบางครั้งส่งเสริม บางครั้งขัดขวาง และบางครั้งสร้างความทุกข์ทรมานแก่เรา กระบวนการปรับตัวนี้ เกิดขึ้นจากความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและเราสามารถใช้วิธีการแบบต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการนั้นในสภาวะแวดล้อมที่ปกติธรรมดาหรือมีอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆกันไป 2) การปรับตัว ประกอบขึ้นด้วยกระบวนการหรือวิธีการทั้งหลายทางจิตซึ่งมนุษย์ใช้ในการเผชิญข้อเรียกร้องหรือแรงผลักดันภายนอกและภายใน

นงพงา ลิ้มสุวรรณ (2542: 89) กล่าวว่า วัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกายและจิตใจ วัยรุ่นจึงต้องมีการปรับตัวมาก ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและอารมณ์ บางครั้งปฏิกิริยาเหล่านี้ อาจเหมือนความผิดปกติที่ต้องการความช่วยเหลือได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว ปฏิกิริยาบางครั้งจะเป็นอยู่ชั่วคราวแล้วหายไปเองได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น สามารถแบ่งได้เป็น การเปลี่ยนแปลงทางกายและการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ

กันยา สุวรรณแสง (2536: 50) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

ลักขณา สริวัฒน์ (2544: 105) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว คือ การที่บุคคลสามารถสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ให้สามารถบรรลุจุดหมายที่ต้องการ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขทั้งทางกายและจิตใจ ไม่เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

นิเทศ เจริญภัณฑูรณ์ (2543: 8) อธิบายว่า การปรับตัวของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้น สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ ดังต่อไปนี้ ราศรี ธรรมนิยม (2525:79) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี มีความสุข การปรับตัวมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของเรา ผู้ใดมีความสามารถในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี จะเป็นผู้ที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ตรงกันข้ามกับผู้ที่ปรับตัวได้ไม่ดี ชีวิตมักจะขาดความสุข มีความคับข้องใจ มีความขัดแย้งในใจตึงเครียดตลอดเวลา

วอร์เชล (Worchel 1989 : 6) กล่าวว่า การปรับตัว เป็นการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากตนเอง สิ่งแวดล้อม และบุคคลอื่นๆ ที่เราพบในแต่ละวัน การปรับตัวเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน กล่าวคือต้องประกอบไปด้วย 1) การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2) ใช้ความเข้าใจดังกล่าวเป็นตัวกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริง 3) ใช้ความสามารถที่จะควบคุมสิ่งแวดล้อมและเป้าหมายของการปรับตัว เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ 4) มีความไวต่อการรับรู้ความต้องการและความไม่สบายใจของผู้อื่น เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือ หรือสร้างสรรค์ในทางบวกแก่ผู้อื่น

โคลแมน และแฮมเมน (อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์. 2532 : 6; อ้างอิงจาก Coleman and Hammen. 1981) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง ผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพด้านความต้องการหรือด้านอารมณ์ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ

โรเจอร์ส (เปรมพร มั่นเสมอ. 2545 : 12; อ้างอิงจาก Rogers. 1961) ได้กล่าวว่าการปรับตัวเป็นการปรับภายในตัวเอง โดยให้เกิดความสอดคล้องระหว่างตนและประสบการณ์ ผู้ที่ปรับตัวได้อย่างเต็มที่ หรือผู้ที่มีสุขภาพจิตดี คือบุคคลที่เปิดตนเองให้ยอมรับประสบการณ์ทั้งหมดอย่างเต็มที่โดยทั่วไปประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลประสบนั้นไม่อยู่ในการรับรู้อย่างรู้ตัวตลอดเวลาแต่สามารถนำมาสู่การรับรู้อย่างรู้ตัวได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่มีการใช้กระบวนการป้องกันตัวใดๆ ไม่มีเงื่อนไขในการให้คุณค่า หรือความหมาย แต่จะมีการยอมรับตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไข มีความนึกคิดเกี่ยวกับตนอย่างสอดคล้องกับประสบการณ์ พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามแนวโน้มในการพัฒนาตนอย่างสมบูรณ์เต็มที่ตามศักยภาพ (Self-actualization) มีโครงสร้างของตนที่ยืดหยุ่นอยู่ในกระบวนการที่จะรวมประสบการณ์ใหม่เข้ามาผสมผสานในโครงสร้างของตนได้เสมอ เบอร์นาร์ด (พิพัฒน์ แป้นอาทิตย์. 2545: 29; อ้างอิงจาก Bernard. 1961) ได้ให้คำนิยามว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับโลกภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคม มีความสามารถ ที่จะเผชิญและยอมรับความจริงของชีวิต มีความขัดแย้งและความตึงเครียดน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อทำให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ดังนั้น การปรับตัวของสามเณร จึงหมายถึง ความสามารถของสามเณร ในการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิต ตามความต้องการด้านต่างๆของตนเอง ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของการบวชเรียน เพื่อทำให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสมณเพศได้อย่างปกติสุข และ มีความมั่นคง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัว

โรเจอร์ส (Rogers. 1972: 108) ผู้นำทฤษฎีว่าด้วยตน และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง เขาได้พิจารณาการปรับตัวในแง่ของการปรับตัวภายในตนเองโดยเขาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเป็นศูนย์กลางของประสบการณ์ต่างๆ รอบตัว ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่บุคคลได้รับรู้และมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งการประเมินผลจากการมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดเป็น ตัวเรา (Self) หรือ “โครงสร้างของตน” ขึ้นมาเป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนในด้านต่างๆ เช่น บุคลิกลักษณะ ความสามารถของตน บทบาทต่าง ๆของตนในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ของตัวเราประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับจึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดบุคลิกภาพของบุคคลให้แตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนจะเข้าใจและรู้จักโลกส่วนตัวของเขาได้ดีที่สุด บุคคลที่ปรับตัวได้ คือ บุคคลที่เป็นตัวของตัวเอง เข้าใจและยอมรับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริง นำประสบการณ์นั้นมาจัดให้สอดคล้องกับโครงสร้างหรือบุคลิกลักษณะของตนอย่างไม่ขัดแย้งหรือบิดเบือน จะมีการรับรู้และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก ส่วนบุคคลที่ปรับตัวไม่ได้ จะมีความขัดแย้งระหว่างความคิดเกี่ยวกับตน กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่อย่างมาก ทำให้เกิดความตึงเครียด วิตกกังวล สับสน ไม่แน่ใจสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนในทางลบ

วิลเลี่ยมสัน (จุมจินต์ สลัดทุกข์. 2543: 18; อ้างอิงจาก Williamson. 1950) ผู้นำทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบนำทางมีความเชื่อว่า มนุษย์มีสติปัญญาและเหตุผลตลอดจนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเอง บุคคลจะมีความสามารถปรับตัวได้ ถ้าเขามีความรู้ความเข้าใจในตัวเอง รู้จักและเข้าใจสังคม เพราะเขาจะสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินชีวิตหรือแก้ปัญหาได้อย่างมีทิศทางและมีเหตุผล โดยการใช้ข้อมูลที่เขาได้รับจากประสบการณ์ในสังคมมาประกอบการพิจารณา จนสามารถสร้างความสอดคล้อง หรือยืดหยุ่นระหว่างความต้องการ และเป้าหมายที่พึงประสงค์ของคนกับสภาพแวดล้อมทางสังคม

พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548:48) ได้สรุปจากการศึกษาค้นคว้าว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัวของคนเรานั้น เกิดจากความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางจิตใจและความต้องการทางสังคม ความต้องการดังกล่าว มีทั้งความหวัง และความผิดหวังเมื่อสมหวังทำให้รู้สึกสบายใจ ในทางตรงกันข้ามถ้าผิดหวังทำให้รู้สึกเครียด มีความทุกข์ เสียใจ วิตกกังวลสับสน ว้าวุ่นใจและคับข้องใจ สาเหตุต่างๆดังกล่าวนี้ล้วนแต่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเกิดการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.2 ทฤษฎีการปรับตัวของ รอย (Roy. 1984)

รอย (Roy.1984) กล่าวว่าการปรับตัวของบุคคลเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ เพื่อดำรงสภาวะสมดุลและเกิดความมั่นคงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยแบ่งการ

ปรับตัวออกเป็น 4 ด้าน คือ ปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การปรับตัวตามความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) มีพื้นฐานมาจากความต้องการความมั่นคงด้านร่างกาย ซึ่งครอบคลุมความต้องการพื้นฐานในเรื่อง การออกกำลังกาย การพักผ่อน โภชนาการ การขับถ่าย น้ำและเกลือแร่ ออกซิเจน การไหลเวียนของโลหิต และการควบคุมความสมดุลของร่างกาย

2. การปรับตัวตามความต้องการด้านอัตมโนทัศน์ (Self concept) เป็นการปรับตัวแบบที่มุ่งรักษาความมั่นคงทางด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง หากบุคคลมีความมั่นคงทางจิตใจ มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนเอง ยอมรับความเป็นจริง ย่อมปรับตัวได้ดีกว่าบุคคลที่มองตนเองไร้ค่า และไม่ยอมรับความเป็นจริง

3. การปรับตัวตามความต้องการด้านบทบาทหน้าที่ (Role function) บุคคลปรับตัวด้านนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงในด้านสังคม เป็นการกระทำของบุคคลตามหน้าที่ที่สังคมคาดหมายสำหรับบทบาทของบุคคลนั้น ในสถานการณ์ใดก็ตามบุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้ บุคคลจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปตามปกติ จะสำเร็จหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคลนั้น

4. การปรับตัวตามความต้องการด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence relations) เป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลในอันที่จะคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม เนื่องจากคนเราต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง การพึ่งผู้อื่นและการให้ผู้อื่นได้พึ่งพา มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคม

ทฤษฎีการปรับตัวของ รอย มีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในการศึกษาการปรับตัวของสามเณร เพราะเป็นทฤษฎีที่มองการปรับตัวแบบองค์รวมทั้ง 4 ด้าน แต่จากการสืบค้นเอกสารในระยะ 15ปี ย้อนหลังพบว่า ยังมีงานวิจัยค่อนข้างน้อยที่นำแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy.1984) มาใช้ในการศึกษาการปรับตัวของสามเณร มีเพียงงานวิจัยของพระมหามนตรี สามารถไทย(2548) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548)ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่1 ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีการปรับตัวของรอย และ ผลงานวิจัยของพระมหามนตรี สามารถไทยและ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม มาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2

การปรับตัวของสามเณร

ทฤษฎีของรอย (Roy.1984) แบ่งการปรับตัวตามความต้องการ ออกเป็น 4 ด้าน คือ ปรับตัวตามความต้องการ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพา

ซึ่งกันและกัน ในลำดับต่อไปเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีของรอย มาใช้ในการนิยามความหมายของการปรับตัวด้านต่างๆของสามเณร

การปรับตัวด้านร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยช่วงต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นหนุ่มสาว ขณะเดียวกันพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และ สังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยแต่เป็นไปในลักษณะที่ไม่ค่อยสอดคล้องหรือเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความสับสน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ ขาดประสบการณ์ ทำให้วัยรุ่นตัดสินใจกระทำหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำของตน และช่วงวัยรุ่นถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ สังคม และพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ

พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในช่วงระยะวัยรุ่นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เด็กทุกคนเมื่อจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่จะต้องผ่านขบวนการต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญและต้องเรียนรู้ ฉะนั้นตัววัยรุ่นเองรวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคลากรต่างๆ รวมทั้งแพทย์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นควรจะได้มีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ตัวอย่างเช่น ในด้านการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็กจะมีกลุ่มเด็กที่มีการเจริญเติบโตเร็วและกลุ่มที่มีการเจริญเติบโตช้า แต่ในที่สุดทั้ง 2 กลุ่มก็จะสามารถเจริญเติบโตได้ทันกันในที่สุด แต่จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดเต็มตามศักยภาพหรือไม่คงจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น พันธุกรรม การเลี้ยงดู ภาวะโภชนาการ ปัญหาสุขภาพของร่างกาย สังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ฯลฯ ในลำดับต่อไปจะเป็นการอธิบายการพัฒนาตามลำดับขั้นของเด็กวัยรุ่น

1. ระยะวัยรุ่นช่วงต้น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย มีการเจริญเติบโตมีการเพิ่มขนาดความสูง น้ำหนัก ขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระวิทยาเป็นวัยหนุ่มสาว เข้าสู่วัยเจริญพันธ์ ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่าทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะมีอายุเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะในเด็กผู้หญิงที่ค่อนข้างสมบูรณ์และอ้วนจะมีประจำเดือนตั้งแต่อายุ 8-9 ปี ลักษณะภายนอกที่เราสามารถตรวจพบเห็นเป็นอันดับแรกเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กผู้หญิงคือ การเริ่มมีหน้าอกที่เรียกว่า Breast bud ในเด็กผู้ชายคือลูกอัณฑะที่มีขนาดใหญ่มากขึ้น โดยปกติทั่วไปเด็กผู้หญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กผู้ชายเฉลี่ยประมาณ 2 ปี

เด็กเมื่อเข้าวัยรุ่นจะมีความกังวลและสงสัยในเรื่องเหล่านี้ค่อนข้างมาก สงสัยว่าสิ่งที่ตัวเองเป็นปกติเหมือนคนอื่นหรือไม่และมักจะเอาไปเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ สงสัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อวัยวะต่างๆ รวมถึงความรู้สึก อารมณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ความเป็นหนุ่มสาว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีประจำเดือน เต้านม ความรู้สึกทางเพศ การแข็งตัวของอวัยวะเพศ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ขนาดและลักษณะของอวัยวะสืบพันธุ์ทั้ง 2 เพศ บางครั้งเราจะเห็นว่าเด็กสนใจแอบดูหนังสือหรือเว็บไซด์ลามกต่างๆ โดยไม่ให้พ่อแม่รู้เนื่องจากสังคมไทยส่วนใหญ่ยังมอง

เรื่องเพศเป็นสิ่งที่ปกปิด เรื่องลับ ยังมองเรื่องเพศไปในทางลบซึ่งในความเป็นจริงเพศเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เด็กเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต้องมีการเรียนรู้และมีพัฒนาการในเรื่องเพศอย่างถูกต้องเหมาะสม ในระยะวัยรุ่นช่วงต้นวัยรุ่นบางคนอาจจะมีประสบการณ์ทางเพศและมีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นในช่วงนี้แต่พบได้เป็นส่วนน้อย

2. ระยะวัยรุ่นช่วงกลาง เป็นช่วงระยะเวลาที่อัตราการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของร่างกายและอวัยวะต่างๆ เริ่มลดลง การเจริญเติบโตของร่างกายและความเป็นหนุ่มสาวมีความสมบูรณ์เกือบเท่าผู้ใหญ่ ความตื่นเต้น วิตกกังวล สงสัย ต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวลงน้อยลง มีความพร้อมทางด้านร่างกายเข้าสู่ระยะการเจริญพันธุ์ ระยะช่วงนี้วัยรุ่นส่วนใหญ่พอใจและยอมรับในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็สนใจให้เวลาในการดูแลตนเอง รูปร่าง หน้าตา ให้ดูสวยงามสร้างความสนใจให้กับผู้พบเห็น จะเห็นว่าวัยรุ่นสนใจการแต่งเนื้อแต่งตัว โดยบทบาทของเพื่อนก็จะยังเข้ามามีบทบาทในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างมาก เด็กวัยรุ่นมักจะแต่งตัวแปลกๆ และเหมือนกับกลุ่มเพื่อนเพื่อให้ได้รับการยอมรับความสนใจและการยอมรับจากกลุ่ม

3. ระยะวัยรุ่นช่วงปลาย วัยรุ่นช่วงนี้การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงของร่างกายมีความสมบูรณ์ เป็นผู้ใหญ่เต็มที่แล้ว มีความพร้อมทางด้านการเจริญพันธ์สมบูรณ์ทั้งเพศหญิงและเพศชาย มั่นใจและพอใจลักษณะรูปลักษณ์ของตนเอง ไม่รู้สึกมีปมด้อย นอกจากบางคนที่มีความพิการหรือมีความผิดปกติ วัยรุ่นช่วงปลายเป็นช่วงระยะเวลาที่รู้สึกอิสระเป็นตัวของตัวเอง จากความรู้สึกที่จะต้องพึ่งพาพ่อแม่หรืออยู่ใต้การบังคับบัญชาของผู้ปกครอง ความขัดแย้งในช่วงวัยรุ่นช่วงกลางจึงกลับเปลี่ยนแปลงเป็นความเข้าใจถึงความรักความหวังดี ความเอื้ออาทรที่พ่อแม่มีต่อตัววัยรุ่นยอมรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ จากพ่อแม่ กลับมาให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของพ่อแม่ที่มีต่อตัววัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น (วิโรจน์ อารีย์กุล. 2554)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านร่างกายของสามเณร

สามเณรที่เข้ามาบวชเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เป็นบุคคลที่จะต้องมีการพัฒนาตามลำดับขั้นเช่นเดียวกับเด็กวัยรุ่นทั่วไป แต่วัตรปฏิบัติของสามเณร(อเนก ขำทอง และปัญญา สละทองตรง. 2550) หรือบทบัญญัติข้อห้าม ของสามเณร คือต้องถือศีล 10 ข้อ อันได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ทั้งมนุษย์และเดรัจฉาน เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการเสพเมถุน เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล (หลังเที่ยงวันไปแล้ว) เว้นจากการฟ้อนรำขับร้องและการบรรเลง ตลอดถึงการดูการฟังสิ่งเหล่านั้น เว้นจากการทัดทรงตกแต่งประดับร่างกาย การใช้ดอกไม้ของหอมเครื่องประเทืองผิวต่างๆ เว้นจากการนอนที่นอนสูงใหญ่และยัดนุ่นสำลีอันมีลายวิจิตร (เว้นจากการนั่งนอนเหนือเตียงตั่งที่มีเท้าสูงเกินประมาณ) เว้นจากการรับเงินทอง นอกจากนั้น หน้าที่ในชีวิตประจำวันของสามเณรเมื่อได้บรรพชาเข้ามาใช้ชีวิตสมณเพศแล้ว สามเณรจะต้องปฏิบัติกิจและข้อวัตรของการดำเนินชีวิตประจำวันของสามเณร โดยเริ่มต้นตั้งแต่ 4.00 น. หรือ 5.00 น. ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของแต่ละวัด สามเณรจะได้รับมอบหมาย

หน้าที่ให้จัดสถานที่ ฉันภัตตาหารเช้าและ เพล และจัดสำรับอาหารที่พระภิกษุสามเณรบิณฑบาตมา การที่สามเณรต้องปฏิบัติตามข้อห้ามของศีล 10 เป็นสิ่งที่ขัดกับพัฒนาการของวัยรุ่น ที่มีความต้องการด้านต่างๆมากมาย เช่น วัยรุ่นมีความต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโตของร่างกาย ดังนั้น การเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล อาจทำให้ร่างกายเกิดความหิว การเว้นจากการนอนที่นอนสูงใหญ่ อาจทำให้สามเณรรู้สึกไม่สบายกาย นอนไม่หลับ เป็นต้น แต่ถ้าสามเณรสามารถปรับตัวด้านร่างกายได้ดี จะไม่รู้สึกหิว หลับได้สบาย และ ตื่นขึ้นมาปฏิบัติภารกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีความสุขในการดำเนินชีวิตแบบสมณเพศต่อไป

สรุป

จากการประมวลเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า การปรับตัวด้านร่างกายของสามเณร คือ การทำหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ในร่างกายของสามเณร เมื่อต้องปฏิบัติตามข้อวัตรของศีล10 สามเณรที่มีการปรับตัวด้านร่างกายได้ดี จะมีร่างกายทุกส่วนอยู่ในภาวะสมดุล มีความมั่นคง สามารถปฏิบัติภารกิจได้ตามปกติ และมีความสุขที่ได้บรรพชาเข้ามาใช้ชีวิตแบบสมณเพศ

วิธีการวัดการปรับตัวด้านร่างกาย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านร่างกายตามนิยามปฏิบัติการ ตามแนวคิดของรอย (Roy.1984) โดยได้สร้างข้อคำถาม จำนวน 7 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านร่างกายมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์

ในส่วนนี้เป็นการเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนิยามความหมาย ของการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ของสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนี้

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy, 1984) กล่าวว่า การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-concept mode) เป็นการปรับตัวเพื่อรักษาความมั่นคงทางจิตใจ โดยที่อัตมโนทัศน์เป็นความเชื่อและความรู้สึกที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับตนเองในช่วงเวลาหนึ่ง และการรับรู้ของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง แบ่งเป็น 2 ส่วน คืออัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (Physical self) ประกอบด้วย ความรู้สึกของร่างกาย (Body sensation) ภาพลักษณ์ (Body image) อัตมโนทัศน์ส่วนตัว (Personal self) เป็นความรู้สึกทุกอย่างที่ประกอบกันเป็นบุคลิกของบุคคล

โรเจอร์ส (Rogers) (ลักขณา สิริวัฒน์. 2544; อ้างอิงจาก Rogers.1972) ได้ให้ความหมายของ “ตน” ไว้ว่า คือ การรับรู้และความเชื่อถือเกี่ยวกับตนเองของแต่ละบุคคลโดยผ่านกระบวนการ

“การมองตน” หรือที่เรียกว่าอัตมโนทัศน์(Self-concept) นั่นเอง ซึ่งตนที่แต่ละคนมองเห็นอาจจะเป็น (1) ตนคือใครหรือเป็นคนอย่างไร (2) ตนตามข้อเท็จจริง และ (3) ตนตามอุดมคติหรือตนตามที่อยากเป็น ก็ได้ การพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self-concept) หรือความคิด ความรู้สึก หรือเจตคติที่บุคคลมีต่อตนเองนี้ นักพฤติกรรมนิยมสรุปปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ดังนี้

1. ศักยภาพที่มีมาแต่กำเนิด (Inborn potentialities) เป็นสิ่งติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากพันธุกรรมและอิทธิพลต่างๆ ที่มีต่อทารกก่อนคลอด เหล่านี้ทำให้คนมีรูปร่างหน้าตา ความแข็งแรง สติปัญญาต่างกันไป

2. สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ ทารกทุกคนมีประสบการณ์ต่างกัน สังคมและสิ่งเร้าที่มากระทบในช่วงพัฒนาการแห่งชีวิตทำให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้บทบาทของตนเองในสังคมที่อยู่ซึ่งประสบการณ์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ประสบการณ์ร่วมวัฒนธรรม ได้แก่ บุคคลในสังคมเดียวกันได้รับประสบการณ์ในทำนองเดียวกันในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ คำสั่งสอนต่างๆ ของสังคมตลอดเวลาที่เราเจริญเติบโต

2.2 ประสบการณ์เฉพาะ เป็นประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลเผชิญหรือได้รับในช่วงชีวิตของเขา เช่น การเลี้ยงดู พฤติกรรมของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก อาจรวมถึงเหตุการณ์ที่ประสบอื่นๆเช่น ความผิดหวังจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัย การสูญเสียคนรัก ความเจ็บป่วยหรือการได้รับความอยุติธรรมต่างๆ จากสังคม

อัตมโนทัศน์ (Self Concept) เป็นการรับรู้และการประเมินผลที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน อาจจะตรงกับความเป็นจริงหรือผิดไปจากความเป็นจริงก็ได้ “อัตตา” และ “อัตมโนทัศน์” เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาในบุคคลควบคู่กัน มีความหมายใกล้เคียงกัน นักจิตวิทยาได้แบ่งอัตมโนทัศน์ ออกเป็น 2 ด้านคือ อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับร่างกายของตนเอง อธิบายได้ 2 ลักษณะคือความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายและความสามารถในการควบคุมการทำหน้าที่ของร่างกาย ครอบคลุมไปถึงการรู้จักตนเองทางสรีรภาพ ตามความเป็นจริงที่ตนเองเป็นอยู่ เช่น เตี้ย สูง ขาว อ้วน เป็นต้น อัตมโนทัศน์ส่วนบุคคล (Personal Self) หมายถึง การรับรู้ของตนเองเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง เป็นความรู้สึกที่เป็นส่วนตัวที่บุคคลมีและเกี่ยวกับตนเอง ต้องใช้การสังเกตและพบได้บ่อยที่ผู้อื่นมองอาจไม่ตรงกับที่เจ้าตัวมองตนเอง แบ่งออกได้เป็น 1) อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา (Moral-ethical self) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับความถูกผิด ดีเลว ตามที่ตนเองยอมรับและยึดถืออยู่ในใจ 2) อัตมโนทัศน์ด้านความสม่ำเสมอแห่งตน (Self-consistency) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในลักษณะประจำตัวซึ่งคงที่บางประการของตนเอง เช่น รู้ว่าตนเองเป็นคนใจเย็น ซึ่งเรารู้อยู่แล้วและขณะนี้เราก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ 3) อัตมโนทัศน์ด้านปณิธานหรือความคาดหวัง (Self ideal or Self expectation) เป็นความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับตนเองตามที่บุคคลปรารถนาที่จะเป็น บุคคลจะตั้งความหวังไว้ว่าตนอยากเป็นอย่างไรและจะพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นอย่างที่ตั้งปณิธานไว้ หากทำได้ก็จะรู้สึกดีกับตัวเองมากขึ้น 4.อัตมโนทัศน์ด้านการยอมรับนับถือตนเอง (Self Esteem) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่

เกี่ยวกับตนเองในคุณค่าหลาย ๆ ด้านที่ตนเองมีอยู่ โดยประเมินจากการมองเห็นคุณค่าที่ตนเองมีอยู่หรือเป็นอยู่ (self concept)โดยเปรียบเทียบกับคุณค่าที่ตนเองปรารถนาอยากจะเป็น (self ideal)

สรุป

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ของสามเณร หมายถึง การปรับเปลี่ยน ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการรับรู้ของสามเณรเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ในช่วงเวลาของการบวชเรียน เพื่อรักษาความมั่นคงทางจิตใจ หากสามเณรมีความมั่นคงทางจิตใจ มองเห็นคุณค่าของตัวเอง ยอมรับความเป็นจริง ย่อมปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ได้ดีกว่าสามเณรที่มองเห็นตนเองไร้ค่า และไม่ยอมรับความเป็นจริง

วิธีการประเมินวัดพฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์

การวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ของสามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ของ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัตรปฏิบัติของสามเณร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จำนวน 12 ข้อ

การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่

ในส่วนนี้เป็นการเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนิยามความหมายของการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ของสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516:29-30) ได้อธิบายถึงคำว่า "บทบาท”ตามความคิด ทางสังคมว่า "บทบาท" โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ 2นัยคือนัยแรกพิจารณา ในด้านโครงสร้างสังคม (social structure) "บทบาท" หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อ เรียกต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่ง นั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ของสังคม (social interaction) "บทบาท" หมายถึง ผลต่อเนื่องที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการ เรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์ ตามนัยแรกข้างต้น ซึ่งบทบาทจะเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคม โดยจะถูกกำหนดให้แตกต่างกันซึ่งคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขาที่มีปทัสถาน บทบาทแสดง ให้สังคมเห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่างๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของ สมาชิกสังคม ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้น จะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ซึ่งพิจารณารวมกัน ทั้งสองนัย บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคม กับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้นจึงทำให้สังคมต้องมีการวางเป็นแบบของบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-role) เอาไว้เมื่อสถานภาพ (status) เป็นที่ รวม

แห่งสิทธิและหน้าที่แล้วบทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหวของสถานภาพ หมายถึง การใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผล

ฑิตยา สุวรรณะชฎ (2530: 4) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่งและเปรียบเทียบ "บทบาท" และ "ตำแหน่ง" เป็นเสมือนหนึ่ง เหรียญสลึงกล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็น "ตำแหน่ง" คือ เป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ แต่อีกด้าน หนึ่งเป็น "บทบาท" คือ เป็นการประพฤติตามสิทธิและหน้าที่นั้น และยังได้แบ่งบทบาท ออกเป็น 1. บทบาทตามอุดมคติ (ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ 2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (actual role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม จะต้องปฏิบัติจริง และยังได้กล่าวไว้ว่า "บทบาทที่ปฏิบัติจริง" นี้เป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท

สุพัตรา สุภาพ (2540: 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท (role) คือการ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือ ตองเลี้ยงดูลูก เป็นครู บทบาท คือ สั่งสอน อบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้บทบาท คือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

พัทยา สายหู (รัฐยา อาจหาญ. 2540: 11; อ้างอิงจาก พัทยา สายหู. ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของ บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็น "บุคคล" และเปรียบให้เสมือน "บท" ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงละครเรื่องนั้น ๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทหน้าที่จะต้อง แสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบท หรือไม่สมบท ก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลย ใน ความหมายเช่นนี้ "บทบาท" ก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่ "บท"กำหนดให้ผู้แสดงต้องทำ ตราบใดที่ยังอยู่ใน "บท" นั้น สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม (2520: 46) ได้อธิบายถึงความหมาย ของบทบาทไว้ว่า บทบาทนั้นมีความหมายที่ใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่ บุคคลสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ในสถานภาพใด อย่างใด แล้วบุคคลในสถานภาพรวมนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สุรพล พุฒคำ (2522: 19) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่เป็นของคู่กัน ซึ่งกำหนด ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้น ๆ ก็จะได้รับบทบาทเป็นเงื่อนไขที่บุคคลตำรงตำแหน่งนั้น จะต้องทำรวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ที่จะได้รับมาพร้อมกับตำแหน่ง ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น จำนงอดิวัฒนสิทธิ์ (2532: 45) กล่าวว่า บทบาท เป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ สถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกัน ของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้นั้น เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

สรุป

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบทบาทและหน้าที่ ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า การปรับตัวของสามเณรด้านบทบาทและหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติของสามเณรตามข้อวัตรของศีล10 โดยสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทที่สังคมคาดหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นคงในด้านสังคม

วิธีการวัดพฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่

การวัด การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ของสามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดด้านบทบาทหน้าที่ ของพระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีจำนวน 11 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ในส่วนนี้เป็นการเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนิยามความหมายของ การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันของสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนี้

รอย (Roy. 1984) ได้ให้ความหมายของ การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence relations) ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลในอันที่จะคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม เนื่องจากคนเราต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง การพึ่งผู้อื่นและการให้ผู้อื่นได้พึ่งพา มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคม การปรับตัวด้านความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน เน้นในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เมื่อสามเณรต้องมาบวชเรียนอยู่ร่วมกัน ย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยการให้ความรัก และ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้ง 2 ฝ่ายต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างสามเณรเป็นไปอย่างสมดุลดังกล่าว การอยู่ร่วมกันในสังคมของการบวชเรียนก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น

สรุป

ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า การปรับตัวของสามเณรด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน หมายถึง การปฏิบัติต่อกันระหว่างเพื่อนสามเณร โดยมีความพยายามพึ่งพาตนเองและเพื่อน การให้เพื่อนได้พึ่งพา และได้รับการยอมรับจากเพื่อนภายในขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางสังคม

วิธีการวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

การวัด การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกันของสามเณร ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตามนิยามปฏิบัติการ โดยใช้แนวความคิดของ รอย (Roy.1984) ได้สร้างข้อคำถาม จำนวน 6 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการปรับตัว

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2524: 10 – 11) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการปรับตัวของอิริคสัน (Erikson) ว่าสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการปรับตัว คือความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่แวดล้อมตนอยู่ในช่วงนั้นๆ ครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องในการวางพื้นฐานทางจิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคลเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ด้านความรู้ความสามารถและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตัวเอง อีกทั้งความสามารถในการปรับตัวได้ดีในขั้นก่อนจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในขั้นต่อไปด้วย นอกจากนี้ทฤษฎีของอิริคสันยังกล่าวว่า เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็กจะส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในแต่ละช่วงอายุ

พยอม วงศ์สารศรี (2536: 52) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัวว่า คือความต้องการ (Needs) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการหลายประการในชีวิต เช่น ความต้องการทางกาย ได้แก่ความต้องการ น้ำ อาหาร อากาศ และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เพื่อการดำรงชีวิต สุชาติ โสมประยูร (2527: 44) ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวและปัญหาที่เกิดขึ้นไว้ว่า ตามปกติบุคคลมีความต้องการเบื้องต้นที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางสังคม เมื่อใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ ก็จะเกิดปัญหาชีวิตขึ้น โดยปัญหานั้นอาจจะมาจากภายในร่างกายของตัวเอง หรือมาจากเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมภายในสังคมก็ได้ เมื่อมีปัญหากระทบกระเทือนอารมณ์เกิดขึ้นเช่นนี้ บุคคลก็จะเริ่มใช้วิธีการปรับตัวเข้ามาแก้ปัญหา โดยอาจจะใช้ทั้งกลไกป้องกันตนเอง และวิธีการปรับตัวอื่นๆ ที่บุคคลได้พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมหลังจากนั้นผลแห่งการปรับตัวที่มีต่อจิตใจและอารมณ์ก็จะเกิดขึ้น ถ้าปรับตัวได้ปัญหาชีวิตนั้นๆ จะหมดไป และบุคคลจะมีสุขภาพจิตดี แต่ตรงกันข้าม ถ้าปรับตัวไม่ได้ ปัญหาชีวิตนั้นๆ จะยังคงมีอยู่ต่อไป และบุคคลจะเริ่มมีสุขภาพจิตไม่ดี ผลทางจิตใจเหล่านี้มักได้แก่ ความขัดแย้ง ความคับข้องใจ และความวิตกกังวล ผลทางจิตใจหรือความตึงเครียดทางจิตใจเหล่านี้เมื่อมีเพิ่มมากขึ้นๆ ก็อาจจะเป็นโรคจิตโรคประสาทได้ในที่สุด

กันยา สุวรรณแสง (2530: 24) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัวว่าเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1) แรงขับและความต้องการ (Drive and Needs) ทั้งนี้เนื่องจากในชีวิตของบุคคลมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย และความต้องการทางจิตใจ ความต้องการทั้งสองอย่างนี้ทำให้เกิดแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรน แสวงหา เพื่อตอบสนองความอยากของตนถ้าเกิดอุปสรรคมาขัดขวางไม่สามารถสนองความต้องการได้ ร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาในรูปต่างๆ เพื่อคลายความกระวนกระวาย ซึ่งการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า การปรับตัว 2) แรงกระตุ้นจากสังคม ทั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือจากการที่มี

สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาต่อการปรับตัวให้ทันตามภาวะสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น ความเป็นอยู่ การคมนาคม ความเจริญทางวัตถุ เป็นต้น อันอาจก่อให้เกิดปัญหา ความคับข้องใจ ซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวด้วยวิธีการต่างๆ 3) เจตคติ ความสนใจ เมื่อจุดมุ่งหมายของชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายด้วยเช่นกัน

โคลเมนและแฮมเมน(ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530: 70-71; อ้างอิงจาก Colemen and Hammen.1974) กล่าวว่า ปัญหาในการปรับตัว อาจเกิดขึ้นจากตัวของบุคคล หรืออาจเกิดจากสิ่งแวดล้อม เมื่อบุคคลต้องเผชิญปัญหา บุคคลนั้น จะพยายามปรับตัว เพื่อให้ความเครียดหรือความวิตกกังวลลดลงหรือหมดไป แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถขจัดปัญหาให้หมดไปได้ ก็ยังคงมีความเครียดอึดอัด หรือ ไม่มีความสุขอยู่ต่อไป

ตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เป็นลักษณะทางจิต กับ ปัจจัยภายนอกที่เป็นสภาพแวดล้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548:48) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่1พบว่า ปัจจัยภายนอก คือ แรงสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ แสดงว่า ปัจจัยภายในคือความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และ ปัจจัยภายนอกคือ แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อบุคคลที่ประสงค์จะเข้ามาใช้ชีวิตสมณเพศ

อัจฉรา รัตนโสภณ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและด้านจิตลักษณะบางประการกับการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปรับตัวทางสังคม สูงสุดคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วน พาสนา ผโลศิลป์ (2534) ได้สำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กวัยรุ่นประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุดทางด้านโรงเรียน และประสบปัญหาการปรับตัวน้อยที่สุดด้านบ้านและครอบครัว

ภุชงค์ เลาหศิริวงศ์ (2534: บทคัดย่อ)ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2ในการศึกษาในระบบโรงเรียนในเขตการศึกษา 11 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนในระบบและกึ่งระบบมีสภาพปัญหาการปรับตัวทั้งสามด้านคล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับ พยอม ธัญรส (2540:100-108)ศึกษาการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน สามารถพยากรณ์การปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ.01

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลกับการปรับตัว

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการปรับตัว ของสามเณรที่เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ของสามเณร คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ (McClelland) ได้กล่าวว่าการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จมิได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หากองค์การใดที่มีพนักงานที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว ในช่วงปี ค.ศ. 1940 นักจิตวิทยาชื่อ David I. McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT)) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์ โดยแบบทดสอบTAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่างๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็น จากการศึกษาวิจัยของแมคคลีแลนด์ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ 3 ประการที่ได้จากแบบทดสอบTAT ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้

1.1 ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement (nAch)) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nAch) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

1.2 ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation (nAff)) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

1.3 ความต้องการอำนาจ (Need for power (nPower)) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการทำงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่าพนักงานที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักต้องการจะทำงานในลักษณะ 3 ประการดังนี้ **1)** งานที่เปิดโอกาสให้เขารับผิดชอบเฉพาะส่วนของเขา และเขามีอิสระที่จะตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง **2)** ต้องการงานที่มีระดับยากง่ายพอดี ไม่ง่ายหรือยากจนเกินไปกว่าความสามารถของเขา **3)** ต้องการงานที่มีความแน่นอนและต่อเนื่องซึ่งสร้างผลงานได้และทำให้เขามีความก้าวหน้าในงานเพื่อจะพิสูจน์

ตนเองถึงความสามารถของเขาได้ นอกจากงานในลักษณะดังกล่าวแล้วแมคคลีแลนด์ได้พบว่าปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพคือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับงานที่เขาทำด้วย

สมศักดิ์ โคตรทอง (2554) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Need for Achievement) ถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในที่เกิดขึ้น ในกลุ่มจิตลักษณะที่ลำต้นของต้นไม้จริยธรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องการทำงานโดยตรง เป็นจิตลักษณะสำคัญที่มีบทบาทในการผลักดันให้บุคคลมีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทำงานในหน้าที่ หรือในการเรียน ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยมาตรฐานที่ดีเยี่ยม ลักษณะของบุคคลผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นผู้ที่มุ่งทำงานเพื่อผลงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง กล่าวคือ มุ่งทำงานให้สำเร็จในเวลาที่เหมาะสม และมีประโยชน์มาก เมื่อประสบความสำเร็จก็เกิดความสุข ความภาคภูมิใจในผลงานของตน มากกว่าที่จะเห็นความสำคัญของรางวัลที่เป็นเงินทอง ลาภยศ หรือคำชมเชยจากบุคคลอื่นแต่เมื่อเกิดความล้มเหลวก็ไม่ย่อท้อ และพร้อมที่จะใช้ความพยายามในการเริ่มต้นทำใหม่ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเป็นผู้ที่ชอบการแข่งขันเพื่อชัยชนะ มีนิสัยรักงานและทำงานที่ยากโดยไม่ย่อท้อ ทำให้เป็นคนที่พึ่งตนเอง และอาจเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้อีกด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2547 : 1) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเมอร์เรย์ (Murray.1964: 152–266) ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้ 28 ชนิด และในจำนวนนี้มีความต้องการเอาชนะและประสบผลสำเร็จ(Need for achievement) รวมอยู่ด้วย และเป็นบุคคลที่กล่าวถึงความต้องการสัมฤทธิ์(N-Achievement) ว่าเป็นความต้องการทางจิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ต้องการเป็นผู้มีความสามารถมีพลังจิต (will power) ที่จะเอาชนะอุปสรรคมุ่งที่จะทำในสิ่งที่ยากให้ประสบความสำเร็จส่วนทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland. 1953: 36–62) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเขาตระหนักว่าความต้องการหรือแรงจูงใจอันเป็นคุณสมบัติในตัวบุคคลนั้นมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงได้ทำวิจัยเพื่อพิสูจน์ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่ามีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและทำให้สังคมนั้น ๆ เจริญรุ่งเรืองได้ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ จึงเกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นอกจากนี้แมคเคลแลนด์ เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่น ๆ เพราะเขาเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสำหรับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทคินสัน (จิราภรณ์ กุณสินธิ์. 2541: 37; อ้างอิงจากAtkinson. 1964) กล่าวว่าแรงจูงใจ คือ สภาพที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลจนกว่าจะถูกกระตุ้นจากตัวชี้แนะในสภาพแวดล้อม (Situation cues) ทำให้เขาเกิดความคาดหวังขึ้น บุคคลจึงประเมินการกระทำของเขากับมาตรฐานความดีเลิศและผลการกระทำของเขาจะออกมาว่าเขาประสบความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับทุกสถานการณ์แต่จะเกิดในสถานการณ์ที่รับรู้ว่าสัมฤทธิ์ให้ออกมาเป็นการกระทำนอกจากนี้แอทคินสันยังเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงการคาดหวังโอกาสของความสำเร็จทำให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจความคาดหวังของบุคคลจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลนั้นทำงานตามเป้าหมายและทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในเป้าหมายนั้นและหากบุคคลนั้นมีความคาดหวังสูงจะทำให้ความตั้งใจในการทำ งานเพิ่มสูงขึ้นด้วย สำหรับแอทคินสัน (McClelland. 1985: 233–237; citing Atkinson. 1966) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นโมเดลเชิงคณิตศาสตร์ โดยอาศัยพื้นฐานทฤษฎีการตัดสินใจ (Theory of Decision Making) เพื่อทำนายแนวโน้มของพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์แอทคินสันเชื่อว่าสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Ta) นั้นขึ้นอยู่กับผลบวกขององค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. แนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จ (Ts) ซึ่งได้มาจากสูตรขององค์ประกอบ 3 ตัว คือ

$$Ts = Ms \times Ps \times Is$$

เมื่อ Ms คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
Ps คือ การรับรู้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ
Is คือ ค่าของสิ่งที่ล่อใจ (Incentive value)

2. แนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Tf) ซึ่งมาจากผลคูณขององค์ประกอบ 3 ตัวคือ

$$Tf = Maf \times Pf \times If$$

เมื่อ Maf คือ แรงจูงใจที่หลีกเลี่ยงความล้มเหลว
Pf คือ การรับรู้โอกาสที่จะประสบความล้มเหลว (Pf = 1 – Ps)
If คือ ค่าของสิ่งที่ล่อใจที่เป็นเป้าหมายของความล้มเหลวซึ่ง (If = 1 – Is)

3. องค์ประกอบซึ่งเป็นอิทธิพลภายนอก (Extrinsic Tendency = Text) ซึ่งทำให้บุคคลปรารถนาที่จะกระทำกิจกรรมนั้นหรือไม่

ดังนั้น Ta = Ts + Tf + Text

หรือ Ta = (Ms x Ps x Is) + (Maf x Pf x If) + Text

เมื่อ Ta คือ แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

Ma คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

Ps คือ การรู้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ

Text คือ แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมที่มีอิทธิพลมาจากภายนอก

ในสมการนี้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของความมุ่งหวังความพยายามความอดทนเมื่อบุคคลทราบว่าจะมีการประเมินการกระทำเปรียบเทียบกับมาตรฐานอันดีเลิศการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เรียกว่าพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement oriented behavior) ในที่นี้ความกลัวความล้มเหลว หมายถึง ความวิตกกังวลว่าผลของการกระทำพฤติกรรมนั้นจะประสบความล้มเหลวทำให้ได้รับความอับอายพฤติกรรมของผู้ที่กลัวความล้มเหลว

จึงออกมาในลักษณะของการหลีกเลี่ยงความล้มเหลวคือไม่ยอมกระทำพฤติกรรมหรือกระทำพฤติกรรมที่ยากมาก ๆที่มีโอกาสสำเร็จได้การรับรู้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ หมายถึง การที่บุคคลมองเห็นว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นๆมีความเป็นไปได้หรือโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดหรือมีความยากง่ายที่จะประสบความสำเร็จเพียงใดแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมอันมีผลมาจากการกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ เช่น การได้รับการยอมรับจากสังคมเงินทองการได้รับความร่วมมือจากผู้อื่น เป็นต้น

สำหรับทฤษฎีความสอดคล้อง (Consistency Theory) คอร์แมน (สมจิตร หอไตรรงค์. 2539: 11 – 12; อ้างอิงจาก Kerman. 1974: 182–188) ได้อธิบายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดทฤษฎีความสอดคล้องว่าบุคคลจะเกิดความสมดุลทางจิตใจถ้าพฤติกรรมและความเชื่อของเขาสอดคล้องกันหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่เกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมเกิดขัดแย้งกับความเชื่อมั่นจะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นเราจะต้องปรับความขัดแย้งให้ยุติลงโดยอาจเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นหรืออาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์บุคคลเป็นผู้ที่มีเหตุผลแยกแยะได้ระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลว และบุคคลสามารถจะมีเหตุผลและความคิดเป็นของตัวเองถ้าหากเขาได้ทำงานชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันและพบว่าตนเองมีความสามารถที่จะทำงานชุดนั้นทุกงาน กรณีนี้จะทำให้บุคคลสามารถที่จะประเมินความรู้ความสามารถของตนได้ แต่ถ้าหากว่าคนเดียวกันนั้นทำงานชนิดอื่นซึ่งเป็นประเภทเดียวกันกับงานที่ล้มเหลวแล้ว สามารถทำได้ดี กรณีนี้เขาจะเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น เขาจะต้องคิดว่ามีอะไรผิดพลาดในประสบการณ์การงานที่ผ่านมา เขาอาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคิดครั้งที่เคยทำงานแล้วประสบความล้มเหลว หรืออาจจะดีใจในผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานครั้งใหม่ แล้วอาจทำพฤติกรรมใหม่ซ้ำ ๆ อีกทฤษฎีนี้มีประโยชน์มากในการที่จะเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพราะความสอดคล้องนี้มีอิทธิพลในการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967: 437–439) กล่าวถึงลักษณะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย การมีความทะเยอทะยานทั่ว ๆไป คือปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ มีความเพียรพยายาม และมีความอดทนเต็มใจที่จะลำบากแม้ยากเพียงใดก็ตาม สำหรับแมคเคลแลนด์ (ละม้ายมาศ ศรทัตต์. 2508: 687–689; อ้างอิงจาก McClelland. 1953: 207–256) ได้ทำการสำรวจและทดสอบพฤติกรรมของเด็กหนุ่มในประเทศต่าง ๆ ว่าบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงกับบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำนั้นมีคุณสมบัติของผู้ประกอบการแตกต่างกัน ซึ่งเขาได้พบข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบการที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีลักษณะดังนี้

ประการที่ 1. มีความกล้าเสี่ยงอย่างเหมาะสม บุคคลประเภทนี้จะมีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว ไม่ชอบงานที่ต้องอาศัยโชคลาภ ไม่พอใจที่จะกระทำแต่สิ่งง่าย ๆ มักเลือกงานที่ยากพอสมควร (ไม่ยากจนเกินไปและไม่ยากจนเกินความสำเร็จ) เพราะเชื่อในความสามารถของตนเอง

ประการที่ 2. มีความกระตือรือร้น ชอบทำสิ่งแปลกใหม่มีความพากเพียรทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถ

ประการที่ 3. มีความรับผิดชอบการกระทำของตน มีความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อความพอใจของตนเอง มิใช่เพื่อหวังการได้รับคำยกย่องจากผู้อื่น ชอบมีอิสระในการคิดและการกระทำ และเรียนรู้ที่จะเผชิญกับข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา

ประการที่ 4. ต้องการเรียนรู้จากผลการตัดสินใจของตนเองเป็นบุคคลที่ต้องการเรียนรู้โดยเร็วที่สุดว่าการกระทำของตนได้ผลอย่างไร ถึงจะกระทำไม่ได้ดีก็ต้องการทราบผลโดยทันทีเช่นกัน เพื่อหาทางปรับปรุงการกระทำให้บรรลุเป้าหมายในครั้งต่อไป

ประการที่ 5. มีการคาดการณ์ล่วงหน้า เป็นผู้ที่ทำงานโดยมีการวางแผนเป็นโครงการระยะยาว เล็งการณ์ไกล ทำให้สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าการทำงานแต่ละครั้งจะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เมื่อเกิดอุปสรรคจะแก้ไขอย่างไร และการทำงานแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง

ประการที่ 6.มีความสันทัดในการจัดระบบงาน คือ จัดระบบงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทราบว่างานชนิดใดควรดำเนินการก่อนหลังและงานชนิดใดสามารถเอื้อประโยชน์ต่องานชนิดอื่นเพื่อให้การทำงาน แต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง อนึ่งในการเลือกผู้ร่วมคิดแก้ไขปัญหา ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง มักจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถในงานนั้น ๆ โดยตรงมากกว่าจะเลือกเพื่อนฝูง หรือ ผู้ที่มีคุณสมบัติอื่น ๆ

สรุป

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาของสามเณรในการบวชเรียน ให้บรรลุมาตรฐานอย่างดีเยี่ยม มีความเพียรพยายามในการเรียน และรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ รู้จักแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ จนเป็นที่ยอมรับของคนอื่น เมื่อประสบกับความสำเร็จก็เกิดความภาคภูมิใจแต่เมื่อล้มเหลวก็ไม่ ย่อท้อพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองให้บรรลุเป้าหมายให้ดีกว่าเดิม

วิธีการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 13 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สัมพันธ์กับการปรับตัว

อัจฉรา รัตนโสภณ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและด้านจิตลักษณะบางประการกับการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปรับตัวทางสังคมสูงสุดคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จักกฤช เลื่อนกฐิน (2549)ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยจึงคาดว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร เนื่องจาก การดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สามเณรจะต้องมีความเพียรพยายาม มานะอดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาในการบวชเรียนให้ประสบความสำเร็จ สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จึงน่าจะปรับตัวได้ดีกว่าสามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation)มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนเพื่อเตรียมให้เราอยู่ในสังคมอนาคตได้อย่างมีความสุขซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตโดย มีด (Mead. 1995: Online)ให้ความหมายว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตของตนเองสำหรับชูร่า (ปิยกาญจน์ กิจอุดมทรัพย์. 2539: 11; อ้างอิงจาก Segura. 1975: 23) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการมองอนาคต การวางแผน และการจัดการเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ ส่วนโรบินสัน (Robinson. 1997: Online) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต ว่าเป็นการวางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับอนาคตของบุคคล สำหรับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และจรรจา สุวรรณทัต (2520: 35) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้ รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น รอรับรางวัลใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งได้รับทันที สำหรับ เพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2527: 15) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะที่อดได้รอได้ หักห้ามใจตนเองเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางหรือความสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่กว่าคุ้มค่ามากกว่ารวมทั้งความสามารถในการทำนายหรือคาดการณ์ล่วงหน้าและมีความสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยความรับผิดชอบด้วย ส่วน จรรจา สุวรรณทัต (2531: 48) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่าเป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

สำหรับพนิดา สินสุวรรณ (2531: 29) กล่าวถึง ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะมุ่งอนาคตจะมีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น ๆ พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นความสามารถของบุคคลที่ควบคุมตนเองให้กระทำสิ่งใดหรือไม่กระทำสิ่ง

ใด เพื่อผลสำหรับตนเองในอนาคต และลักษณะมุ่งอนาคตเป็นกระบวนการคิดของบุคคลที่คำนึงอยู่เสมอว่าการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นควรจะต้องมีการดำเนินการวางแผน การศึกษาข้อมูล การคิดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลให้ตนเองและสังคมมากน้อยเพียงใด ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจุบันไปสู่อนาคตอย่างไร บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตตามความหมายนี้จะเป็นผู้ที่คิดก่อนทำ การตัดสินใจเลือกจะกระทำ สิ่งใดส่งผลกระทบต่อสังคมน้อยที่สุด หรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่เล็งเห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมมากที่สุด สำหรับปิยกาญจน์ กิจอุดมศักดิ์ (2539: 12) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการเห็นความสำคัญของผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถวางแผนงานปฏิบัติเกี่ยวกับอนาคต และมีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ สำหรับ สุนิสา สิริพันธ์ และ อรุณี เพชรพัฒนพงศ์ (2541: 1) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นความสามารถในการคาดการณ์ไกล เป็นการคิดคำนึงถึงอนาคตและมีการวางแนวปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นได้ ตลอดจนสามารถควบคุมพฤติกรรรมของตนเองไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

สำหรับสมคิด บุตรสนม (2541: 13) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นกระบวนการหรือการตัดสินใจ หรือแสวงหาแนวทางเลือกที่ดีที่สุด โดยมีการคาดการณ์ไกล การวางแผนดำเนินการตามเป้าหมายการแก้ปัญหา รู้จักเลือกที่จะกระทำ และรอคอย มีความเพียรพยายาม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและอนาคตอันพึงประสงค์ สำหรับ วุฒิพงษ์ ทองก้อน (2543: 27) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่าหมายถึงลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรู้จักหรือตระหนักถึงการวางแผนสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสียสามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดตามมาทั้งแก่ตนและผู้อื่นในภายหลังและสุวิมล ลาวรรณา (2543: 10) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นการมองอนาคต ข้างหน้าของเยาวชนเกี่ยวกับการศึกษาการประกอบอาชีพรวมทั้งการรับรู้ของเยาวชนด้านการดำรงดำชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมีคุณสมบัติคือ สามารถคาดการณ์ไกลถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพการตัดสินใจเลือกการกระทำอย่างเหมาะสม สามารถหาทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการ เพื่อเป้าหมายเกี่ยวกับการศึกษา การประกอบอาชีพ มีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตควรจะมีอยู่ในคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติที่บุคคลทำเพื่อตนเองหรือสังคมก็ตามลักษณะมุ่งอนาคตจะส่งผลออกมาในรูปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการกระทำโดย ไรท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน.2545: 130-152; อ้างอิงจาก Wright. 1975: 298) กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะเป็นผู้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมายซึ่งจะเห็นว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงและยังพบอีกว่า ยุวอาชญากร มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าปกติ ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลัง

พัฒนาต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคตซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ไม่นึกถึงอนาคตและไม่สามารถอดได้ รอได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม ปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนพบความล้มเหลวในการทำงานได้ (Mischel. 1974: 250-254) และลักษณะมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่งและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในตัวบุคคลและสังคม ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ที่สำคัญ คือ สติปัญญาและจริยธรรม (จรรจา สุวรรณทัต. 2523: 10-14) ส่วนมิสเชล (จักรวาล ภูวพันธ์. 2537; อ้างอิงจาก Mischel. 1974: 287) ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าที่จะได้รับในปัจจุบัน มีการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ตลอดจนควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการในอนาคต

พัฒนาการของการมุ่งอนาคต มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงพัฒนาการของการมุ่งอนาคต โดย เนอมิ (Nurmi. 1991) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่ซับซ้อนที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคลอย่างเป็นกระบวนการ ที่ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมาย (Future oriented motives, interests and goals) ในขั้นนี้บุคคลจะมีการตั้งเป้าหมาย หรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งบุคคลมีอยู่ ขั้นที่ 2การวางแผน (Future-oriented planning) ในขั้นนี้บุคคลจะมีการวางแผนปฏิบัติการ เพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนแรก มีการตัดสินใจเลือกวิธีการ หรือแนวทางที่เหมาะสม ตลอดจนมีการตรวจสอบว่าวิธีการหรือแนวทางนั้นจะนำไปสู่เป้าหมายได้หรือไม่ หากพบว่าแผนหรือวิธีการที่เลือกไว้ไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้ ก็มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเสียใหม่ และขั้นที่ 3 การดูความเป็นไปได้(Evaluation of the future) เป็นขั้นการประเมินถึงความเป็นไปได้ของจุดมุ่งหมายหรือความต้องการในอนาคต ตลอดจนแผนปฏิบัติการที่ได้วางไว้ว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ผลตอบแทนที่ได้รับจากกระบวนการนี้จะส่งผลต่อการมีลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคล กล่าวคือ หากสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป็นไปตามที่คาดหวังหรือต้องการ บุคคลก็จะมีลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มมากขึ้น แต่หากว่าสิ่งที่คาดหวังไว้ไม่เกิดขึ้น บุคคลก็จะขาดความเชื่อมั่นในอนาคต

แนวทางการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงพัฒนาการของการมุ่งอนาคต โดยบุญรับ ศักดิ์มณี (2532.) กล่าวถึงแนวทางเสริมสร้าง และพัฒนาการมุ่งอนาคตได้มีการพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 ให้รู้จักความหมายของการมุ่งพัฒนาอนาคต การมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถทางการรู้ และการคิดตลอดจนการรับรู้ถึงสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ทั้งที่เป็นเวลาใกล้ปัจจุบันหรือห่างไกลปัจจุบันออกไปทุกที สิ่งที่เกิดในอนาคตนั้นในขณะที่คิดมีลักษณะเป็นนามธรรมยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม ฉะนั้นผู้ที่มีสติปัญญา และการรู้คิดที่พัฒนาแล้วจึงจะสามารถคิดถึงอนาคตได้ชัดเจน และเห็นความสำคัญของอนาคต วิธีการฝึกให้บุคคลรู้จักความหมายของการมุ่งอนาคตนี้กระทำ โดยการกระตุ้นให้บุคคลรู้จักคิดถึงสิ่งที่อาจจะเกิดในอนาคตอันใกล้และไกลอย่างมีเหตุผลโดยการยกตัวอย่าง ให้แบบอย่างของการคิดประเภทนี้ และให้ฝึกการรู้การคิดในทำนองนี้

เพื่อให้เข้าใจความหมายของการมุ่งอนาคตในกาลเทศะต่าง ๆ ขั้นที่ 2 ให้เห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคต หมายถึง การแจ้ง หรือแสดงให้ทราบถึงประโยชน์ของการมุ่งอนาคตและโทษของการไม่มุ่งอนาคตที่เคยปรากฏมาแล้ว หรืออาจจะเกิดขึ้นต่อไปโดยจะชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์และโทษอันเกิดจากบุคคลและสังคม เช่น ผลเสียอันเกิดจากการไม่มุ่งอนาคตอาจทำให้บุคคลไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิต วิธีฝึกให้บุคคลเห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคตกระทำ โดยให้เห็นตัวอย่างของผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมที่มุ่งอนาคต และขั้นที่ 3.ให้รู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต หมายถึง ความสามารถที่จะวางแผนการและขั้นตอนการดำเนินการ หรือเข้าใจการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ หรือความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้า และมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสภาพการณ์ในปัจจุบัน

นอกจากนั้นการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตยังมีส่วนสำคัญในการทำนายพฤติกรรมของบุคคลเมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไป (Seginer, Rachel; & Hoda Halabi. 1991: 224-226) การรู้จักคาดการณ์ในอนาคต จะทำให้บุคคลรู้จักวางแผนในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทำงานของทุกคน นอกจากนั้นยังมีการวิจัยพบว่าการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตเป็นสาเหตุหรือสัมพันธ์กับความสามารถที่จะอดได้รอได้ (Lamm, Schmidt; & Trommdorff. 1976: 317) ดังนั้นการฝึกให้บุคคลรู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต จะช่วยให้บุคคลรู้จักคาดการณ์อนาคต จะช่วยให้บุคคลรู้จักที่จะแลกประโยชน์ ที่จะได้รับเพียงเล็กน้อยในปัจจุบันกับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าที่จะมีมาในอนาคตและตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับอนาคตได้ สำหรับวิธีการฝึกการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตนั้นอาจจะทำได้ โดยให้บุคคลเห็นตัวอย่างการวางแผนการในอนาคตของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตให้ฝึกการวางแผนเกี่ยวกับชีวิตและการทำงานฝึกเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความคาดหวังของตนเอง เป็นต้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536: 38) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ *ลักษณะมุ่งอนาคต* คือ การคิดและการรับรู้ของบุคคลแบบคาดการณ์ไกล และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมี 3 องค์ประกอบคือ 1) ความสามารถคิดคาดการณ์ไกล ว่าอะไรจะเกิดในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2) ความเชื่อว่าสิ่งที่จะเกิดในอนาคตนั้น อาจจะเกิดกับตนได้เช่นเดียวกับที่จะเกิดกับผู้อื่น และ 3) เห็นว่าสิ่งที่จะเกิดในอนาคตมีคุณค่าหรือความสำคัญไม่ลดลง และ*การควบคุมตน* คือ การมีทักษะที่จะดำเนินการระยะยาวให้เกิดผลในอนาคตที่ตนได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยการที่บุคคลจะจัดการกับสาเหตุภายในตนเองและสาเหตุภายนอกตนเพื่อให้ตนมีพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยกระทำได้บ่อยๆ และกระทำในปริมาณมากอย่างเหมาะสม เป้าหมายและการกระทำเหล่านี้เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด มิได้ถูกบีบบังคับจากผู้อื่น การควบคุมตนมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้น คือ 1) สังเกตพฤติกรรมตนเอง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานการกำหนดพฤติกรรมขั้นต่อไป 2) กำหนดเป้าหมายย่อย – เป้าหมายรวมของพฤติกรรม 3) จัดสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มพฤติกรรม 4) ให้รางวัลตนเอง เมื่อกระทำตามเป้าหมายย่อยได้สำเร็จ

สรุป

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน หมายถึง การที่สามเณรแต่ละรูปมีปริมาณความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้กับตนเองในอนาคต รวมทั้งความสามารถในการควบคุมบังคับตนเองให้รู้จักการอดได้รอได้ เพื่อรอรับผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าในอนาคต เช่น การขยันดูหนังสือเพื่อต้องการสอบให้ได้คะแนนดี การขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อต้องการทำงาน มีอาชีพที่ดีในอนาคต เป็นต้น

วิธีการวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

การวัด ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนของสามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน;งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 6 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนที่สัมพันธ์กับการปรับตัว

จักกฤช เลื่อนกฐิน (2549)ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ตัวแปรมุ่งอนาคตมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

ศุภลักษณ์ เงินบำรุง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์รักษ์ พบว่า ตัวแปรมุ่งอนาคตมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ส่งผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของบุคคล ผู้วิจัยจึงคาดว่าลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนจะเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร ดังนั้น สามเณรรูปใดในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนสูง สามเณรรูปนั้น จะมีความคาดหวังต่ออนาคตข้างหน้าในการดำเนินชีวิต จะเป็นคนดีทำตัวให้เป็นประโยชน์ เพื่อจะได้มีมีอนาคตที่สดใส มากกว่า สามเณรรูปที่มีลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนน้อย

ความเชื่อทางพุทธ

ตามแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย ได้แบ่งสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปรียบเสมือนสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้บุคคลปรับตัวออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ 1) สิ่งเร้าตรง (Focal stimuli) คือ สิ่งเร้าที่บุคคลกำลังเผชิญ

อยู่ในขณะนั้น เช่น การถูกออกจากงาน การบวช เป็นต้น 2) สิ่งเร้าร่วม (Contextual stimuli) คือ สิ่งเร้าอื่นๆ ที่สามารถช่วยลด หรือเพิ่มอิทธิพลของสิ่งเร้าตรง ทำให้บุคคลมีการปรับตัวที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เช่น ความเครียดของบุคคล การสนับสนุนทางสังคม เป็นต้น 3) สิ่งเร้าแฝง (Residual stimuli) คือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลเช่น ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม เป็นต้น

ความเชื่อ หรือสิ่งเร้าแฝง ตามแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย เป็นปัจจัยที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัว ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงนำตัวแปร ความเชื่อ เข้ามาศึกษาด้วยเพราะคาดว่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร ในสภาพแวดล้อมของการบวชในศาสนาพุทธ และ เนื่องจาก คำว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ดังนั้น ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา กับ ความเชื่อทางพุทธ จึงมีความหมายใกล้เคียงกัน ซึ่งพบ ในงานวิจัยของ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) ว่า ตัวแปร ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสามารถทำนายการปรับตัวของสามเณร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงคาดว่าตัวแปร ความเชื่อทางพุทธ น่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรด้วย

ความเชื่อเป็นลักษณะทางจิตที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล หมายถึง การรับรู้และการยอมรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าเป็นความจริง โดยความเชื่อทางพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการรับรู้และยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจบนพื้นฐานแห่งเหตุผลไม่ใช่การถูกบังคับให้เชื่อ (อุบล เลี้ยววาริณ. 2542: 30; อ้างอิงจาก Humphrey 1963: 42) ซึ่งในความหมายนี้ความเชื่อทางพุทธตรงกับคำว่า ศรัทธา ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดีของสิ่งที่นับถือหรือปฏิบัติ (พระเทพเวที 2532:647-650) โดยศรัทธาในทางพุทธศาสนาจะเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาทางปัญญา เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การมีสมาธิ การมีปัญญา โดยทำให้เกิดความพากเพียรในการปฏิบัติ ทดลองสิ่งที่เชื่อด้วยศรัทธานั้นให้เห็นผลประจักษ์แก่ตน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญญาในที่สุด นอกจากนี้ในระดับศีล ศรัทธายังเป็นกำลังเหนี่ยวรั้งบุคคลไม่ให้ยอมตามสิ่งชักจูงในการทำความชั่ว ฉะนั้นความเชื่อหรือศรัทธาในหลักธรรมทางพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องวัดความเป็นอุบาสก อุบาสิกา ที่แท้จริงพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่เน้นองค์ประกอบความเชื่อ และการปฏิบัติอย่างมาก โดยมีหลักว่าความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธนั้นในพุทธมามกะ ควรเกี่ยวข้องกันอย่างแนบแน่น และมีอิทธิพลต่อกันและกันแบบสองทิศ มิใช่ทิศเดียวเช่นในศาสนาอื่นๆ ความเชื่อทางศาสนา มักเกิดจากความรัก ความศรัทธาต่อพระเจ้า ความเชื่อจึงเป็นสาเหตุของการปฏิบัติทางศาสนา เช่น รักพระเจ้าจึงไปบูชาพระเจ้าที่โบสถ์ เป็นต้น แต่ในพุทธศาสนาแล้ว ความเชื่อควรเกิดจากการมีปัญญาเกี่ยวกับสาเหตุ และผลในธรรมชาติ ปัญญานี้มิได้เกิดจากความศรัทธาในพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์เท่านั้น แต่ปัญญาด้านความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและนิพพาน ควรเกิดจากการปฏิบัติโดยตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้นชาวพุทธที่ปฏิบัติทางศาสนามาก ทางด้านทาน ศีล และภาวนา ควรจะมีความเชื่อในพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามากขึ้น เชื่อว่าทำดีย่อมได้ดี และเชื่อเรื่องการหลุดพ้นจากกิเลส และการเวียนว่ายตายเกิด (นิพพาน) โดยการฝึกจิตของตนเอง ด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่วและทำจิตให้ผ่องใส

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540 : 38) ให้นิยามความหมายว่า ความเชื่อทางพุทธหรือศรัทธา หมายถึง ความเชื่อประกอบด้วยเหตุผล (พระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต 23, 4, 3) มี 4 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง กัมมสัททธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือเชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำ ทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือความเชื่อ ความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำมิใช่ด้วยอ้อนวอนหรือนอนคอยโชคเป็นต้น ประการที่สอง วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว ประการที่สาม กัมมสัทธา สัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ประการที่สี่ ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือ เราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้

ความเชื่อด้านสำคัญๆ ในพุทธศาสนา อันได้แก่ ความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ การให้ความสำคัญกับชีวิตในปัจจุบัน และความเชื่อเรื่องนิพพาน ตามความหมายที่มีผู้ให้ความหมายไว้ และได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้นความหมายของ ความเชื่อทางพุทธ ในงานวิจัยนี้จึง หมายถึง ปริมาณความเชื่อของสามเณร เกี่ยวกับลักษณะของพุทธศาสนาใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) เชื่อในไตรสรณคมน์ ซึ่งหมายถึง การเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง พระองค์ทรงเป็นผู้ตรัสรู้และปฏิบัติชอบ ความเชื่อในพระธรรม คือความจริงที่พระองค์ทรงค้นพบและทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่น เราควรเรียนรู้และปฏิบัติตาม และความเชื่อในพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านเป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่แก่ประชาชนตลอดมา 2) ความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์และสัตว์ตลอดจนความเชื่อว่า สวรรค์ นรก มีจริง และ 3) ความเชื่อเรื่อง นิพพาน ว่าควรเป็นเป้าหมายของชาวพุทธ และบุคคลสามารถปฏิบัติตนให้บรรลุนิพพานได้

สรุป

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธ ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า ความเชื่อทางพุทธ หมายถึง ปริมาณการรับรู้และการยอมรับของสามเณรเกี่ยวกับพุทธศาสนาอันประกอบด้วย ความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์และนิพพาน

วิธีวัดความเชื่อทางพุทธ

การวัดความเชื่อทางพุทธของสามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดจากงานวิจัย เรื่องความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน

(2543) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

ในงานวิจัยของ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) พบว่า ตัวแปร ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่เนื่องจาก คำว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ดังนั้น ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา กับ ความเชื่อทางพุทธ จึงมีความหมายใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงคาดว่า ตัวแปร ความเชื่อทางพุทธ น่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ความเชื่อทางพุทธน่าจะมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของสามเณร เพราะเมื่อสามเณรมีความเชื่อทางพุทธสูง ย่อมช่วยให้สามเณร สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในศีล อยู่ในธรรม อยู่ในระเบียบวินัย(ศีล 10) หรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการบวช ได้มากกว่าสามเณรที่มีความเชื่อทางพุทธน้อย

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกตัวบุคคลกับการปรับตัว

ปัจจัยภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลประสบอยู่จากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งอาจบีบคั้น ยับยั้ง หรือเอื้ออำนวยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และมีการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมโดยผ่านการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงบุคคลเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของเขา บุคคลจะเรียนรู้และซึมซาบเอาความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่เข้าไว้เป็นรากฐานของการคิดและการกระทำต่างๆ (งามตา วนินทานนท์. 2545: 1)

สภาพแวดล้อมทางสังคมที่สามเณรประสบอยู่จากอดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. บ้าน คือ สถาบันขั้นปฐมภูมิที่เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคม บิดามารดานอกจากจะเลี้ยงดูลูกให้เติบโตแล้วยังทำหน้าที่ปลูกฝังถ่ายทอดคุณลักษณะที่ดีงามต่างๆ ให้ลูกควบคู่กับไปด้วย 2. โรงเรียน เด็กที่เกิดมาจะเจริญเติบโตภายในบ้านหลายปี แล้วจึงเข้าโรงเรียน เมื่อเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียนจะมีครูที่นอกจากจะทำหน้าที่ ให้ความรู้ทางวิชาการ ในขณะเดียวกันครูจะมีบทบาทในการปลูกฝัง และถ่ายทอดคุณลักษณะต่างๆ ให้สานต่อควบคู่ไปพร้อมๆ กับครอบครัว เกือบครึ่งหนึ่งของชีวิตวัยรุ่นต้องอยู่ภายในโรงเรียน มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนอยู่ตลอดเวลา ปัญหาสำคัญของวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคือปัญหาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน สามเณรก็เช่นกัน แม้ว่าจะต้องศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นโรงเรียน

สำหรับพระภิกษุสามเณรโดยเฉพาะ แต่ก็รู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน สามเณรมีหลักในการเลือกคบเพื่อน คือเลือกเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน มีทัศนคติคล้ายคลึงกัน และมักจะเป็นเพื่อนสามเณรซึ่งเรียนหนังสือโรงเรียนเดียวกัน แต่เนื่องจากวิถีชีวิตของสามเณรดำเนินอยู่ในสังคมสงฆ์ ซึ่งมีกรอบของพระวินัยกำกับอยู่ และยังได้รับการอบรมบ่มเพาะศีลธรรมที่ดีงามจากพระเถระผู้ใหญ่อยู่เนืองๆ จึงทำให้สามเณรมีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่ดีต่อกันมากกว่าวัยรุ่นทั่วไป 3. วัดเปรียบเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของสามเณร ซึ่งแตกต่างจากบ้านหลังแรกโดยสิ้นเชิง เพราะบ้านมีพ่อแม่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีพี่น้อง ปู่ย่าตายาย เป็นสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ให้ใกล้ชิดสนิทสนม มีความรักความอบอุ่น สามารถพูดคุยได้ทุกเรื่อง เมื่อทำผิดก็ให้อภัยกัน แต่เมื่อวัยรุ่น บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ก็ต้องออกจากบ้าน เพื่อไปพักอาศัยอยู่ในวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้า ซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด จากการที่สามเณรเคยอยู่กับพ่อแม่พี่น้อง แล้วต้องมาอยู่วัดท่ามกลางผู้คนที่ไม่คุ้นเคย จึงเป็นเรื่องธรรมดาของผู้มาใหม่ ย่อมไม่ทราบอุปนิสัย หรือจิตใจของท่านผู้อยู่มาก่อนว่าเป็นเช่นไร นับตั้งแต่เจ้าอาวาสลงมากระทั่งเพื่อนสามเณรด้วยกัน ความเกรงกลัว ความวิตกกังวล ความรู้สึกหวั่นไหว และความรู้สึกอ้างว้างเดียวดายย่อมเกิดขึ้นแน่นอน และการดำเนินชีวิตในแต่ละวันก็เปลี่ยนไปจากการดำเนินชีวิตยามเมื่อยังอยู่กับพ่อแม่มากมาย เพราะต้องปฏิบัติศาสนกิจและศึกษาเล่าเรียนโดยมีตารางเวลาที่แน่นอนทุกวัน เมื่อมีใครทำให้ไม่พอใจ หรือถูกดุ หรือมีความทุกข์ใจ สามเณรบางรูปอาจต้องการออกจากวัดเพื่อให้พ้นสภาพการณ์เช่นนี้ แต่ก็ไม่สามารถทำได้เหมือนเช่นเด็กทั่วไป เมื่อต้องจำใจอยู่ที่วัดต่อไป จึงอาจทำให้เกิดความเครียดได้ง่าย ดังนั้นการใช้ชีวิตของสามเณรจึงต้องมีความอดทนสูง ต้องรู้จักปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสถานภาพของสามเณรได้อย่างมีความสุข

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ ปัจจัยภายนอกตัวของสามเณร คือ สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งมีตัวแปรในสภาพแวดล้อมดังกล่าว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจากบ้านของสามเณร การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุที่อยู่ในวัด และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งคาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร โดยจะกล่าวในรายละเอียดตามลำดับดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกเป็นส่วนใหญ่ มักเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา นักวิชาการไทยที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กและเยาวชน จากการวิจัยวิธีการอบรมเลี้ยงดูหลายรูปแบบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2528) และวิธีวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยแบบเมตา (ดุษฎี โยเหลา. 2535) ยืนยันว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ของเยาวชนอย่างเด่นชัด คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล โดยบิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ ให้การสนับสนุน มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความชัดเจนในการให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่ต้องการส่งเสริมและการ

ลงโทษต่อพฤติกรรมที่ต้องการระงับ เป็นวิธีการสำคัญที่ส่งผลทางบวกต่อการส่งเสริมลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมอันดีงามของเด็กและเยาวชนไทย

สรุป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึง ให้นิยามความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรโดยแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้น ยังเกี่ยวข้องกับความสนิทสนม การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะนิยามความหมายของ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การที่สามเณรรายงานว่าตนได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองของตน ในลักษณะที่แสดงความรักใคร่ ชื่นชม ยอมรับ ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง ให้คำปรึกษาช่วยเหลือหรือคอยแก้ไขปัญหาให้แก่สามเณร

วิธีการวัด การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์ และคณะ .(2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล จากผู้ปกครอง มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2532: 58)ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวันรุ่น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน สอดคล้องกับ พรพรรณ จันทรถง (2541: 65) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และ ศุภลักษณ์ เงินบำรุง (2546 : 78) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลหรือแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า สามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ สามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก จะมีการปรับตัวในด้านต่างๆ ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในหมู่คณะสงฆ์ ได้ดีกว่าสามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย

การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ

ไลเบอร์แมน (Lieberman. 1985: 461-465) กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการลดการเกิดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนการรับรู้ของบุคคลต่อภาวะเครียด และสามารถลดระดับความรุนแรงของภาวะเครียด นอกจากนั้นยังสามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระดับความรุนแรงของภาวะความเครียด กับระดับการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของบุคคลซึ่งสามารถส่งเสริมการเผชิญภาวะเครียดของบุคคล หรือสามารถดูดซึมซับผลกระทบที่เกิดจากภาวะเครียด สามารถปรับเปลี่ยนให้บุคคลรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และสามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ที่ถูกทำลายจากเหตุการณ์ภาวะความเครียดที่เกิดขึ้น และการสนับสนุนทางสังคมนี้มีผลโดยตรงต่อการปรับตัวของบุคคล (สรงค์กฎณ์ ดวงคำสวัสดิ์. 2539: 29-35; อ้างอิงจาก Lieberman. 1985)

พระผู้ปกครอง หรือ เจ้าอาวาส คือ พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัด มีหน้าที่ปกครองดูแลอำนวยกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด กฎหมายกำหนดให้ วัดหนึ่งมีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง แต่จะมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้หลายรูปตามควรแก่ฐานะของวัด เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการทำบุญทำกุศล เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้ ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มิรับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่ไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือขอขมาโทษ ในกรณีบรรพชิตหรือศิษย์วัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม บทบาทของเจ้าอาวาส ในฐานะที่เป็นพระผู้ปกครองวัด มีหน้าที่วินิจฉัยสั่งการภายในวัด ดูแลกิจการภายในวัด รวมถึงการศึกษาของพระภิกษุสามเณร เจ้าอาวาสมีหน้าที่ คอยช่วยเหลือสนับสนุน สอดส่องดูแลเอาใจใส่ ควบคุมพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษา ฉะนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ ของพระภิกษุเจ้าอาวาสผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสามเณรที่จะให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนและให้การสนับสนุนด้านต่างๆ แก่สามเณรตามสมควร

ตามแนวคิดของไลเบอร์แมน ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมมีผลโดยตรงต่อการปรับตัวของบุคคล ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าอาวาส หรือ พระผู้ปกครองและพระภิกษุ จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของสามเณร เนื่องจากสามเณรต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสจำเป็นต้องให้การสนับสนุนสามเณรในด้านสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่นการแนะนำแนวทางปฏิบัติตนให้อยู่ในวัตรปฏิบัติ (ศีล10)อย่างเคร่งครัด และแบ่งปันประสบการณ์ ทักษะในการดำรงชีวิตชีวิต เพื่อให้สามเณรอยู่ในสังคมของบรรพชิตได้อย่างมีความสุข

สรุป

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงให้นิยามความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ หมายถึง การที่สามเณรได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการเงิน สิ่งของจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ

วิธีการวัดการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ มธุรส ธัญญเฉลิม (2550) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 17 ข้อเป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

มธุรส ธัญญเฉลิม (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 สหวิทยาเขตเสรีไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน

จากงานวิจัยข้างต้น แสดงว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคล ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ จึงน่าจะ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กล่าวคือ สามเณรที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุสูง น่าจะมีการปรับตัวได้ดีกว่าสามเณรที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุน้อย

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

กลุ่มเพื่อน (The Peer Group) มีตำแหน่งทางสังคมที่เท่าเทียมกัน และมีลักษณะความสัมพันธ์กันอย่างเสมอภาคกัน วัยรุ่นจะได้มีโอกาสเรียนรู้ ติดต่อ และทำงานร่วมกับคนอื่น (Sullivan. 2004: 78; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1981; Youniss. 1985) สำหรับคนที่อยู่ในวัยเด็กนั้น ความสัมพันธ์ในสังคมหลักที่มีต่อครอบครัวจะถูกแทนที่โดยกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะหลังจากที่เข้าเรียนในโรงเรียนแล้ว เยาวชนเหล่านี้จะใช้เวลาส่วนมากกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัว ซึ่งกลุ่มเหล่านั้นเป็นกลุ่มที่ใกล้ตัวเด็กที่สุดเพราะมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน แต่ต่อมาเด็กจะกลับมาอยู่กับครอบครัว ซึ่งเป็นอะไรที่แตกต่างกัน เด็กส่วนใหญ่จะเผชิญหน้ากับความแตกต่างทางค่านิยม เทคโนโลยีและความแตกต่างด้านประสบการณ์ กลุ่มเพื่อนจะสามารถช่วย แลกเปลี่ยนความต้องการ และช่วยเหลือพวกเขาได้ พวกเขามีบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ และทางเลือกมากกว่าในครอบครัวของเขาเอง กลุ่มเพื่อนจัดว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของวัยรุ่นที่สามารถสนับสนุนความเป็นอิสระของพวกเขาจากครอบครัวกลุ่มเพื่อนเป็นวัฒนธรรมย่อยของวัยรุ่นซึ่งวัยรุ่นมีความรู้สึกว่าสำคัญมาก (Sullivan.2004: 79)สิ่งเหล่านี้จึงเป็นลักษณะของนักเรียนวัยรุ่นกับเพื่อนที่ต้องพบปะเพื่อนรุ่นเดียวกันหรือต่างรุ่นกันผ่านชุมชน ผ่านโรงเรียน เด็กต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่อยู่รอบ ๆ ใกล้ตัวอยู่เสมอ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กวัยรุ่นด้านทักษะทางสังคม มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ช่วยให้รู้จักตนเองมากขึ้น โดยสังเกตจากปฏิกิริยาของกลุ่มเพื่อนว่ายอมรับหรือไม่ยอมรับเพื่อนำไปปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งการพูดคุยกับเพื่อนช่วยให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พฤติกรรมทางเพศ บทบาทอาชีพต่าง ๆ อีกทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนช่วยส่งเสริมให้เด็กมีบทบาททางเพศที่เหมาะสม โดยได้มาจากการเลียนแบบภายในกลุ่ม โดยนักเรียนชายก็จะเลียนแบบผู้ชายด้วยกัน และนักเรียนหญิงก็จะเลียนแบบนักเรียนหญิงด้วยกัน(เนตรนภิส สำราญทรัพย์สิน. 2542: 58-59) ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนวัยรุ่น ได้มีผู้ให้คำนิยามดังนี้

วิรุฬห์ ทองอำภา (2522: 9) ได้ให้นิยามของ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ว่าหมายถึง พฤติกรรมระหว่างนักเรียนกับเพื่อนทั้งทางด้านความประพฤติ ความสนใจ และการให้ความช่วยเหลือ

พยอม ธัญรส (2540: 8-9) ได้ศึกษานิยาม ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับเพื่อนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนกับเพื่อนต่างยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541: 5) ได้ศึกษานิยาม สัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของนักเรียนทั้งทางด้านการใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทางอันประกอบด้วยลักษณะของการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ รู้จักการให้และการยอมรับ รู้จักสิทธิของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจตนเอง สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อนก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี

กับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติตนกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสมสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนมีการพูดคุย สามารถทำงานและร่วมกิจกรรมในด้านการเล่น การเรียนกับเพื่อน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ

สรุป

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงให้นิยามความหมายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร หมายถึง พฤติกรรมที่สามเณรกับเพื่อนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ในโรงเรียนและในวัด ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

วิธีการวัด ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามวัด ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร จำนวน 15 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ หากเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงข้าม สามเณรที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ดีกว่าสามเณรที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

พยอม ธัญรส (2540: 107-108) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนนั้นยังสามารถร่วมพยากรณ์การปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 47.50

จากงานวิจัยข้างต้น แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว ดังนั้น สามเณรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมาก จึงน่าจะสามารถปรับตัวได้มากกว่า สามเณรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนน้อย

ส่วนที่ 7 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการปรับตัว

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังมีความเกี่ยวข้องการปรับตัวของสามเณร เพราะการแสดงพฤติกรรมใดๆของบุคคลนั้นเกิดจากปัจจัย 2 ประการด้วยกัน คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ สามเณรก็เช่นเดียวกันมีภูมหลังและลักษณะทางชีวสังคม เช่น สภาพความเป็นอยู่ของบิดามารดา ด้านที่พักอาศัย เป็นต้น แตกต่างกันแต่ต้องมาอยู่รวมกันมี

กฎระเบียบที่เหมือนกัน(ศีล10) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณร ได้แก่

สถานภาพบิดามารดากับการปรับตัว

สถานภาพสมรสของบิดามารดา หมายถึง สถานภาพสมรสของบิดามารดาของสามเณร โดยจำแนกเป็น คู่ (อยู่ร่วมกัน) แยกกันอยู่ และบิดาหรือมารดาเสียชีวิต นิวแมน ลอร่า และ คริสตีน (Newman, Laura; & Chistine. 1993 : 951-962) ได้จำแนกครอบครัวตามสถานภาพการสมรสออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ครอบครัวสมบูรณ์ (Intact Family) หมายถึง ครอบครัวที่บิดามารดาและบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน มีความผูกพันทางสายเลือดหรือกฎหมาย โดยสมาชิกแต่ละคนมีความผูกพันใกล้ชิด สมาชิกในครอบครัวต่างช่วยเหลือ มีส่วนให้และรับประสบการณ์จากกันซึ่งความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญต่อชีวิตและสภาพจิตใจของเด็กเป็นอันมาก ทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมรอบตัวได้ 2) ครอบครัวแยกกันหรือครอบครัวหย่าร้าง (Separated/ Divorced) หมายถึงสภาพครอบครัวที่มีเพียงบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียว จะเป็นด้วยหย่าร้าง การทอดทิ้งหรือการแยกกันอยู่ก็ตาม นับว่าเป็นการสิ้นสุดของสภาพชีวิตสมรสและจะเป็นผลให้เด็กขาดการดูและเอาใจใส่ไม่ได้รับความรักความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจเท่าที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่างของเด็ก สภาพครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมของเด็กเพราะบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวย่อมมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้กับเด็ก

สุพัตรา สุภาพ (2521: 50) และ รุจ วรังษี (2515: 65) กล่าวว่า บิดาหรือมารดาและผู้ปกครองนับว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและคลุกคลีกับเด็กเป็นประจำ เป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าคนอื่นๆ เป็นผู้มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด ในด้านความประพฤติและการดำเนินชีวิต สาเหตุที่ทำให้เยาวชนมีปัญหาเรื่องการปรับตัว ประพฤติเป็นคนเกเร ที่เกิดจากครอบครัวผู้ปกครองนั้น ได้แก่ การแตกแยกหรือหย่าร้างในครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองทอดทิ้งไม่เอาใจใส่นอกจากนี้ มาโนช สุขฤกษ์ (2526: 65) ได้ให้ความเห็นว่า เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้าง พ่อแม่แยกกันอยู่และสภาวะอื่นๆ ที่ทำให้สูญเสียพ่อแม่ จะทำให้เด็กขาดความรักและความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ เป็นคนมีปมด้อยในตนเอง เมื่อโตขึ้นมาจะประสบปัญหาการปรับตัวและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นซึ่งสอดคล้องกับ สุชา จันทร์เอม (2529: 166-167) ได้กล่าวว่า ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่แตกแยก กล่าวคือ บิดามารดาหย่าร้างกันอยู่หรือบิดามีภรรยาหลายคนซึ่งบุตรของภรรยาแต่ละคนได้รับความรักไม่เท่ากัน จะทำให้เด็กขาดความสุข เกิดการเบื่อหน่ายบ้าน คิดว่าตนไม่เป็นที่ปรารถนาของครอบครัว จึงกลายเป็นปัญหาในที่สุด เช่น ประพฤติผิดกฎของโรงเรียน ไม่สนใจเรียน เล่นการพนันหรือขโมยของผู้อื่น เป็นต้นจากเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า บิดามารดามีผลต่อการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบิดามารดาเสมือนเป็นตัวแบบที่ดีในการดำเนินชีวิต หากตัวแบบยังคงอยู่รูปแบบของการดำเนินชีวิตก็จะออกมาดีด้วย แต่ถ้าหากว่าแบบ

ในการดำเนินชีวิตต้องสูญหายไปหรือแยกจากกันไปในเวลาอันไม่เหมาะสมก็ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวแก่เด็กได้เช่นกัน

สภาพครอบครัวก่อนบรรพชา

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2532: 55) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยนักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจสูง จะมีความสามารถในการปรับตัวดีกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจต่ำ นักเรียนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกภายในครอบครัวแตกต่าง มีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ นักเรียนวัยรุ่นที่อยู่รวมกับบิดา มารดา ญาติพี่น้อง มีความสามารถในการปรับตัวดีกว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง และสภาพแวดล้อมทางบ้านต่างมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น

เดรตัน (ชลธิชา มินทร์พยัคฆ์. 2546: 43; อ้างอิงจาก Drayton 1978) ได้ทำการศึกษาในเรื่องของการขาดพ่อในครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคม ของคนวัยหนุ่มสาวโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กระทำความผิดต่างๆ ซึ่งถูกศาลส่งตัวมากักกันไว้ พบว่า การที่เด็กขาดพ่อในระยะเริ่มต้นของชีวิต มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้หญิงมีแนวโน้มในการปรับตัวทางสังคมต่ำกว่าผู้ชาย และผู้ชายมีแนวโน้มการต่อต้านสังคมมากกว่าผู้หญิงสมศรี บุญอรุณรักษา (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนคาธอลิก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1, 2 และ 3 ของโรงเรียนเครือคาธอลิก จำนวน 1,808 คน พบว่า ภูมิหลังครอบครัวแตกต่างกัน การปรับตัวแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ปรับตัวดีกว่าเด็กที่บิดามารดาแยกกันอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต การปรับตัวดีกว่านักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านสภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า สามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีสภาพครอบครัวต่างกันน่าจะ มีการปรับตัวแตกต่างกัน

ดันตัน (Dunton. 1989: 3306-A) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและความอบอุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับของเด็กในขณะที่การปกครองแบบเข้มงวดของพ่อแม่ มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงจะมีภูมิปัญญาและความสามารถสูงด้วย

พระชูชาติ คงสีดา (2544: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธภาพในครอบครัว ความใกล้ชิดทางศาสนา กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิธีการเรียนทางไกล ในจังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาผู้ใหญ่มีระดับการใช้

เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 อันเป็นขั้นที่ยึดหลักการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเป็นระดับที่พึงประสงค์ของสังคมระดับกลาง 2) เพศ สถานภาพในการทำงาน ไม่มีผลทำให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแตกต่างกัน มีเพียง อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพสมรสของบิดามารดา ที่ทำให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มีเพียงความใกล้ชิดทางศาสนา คือ ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติแบบพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธ ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมคือ วิถีชีวิตแบบพุทธ สามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ที่ร้อยละ 6.10

สรุป จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของสามเณรเนื่องจากเป็นสังคมที่สามเณรได้เผชิญการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นการถ่ายทอดพฤติกรรมโดยตรงจากครอบครัวให้กับสามเณร เพราะครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญที่สุดต่อการดำรงชีวิต

ระยะเวลาบรรพชา (ระดับชั้นการศึกษา)

ฐิติรักษ์ วิเศษศิลปานนท์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์หญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า เด็กกำพร้าที่มีอายุมากกว่า สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีอายุน้อยกว่า เด็กกำพร้าที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่า สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า เด็กกำพร้าที่อาศัยอยู่ตามสถานสงเคราะห์นานกว่า สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์สั้นกว่า และเด็กกำพร้าที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมมากกว่า สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมน้อยกว่า ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อเด็กได้เข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นานย่อมมีความรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อน และมีระยะเวลาในการสร้างความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาบรรพชามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า สามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีระยะเวลาบรรพชา (ระดับชั้นการศึกษา) ต่างกันน่าจะมีการปรับตัวแตกต่างกัน

สภาพการพักอาศัยขณะบรรพชา

อรุณี สุปัญโญ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ วัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดและสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี จำนวน 156 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพการพักอาศัยของเด็กในสถานสงเคราะห์ มีผลต่อการปรับตัวทาง

สังคมในด้านการแสดงออกที่เหมาะสม ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ด้านการมีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม และความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยรวม ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า มีผลต่อการปรับตัวทางสังคม ในด้านการแสดงออกที่เหมาะสม ด้านการมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นหรือกลุ่มต่างๆ ในสังคม ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองผู้อื่นและสังคม และความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยรวม เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีผลต่อการปรับตัวทางสังคม ของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านสภาพการพักอาศัย มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า สามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่มีสภาพการพักอาศัยต่างกันน่าจะมีการปรับตัวแตกต่างกัน

การมีพระพี่เลี้ยงดูแล กับการปรับตัวของสามเณร

พี่เลี้ยง (mentor) คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในด้าน/สาขาวิชานั้น จนเป็นที่ยอมรับในความสามารถของสมาชิกให้ทำหน้าที่ดูแล ถ่ายทอดความรู้ความสามารถ สนับสนุนส่งเสริมทั้งด้านหน้าที่การงาน และสร้างสัมพันธภาพด้านจิตสังคม ด้วยความเต็มใจของทั้งสองฝ่าย โดยส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีการพัฒนาอาชีพหรือวิชาชีพ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ซึ่งนำสู่ความเจริญก้าวหน้าของคนรุ่นต่อไปในอนาคต (วัลลภา บุญรอด. 2554: ออนไลน์) .สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับพี่เลี้ยงของสามเณรนั้น ยังไม่มีผลงานวิจัยที่ชัดเจน แต่จากงานวิจัยของ ศุภวรรณ ศรีเกตุ. (2552) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบพี่เลี้ยงกับการปรับตัวในการทำงานของพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของพี่เลี้ยงและ คุณลักษณะของพี่เลี้ยง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จึงอาจสรุปได้ว่า สามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล คอยให้คำแนะนำและอธิบาย ให้สามเณรได้รู้ถึงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้ถึงวิธีการทำสมาธิ สอนการปฏิบัติธรรม การเปิดโอกาสให้สามเณรได้ซักถามข้อสงสัยด้วยความเมตตา น่าจะช่วยให้สามเณร สามารถปรับตัวได้ดีกว่า การไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ใช้รูปแบบปัจจัยภายใน-ภายนอก เป็นกรอบในการวิเคราะห์ สาเหตุของพฤติกรรม จากแนวคิดของท่านพระธรรมปิฎก กล่าวว่าการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ ก็ตามเกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของด้านการจัดการกับพฤติกรรมของอัลบาเนส มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ด้วย ซึ่งแนวคิดด้านการ จัดการกับพฤติกรรมของอัลบาเนส (สิริลักษณ์ ตรัยตรึงตรีคูณ. 2550: 22-23 อ้างอิงจาก Albanese. 1981: 204) กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดมาจากองค์ประกอบ 2 อย่างคือ ลักษณะส่วนบุคคลกับ สภาพแวดล้อม อธิบายได้ว่า ลักษณะส่วนบุคคลกับสภาพแวดล้อม จะส่งผลต่อการกระทำพฤติกรรมของบุคคล และจากการรวบรวมแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งทาง

จิตวิทยา สังคมวิทยา มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อหาตัวแปรที่ หลากหลายในสาขาวิชา ดังกล่าวมารวมเป็นตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับความ มุ่งหมายของการวิจัย ที่ต้องการหาปัจจัยที่สำคัญ เพื่อทำนายการปรับตัวของสามเณรที่เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดข้างต้นมาประยุกต์ใช้เพื่อใช้ในการทำนายการปรับตัวของสามเณรที่บวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยมีตัวแปรที่ทำการศึกษาดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้

1.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่

1.1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.1.2 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

1.1.3 ความเชื่อทางพุทธ

1.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

1.2.2 การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ

1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

1.3 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ ระดับชั้น สภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแลและสภาพการพักอาศัยหลังบวช(จำวัด)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปรับตัวของสมเณร มีทั้งหมด 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

กรอบแนวคิด

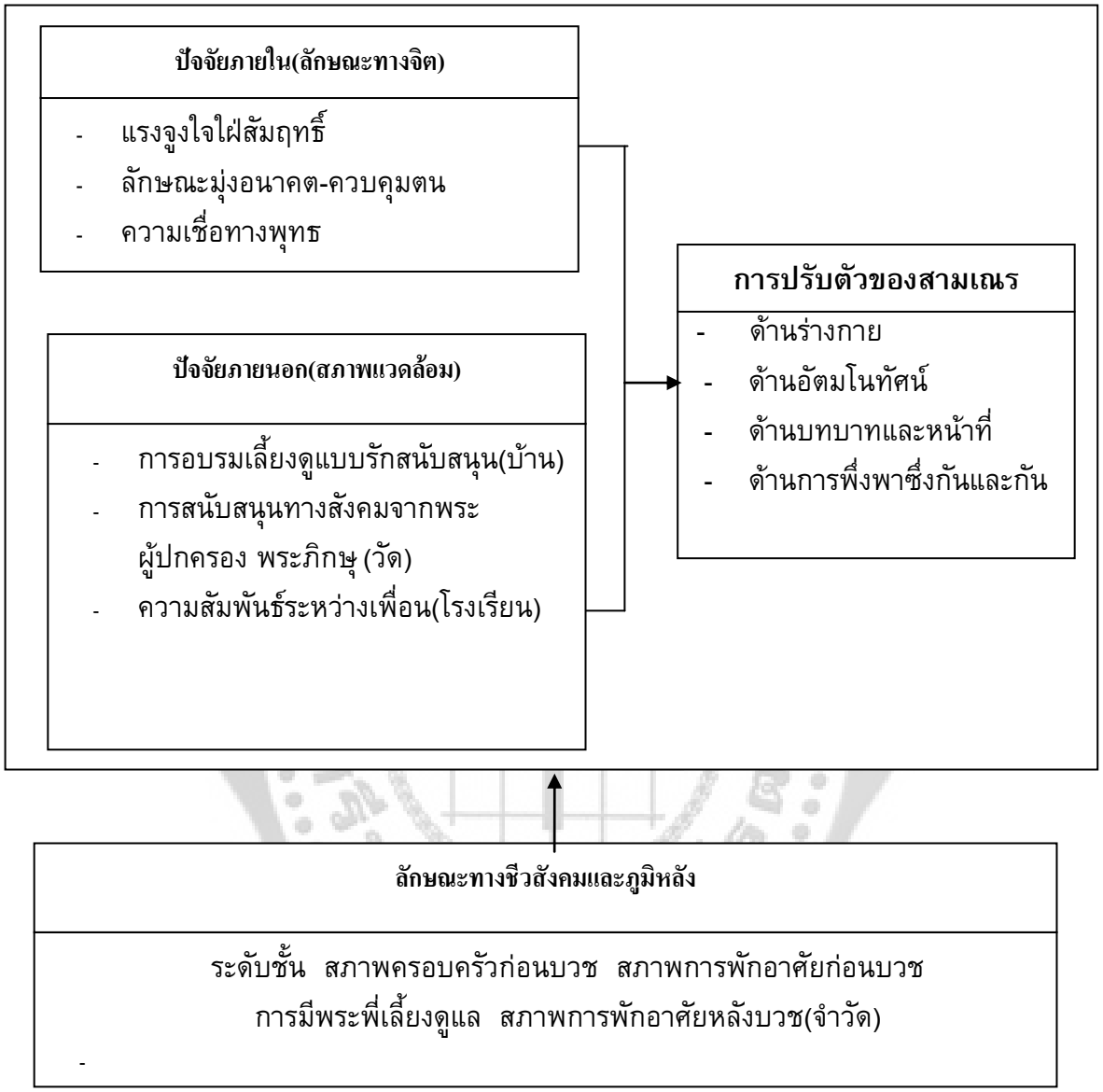

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

นิยามปฏิบัติการ

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสามารถสรุปเป็นนิยามปฏิบัติการได้ดังนี้

การปรับตัวของสามเณร หมายถึง ความสามารถของสามเณร ในการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิต ตามความต้องการด้านต่าง ๆของตนเอง ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของการบวชเรียน เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสมณเพศได้อย่างปกติสุข และ มีความมั่นคง ทั้งทางด้านร่างกาย

จิตใจ และสังคม ประกอบด้วยการปรับตัว 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านอัตมโนทัศน์ และ 3) ด้านบทบาทและหน้าที่ 4) ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

การปรับตัวด้านร่างกาย หมายถึง การทำหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ในร่างกายของสามเณร เมื่อต้องปฏิบัติตามข้อวัตรของศีล10 สามเณรที่มีการปรับตัวด้านร่างกายได้ดี จะมีร่างกายทุกส่วนอยู่ในภาวะสมดุล มีสุขภาพดี สามารถปฏิบัติภารกิจได้ตามปกติ และมีความสุขที่ได้บรรพชาเข้ามาใช้ชีวิตแบบสมณเพศ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านร่างกาย และ นิยามปฏิบัติการ โดยใช้แนวความคิดของ รอย(Roy.1984)โดยได้สร้างข้อคำถาม จำนวน 7 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านร่างกายมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ หมายถึง การปรับเปลี่ยน ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการรับรู้ของสามเณรเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ในช่วงเวลาของการบวชเรียน เพื่อรักษาความมั่นคงทางจิตใจ หากสามเณรมีความมั่นคงทางจิตใจ มองเห็นคุณค่าของตัวเอง ยอมรับความเป็นจริง ย่อมปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ได้ดีกว่าสามเณรที่มองเห็นตนเองไร้ค่า และไม่ยอมรับความเป็นจริง ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ของ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัตรปฏิบัติของสามเณร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จำนวน 12 ข้อ

การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ (Role function) หมายถึง การปรับตัวของสามเณรด้านบทบาทและหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติของสามเณรตามข้อวัตรของศีล10 โดยสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทที่สังคมคาดหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ตนเองเกิดความมั่นคงในด้านสังคม ผู้วิจัยได้นำแบบวัดด้านบทบาทและหน้าที่ ของพระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม(2548)มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีจำนวน 11 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

พฤติกรรมด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันของสามเณร หมายถึง การปฏิบัติต่อกันระหว่างเพื่อนสามเณร โดยมีความพยายามพึ่งพาตนเองและเพื่อน การให้เพื่อนได้พึ่งพา และได้รับการยอมรับจากเพื่อนภายในขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางสังคมผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน นิยามปฏิบัติการ โดยใช้แนวความคิดของ รอย (Roy.1984) มีข้อความ จำนวน 6 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึงความต้องการหรือความปรารถนาของสามเณรในการบวชเรียน ให้บรรลุมาตรฐานอย่างดีเยี่ยม มีความเพียรพยายามในการเรียน และรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ รู้จักแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ จนเป็นที่

ยอมรับของคนอื่น เมื่อประสบกับความสำเร็จก็เกิดความภาคภูมิใจแต่เมื่อล้มเหลวก็ไม่ ย่อท้อพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองให้บรรลุเป้าหมายให้ดีกว่าเดิม ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 13 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ความเชื่อทางพุทธ หมายถึง ปริมาณการรับรู้และการยอมรับของสามเณรเกี่ยวกับพุทธศาสนาอันประกอบด้วย ความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ และนิพพาน ผู้วิจัยได้นำแบบวัดจากงานวิจัย เรื่องความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน มี จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน หมายถึง การที่สามเณรแต่ละรูปมีปริมาณความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้กับตนเองในอนาคต รวมทั้งความสามารถในการควบคุมบังคับตนเองให้รู้จักการอดได้รอได้ เพื่อรอรับผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าในอนาคต เช่น การขยันดูหนังสือเพื่อต้องการสอบให้ได้คะแนนดี การขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อต้องการทำงาน มีอาชีพที่ดีในอนาคต เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน;งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 6 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร หมายถึง พฤติกรรมที่สามเณรกับเพื่อนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ในโรงเรียนและในวัด ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามวัด ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร จำนวน 15 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อ

เป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ หากเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงข้าม สามเณรที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ดีกว่าสามเณรที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การสนับสนุนจากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ หมายถึง การสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ หมายถึง การที่สามเณรได้รับการสนับสนุน ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการเงิน สิ่งของจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ มธุรส ธัญญเฉลิม (2550) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 17 ข้อเป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การที่สามเณรรายงานว่าตนได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองของตน ในลักษณะที่แสดงความรักใคร่ ชื่นชม ยอมรับ ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือหรือคอยแก้ไขปัญหาให้แก่สามเณร ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์ และคณะ. (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล จากผู้ปกครอง มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

สภาพครอบครัวก่อนบวช หมายถึง สภาพชีวิตครอบครัวความเป็นอยู่ของสามเณรก่อนบวช แบ่งออกเป็น3ประเภทคือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน , บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน ,บิดาหรือมารดาเสียชีวิต หรือเสียชีวิตทั้งคู่

สภาพการพักอาศัยก่อนบวช หมายถึง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่พักอาศัยของสามเณรก่อนบวชว่าพักอาศัยอยู่กับใคร เช่น พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา,พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาและพักอาศัยอยู่กับญาติของสามเณร

การมีพระพี่เลี้ยงที่ดูแล หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ภายในวัด ว่าสามเณรนั้น มีพระพี่เลี้ยงคอยดูแลเอาใจใส่ หรือ ไม่มีพระพี่เลี้ยงคอยดูแลเอาใจใส่

สภาพการพักอาศัยหลังบวช(จำวัด) หมายถึง สามเณรพักอาศัยอยู่กับใครภายในวัด แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ,พักอาศัยอยู่ในกุฏิตามลำพัง และพักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ และ ปัจจัยภายนอก คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณรได้

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณร คือ สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ปรับตัวได้มากกว่าสามเณรที่มีลักษณะตรงกันข้าม

3. สามเณรที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational-Comparative Study) โดยการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการกำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ กลุ่มที่ 2 เขตปกครอง คณะสงฆ์หนใต้ ที่ตั้งอยู่ใน 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา กระบี่ ตรัง ระนอง สตูล ยะลา และ ปัตตานี มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 22 โรง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 ประจำปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 เขตปกครอง คณะสงฆ์หนใต้ ที่ตั้งอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง สงขลา กระบี่ และตรัง มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 18 โรง แบ่งเป็นสามเณร ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 219 รูป และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน115 รูป รวมทั้งหมด 334 รูป

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) โดย 1) กำหนดให้แต่ละจังหวัดเป็นกลุ่ม แล้วทำการสุ่มโดยวิธีจับสลาก จากประชากร10 กลุ่ม(จังหวัด) สุ่มมา 7 กลุ่ม (จังหวัด) เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใน 7 จังหวัดนี้ จำนวน 18 โรง 2) ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถาม ให้แก่ สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกรูปที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนทั้ง 18 โรง มีสามเณรจำนวน 340 รูป ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 334 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.23

ตาราง 1 แสดงจำนวนสามเณรที่ตอบแบบสอบถาม

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน / รูป
มัธยมศึกษาปีที่ 1	219
มัธยมศึกษาปีที่ 4	115
รวม	334

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวัดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) จำนวน 7 แบบวัด และแบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือในแต่ละชุด ดังต่อไปนี้

แบบวัดการปรับตัวของสามเณร

แบบวัดที่ใช้ ประกอบด้วย แบบวัดการปรับตัว 4 ด้าน คือ 1) การปรับตัวด้านร่างกาย 2) การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ 3) การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ 4) การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

แบบวัดการปรับตัวด้านร่างกาย ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านร่างกายนิยามปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ รอย (Roy.1984) โดยได้สร้างข้อคำถาม จำนวน 13 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำแบบวัดนี้ไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .619-.899 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.910

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวด้านร่างกายของสามเณร

(0) ข้าพเจ้ารู้สึกว่า การฉันอาหารเพียง 2 มื้อ ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ของ พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัตรปฏิบัติของสามเณรที่เป็น

กลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จำนวน 14 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำแบบวัดนี้นำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .379-.700 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.842

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ของสามเณร

*(0)*ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากพระภิกษุได้ อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ของพระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จำนวน 14 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 11 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .334 -.703 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.861

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่

(0) ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างจากการเรียนหนังสือช่วยงานพระสงฆ์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน นิยามปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ รอย (Roy.1984) โดยได้สร้างข้อคำถาม จำนวน 12 ประโยค แต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำแบบวัดนี้นำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 6 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .350-.719 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.786

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันของสามเณร

(0) ข้าพเจ้ายินดีทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของวัด

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับปรุงและนำไปใช้ จำนวน 16 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 13 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง . 359 - .779และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.893

ตัวอย่างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

(0) ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะลงมือทำงานที่ครูสั่งโดยเร็ว

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดความเชื่อทางพุทธ

ผู้วิจัยนำแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นมาตรฐานส่วนประเมินค่า 6 ระดับตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและนำมาใช้ จำนวน 20 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ หากเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงข้าม จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 20ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .248 – .735 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.897

ตัวอย่างแบบวัดความเชื่อทางพุทธ

(0) ข้าพเจ้ายึดพระเถระที่ข้าพเจ้านับถือ เป็นบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์; และคณะ (2536) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นแบบวัดที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 12 ข้อ จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้ จำนวน 6 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .375 -.767 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.927

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน

(0) สามเณรคิดว่าไม่ควรปล่อยเวลาว่างโดยไม่ทำประโยชน์อะไร

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

ผู้วิจัยใช้ แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนินทานนท์ และคณะ (2536) เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและนำมาใช้ จำนวน 11 ข้อ จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้จำนวน 5 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .318 -.532 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.669

*ตัวอย่*างแบบวัดการการอบรมเลี้ยงดูรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

(0) ผู้ปกครองของข้าพเจ้าอบรมสั่งสอนด้วยการอธิบายเหตุผล

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ

ผู้วิจัย ได้ปรับปรุงจากแบบสอบถามของ มธุรส ธัญญเฉลิม (2550) เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า โดยแต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและนำมาใช้ จำนวน 17 ข้อ จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และคัดเลือกไว้จำนวน 17 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .297 -.707 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.858

*ตัวอย่าง*แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ

(0) พระภิกษุผู้ปกครองให้คำแนะนำในเรื่องการวางตัวเมื่ออยู่กับสตรีเพศ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร จำนวน 15 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ตามลำดับ หากเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงข้าม จากการนำไปใช้กับสามเณรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และนำมาใช้ทุกข้อ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .274 - .706 และมีค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาเท่ากับ 0.885

ตัวอย่างแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร

(0) เพื่อนๆคอยปลอบใจเมื่อพระผู้ปกครองตำหนิข้าพเจ้า

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างเอง และแบบวัดที่ปรับปรุงจากงานวิจัยของผู้อื่น แล้วนำมาหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านเนื้อหาของตัวแปรที่ต้องการวัด ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดแต่ละฉบับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หรือนำมาปรับปรุงใหม่ ว่ามีเนื้อหาครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ตลอดจนตรวจดูสำนวนภาษาว่ามีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ แล้วจึงนำมาปรับแก้ให้สมบูรณ์ ก่อนนำแบบวัดนั้นไปใช้จริง

2. การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination)

การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปทดลองใช้กับสามเณรที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป จากสามเณรที่เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 รูปและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 รูป แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - total correlation) โดยเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติไว้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543:144)

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดในการวิจัยครั้งนี้ จะหาหลังจากการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญ นำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วย สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่ใช้เป็นสถานที่เก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลงานวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบวัดไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่และอาจารย์ในโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งยืนยันกับสามเณรว่า ข้อมูลทั้งหมดจะเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อสามเณรอย่างแน่นอน

2.2 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบวัดทุกฉบับ

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนตัวแปรที่ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งคะแนนของตัวแปรที่ศึกษาเป็น 6 ช่วง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. หาพิสัยของคะแนนตัวแปรที่ศึกษา โดยนำคะแนนสูงสุด ลบ ด้วยคะแนนต่ำสุด

2. หาระยะห่างของคะแนนโดยนำพิสัยของคะแนนที่หาได้หารด้วยจำนวนช่วงที่กำหนด ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดคะแนนตัวแปรที่ศึกษาเป็น 6 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงมีความหมาย คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย โดยกำหนดให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
6 คะแนน	สำหรับคำตอบ จริงที่สุด
5 คะแนน	สำหรับคำตอบ จริง
4 คะแนน	สำหรับคำตอบ ค่อนข้างจริง
3 คะแนน	สำหรับคำตอบ ค่อนข้างไม่จริง
2 คะแนน	สำหรับคำตอบ ไม่จริง
1 คะแนน	สำหรับคำตอบ ไม่จริงเลย

เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย

ในแต่ละระดับชั้นใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้นดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุดของข้อมูล} - \text{ค่าต่ำสุดของข้อมูล}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{6-1}{6}$$

$$= 0.83$$

จากวิธีการดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดความหมายตามช่วงคะแนนไว้ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	การแปลผล
5.17 – 6.00	แสดงว่า ระดับมากที่สุด
4.33 – 5.16	แสดงว่า ระดับมาก
3.49 – 4.32	แสดงว่า ระดับค่อนข้างมาก
2.66 – 3.48	แสดงว่า ระดับค่อนข้างน้อย
1.84 – 2.65	แสดงว่า ระดับน้อย
1.00 – 1.83	แสดงว่า ระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544) มีขั้นตอนการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. ใช้สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบ สมมติฐานข้อที่ 1

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way Analysis of Variance) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากพบมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างตัวแปรในกลุ่มปัจจัยภายใน กับ ตัวแปรในกลุ่มปัจจัยภายนอก ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบรายคู่ต่อไป เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

4. วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติทดสอบ t (t-test) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อทดสอบ สมมติฐานข้อที่ 3

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ การปรับตัวของสามเณร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม2 โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ 1) เพื่อทำนายการปรับตัวของสามเณร ด้วย ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล และ ปัจจัยภายในตัวบุคคล 2)เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภายในตัวบุคคล หรือ ลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ กับ ปัจจัยภายนอก หรือ สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูรักแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล(บ้าน) การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง(วัด) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน(โรงเรียน) ที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสามเณร 3) เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณรที่มีลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง แตกต่างกัน

ในบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของสามเณร เพื่อให้เข้าใจลักษณะภูมิหลังที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างนี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน 3 ประการ ซึ่งทำการวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวม และในกลุ่มที่แยกย่อย ตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของสามเณร

2.1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของ ปัจจัยภายในตัวบุคคล หรือกลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิตและ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล หรือ กลุ่มตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน

2.2 การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อมกับตัวแปรลักษณะทางจิตที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสามเณร

2.3 เปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณรที่มีลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร

1.1 ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ ระดับชั้นสภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแล สภาพการพักอาศัย(จำวัด) ค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย จำนวน ร้อยละ รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวน และ ร้อยละ ของสามเณร จำแนกตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับชั้น		
- มัธยมศึกษาปีที่ 1	219	65.60
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	115	34.40
สภาพครอบครัวก่อนบวช		
- บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	38.00
- บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน	155	46.40
- บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	15.60
สภาพการพักอาศัยก่อนบวช		
- พักกับบิดาและมารดา	129	38.60
- พักกับบิดาหรือมารดา	154	46.10
- พักกับญาติ	51	15.30
การมีพระพี่เลี้ยงดูแล		
- มี	274	82.00
- ไม่มี	60	18.00
สภาพการพักอาศัย(จำวัด)		
- พักกับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	22.80
- พักในกุฏิตามลำพัง	97	29.00
- พักกับเพื่อนสามเณร	161	48.20
รวม	**334**	**100.00**

จากตาราง 2 พบว่า สามเณรส่วนใหญ่ เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 1 ก่อนบวชพักอาศัยอยู่กับบิดามารดาที่แยกทางกัน/หย่ากัน โดยอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา และ ขณะที่บวช มีพระพี่เลี้ยงดูแล และ ส่วนใหญ่จำวัดอยู่กับเพื่อนสามเณร

1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรประกอบด้วย ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	Min	Max	Mean	SD
การปรับตัวของสามเณร	2.32	5.81	4.07	.499
- ด้านร่างกาย	1.00	6.00	3.04	.796
- ด้านอัตมโนทัศน์	1.00	5.89	4.42	.592
- ด้านบทบาทและหน้าที่	1.22	6.00	4.43	.695
- ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	1.50	6.00	4.21	.712
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	1.08	6.00	4.48	.618
ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน	1.00	5.67	3.83	.839
ความเชื่อทางพุทธ	1.00	6.00	4.70	.712
การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง	1.00	6.00	4.32	.760
การอบรมเลี้ยงดูรักแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล	1.00	6.00	4.52	.814
ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน	1.00	6.00	4.53	.700

จากตาราง 3 พบว่าสามเณรมีการปรับตัวรวมทุกด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ อยู่ในระดับมาก การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก แต่การปรับตัวด้านร่างกายอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

เมื่อพิจารณา ปัจจัยภายในและภายนอก พบว่า สามเณรมี ความเชื่อทางพุทธ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อยู่ในระดับมาก แต่ มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก

2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของกลุ่มตัวแปร

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามความมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อทำนายการปรับตัวของสามเณร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วยตัวแปร ปัจจัยภายใน-ภายนอก จากสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตน และความเชื่อทางพุทธ และ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การ

สนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณรในด้านรวมและ ด้านย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ซึ่งจะวิเคราะห์ความแปรปรวนทั้งหมดของกลุ่มตัวแปร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยที่ใส่ตัวแปรอิสระทั้งหมดในกลุ่มเข้าไปในสมการ (Standard Multiple Regression Analysis) ซึ่งจะพิจารณาจากร้อยละความแปรปรวน ที่ตัวแปรอิสระทั้งหมดในสมการสามารถอธิบายได้ (variance explained/R^2) และวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรทำนายการปรับตัวของสามเณร ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 4 และ 5

ตาราง 4 ร้อยละความแปรปรวนของการปรับตัว ของกลุ่มตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

กลุ่มตัวแปร	ความแปรปรวน				
	พฤติกรรมการปรับตัวด้านรวม	พฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย	พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์	พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่	พฤติกรรมการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
ปัจจัยภายใน	53.70%	8.50%	53.40%	47.20%	50.10%
ปัจจัยภายนอก	47.30%	3.20%	48.50%	41.70%	48.80%
ทุกกลุ่ม	**60.20%**	**9.10%**	**60.10%**	**53.00%**	**58.40%**

หมายเหตุ ปัจจัยภายใน : แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และความเชื่อทางพุทธ

ปัจจัยภายนอก : การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

จากตาราง 4 แสดงว่า กลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้สูงสุด คือ กลุ่มตัวแปรปัจจัยภายใน ในกรณี การปรับตัวรวมทุกด้าน ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านร่างกาย โดยอธิบายได้ร้อยละ 53.70, 53.40, 50.10, 47.20 และ 8.50 ตามลำดับ

เมื่อนำตัวแปร ปัจจัยภายในและภายนอกทั้งหมด 6 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เพื่อทำนายการปรับตัวของสามเณรรวมทุกด้าน และด้านย่อย อีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านพึ่งพาซึ่งกันและกัน รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Enter Multiple Regression Coefficients) ของการปรับตัวของสามเณร เมื่อใส่ตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าไปในสมการ

กลุ่มตัวแปร		ความแปรปรวน			
		b	β	ตัวทำนาย	%การทำนาย
การปรับตัวรวมทุกด้าน		**.28.12 .11 .09 .06**	**.37 .21 .20 .14 .10**	**1,2,5,4,6**	**60.20**
1.	ด้านร่างกาย	.04 -.19	.21 -.17	2,3	9.10
2.	ด้านอัตมโนทัศน์	.38 .17 .08 .08	.40 .24 .10 .09	1,5,4,6	60.10
3.	ด้านบทบาทและหน้าที่	.30 .19 .18 .15 .13	.26 .23 .19 .18 .14	1,5,3,2,4	53.00
4.	ด้านพึ่งพาซึ่งกันและกัน	.40 .22 .15 .11 .09	.35 .22 .17 .13 .10	1,6,5,2,4	58.40

หมายเหตุปัจจัยภายใน:
1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
2. ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
3. ความเชื่อทางพุทธ

ปัจจัยภายนอก:
4. การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ
5. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล
6. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

จากตาราง 5 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ซึ่งร่วมกันทำนายการปรับตัวของสารเณรรวมทุกด้าน ได้ร้อยละ 60.20

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านอัตมโนทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และ มีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ได้ร้อยละ 60.10

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ ทำนายการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้ร้อยละ 58.40

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านบทบาทและหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ความเชื่อทางพุทธ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ มีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ ได้ร้อยละ 53.00

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และความเชื่อทางพุทธ มีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านร่างกาย ได้ร้อยละ 9.10

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงสอดคล้องและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 1

การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยภายใน กับ ปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณร

การเสนอผลการวิเคราะห์ ตามความมุ่งหมายที่ 2 คือเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล หรือ ลักษณะทางจิต กับปัจจัยภายนอกหรือ สภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเพื่อตอบสมมติฐานที่ 2 ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน กับ ปัจจัยภายนอก เช่น สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล มาก ปรับตัวได้มากกว่า สามเณรที่มีลักษณะตรงกันข้าม

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร ที่ได้รับการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบคะแนนการปรับตัวของสามเณร ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)

ส่วนที่ 1

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเอฟ			
		การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ก	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ข	กXข	% ทำนาย
การปรับตัวด้านรวม	**334**	36.86***	39.83***	.16	28.50
1. ด้านร่างกาย	334	1.64	.55	.005	1.10
2. ด้านอัตมโนทัศน์	334	42.70***	38.75***	.24	29.50
3. ด้านบทบาทและหน้าที่	334	38.82***	31.74***	2.40	27.40
4. ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	334	27.71***	42.20***	.04	26.40

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ตาราง 6 (ต่อ)

ส่วนที่ 2 ค่าเปรียบเทียบของคะแนนการปรับตัวของสามเณร

การปรับตัวของสามเณร	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปรับตัว	
		กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูง	กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ด้านรวม	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.19	น้อย = 3.89
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.19	น้อย = 3.89
ด้านอัตมโนทัศน์	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก =4.59	น้อย = 4.20
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.58	น้อย = 4.21
ด้านบทบาทและหน้าที่	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.59	น้อย = 4.14
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.57	น้อย = 4.17
ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.37	น้อย = 3.98
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.42	น้อย = 3.93

จากตาราง 6 (ส่วนที่ 1) พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสามเณร

สำหรับการปรับตัวของสามเณรในด้านรวม และ ด้านย่อยอีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน พบว่าคะแนนการปรับตัวของสามเณรแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect) อย่างเชื่อมั่นได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กล่าวคือ 1) สามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯมาก ($\overline{X}$ = 4.19 4.59 4.59 และ 4.37 ตามลำดับ) เป็นผู้มีการปรับตัวด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ($\overline{X}$ = 3.89 4.20 4.14 และ 3.93 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 2) สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก ($\overline{X}$ = 4.19 4.58 4.57 และ 4.42 ตามลำดับ) เป็นผู้มีการปรับตัวด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อย ($\overline{X}$ = 3.89 4.21 4.17 และ 3.93 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวของสามเณรทางด้านร่างกาย พบว่า คะแนนการปรับตัวของสามเณรทางด้านร่างกาย ไม่แปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect)

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แตกต่างกัน **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบคะแนนการปรับตัว ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)

ส่วนที่ 1

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเอฟ			
		การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ก	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ข	กxข	% ทำนาย
การปรับตัวด้านรวม	**219**	20.23***	18.97***	.04	19.30
1. ด้านร่างกาย		3.71	1.02	.007	2.70
2. ด้านอัตมโนทัศน์		30.31***	19.52***	.54	23.10
3. ด้านบทบาทและหน้าที่		21.44***	16.23***	1.10	19.40
4. ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน		17.91***	21.99***	2.32	19.70

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ส่วนที่ 2 ค่าเปรียบเทียบของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **(ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1)**

การปรับตัวของสามเณร	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร	
		กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูง	กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ด้านรวม	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.15	น้อย = 3.90
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.15	น้อย = 3.91
ด้านอัตมโนทัศน์	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.57	น้อย = 4.20
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.53	น้อย = 4.23
ด้านบทบาทและหน้าที่	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.51	น้อย = 4.12
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.48	น้อย = 4.14
ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.29	น้อย = 3.94
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.31	น้อย = 3.92

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทีละ 2 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในกลุ่มรวม และ แยกตามการปรับตัวของสามเณรแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 7 ในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 พบว่า คะแนนการปรับตัวของสามเณร แปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect) อย่างเชื่อมั่นได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แต่พบว่า คะแนนการปรับตัวของสามเณรด้านร่างกาย ไม่แปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect)

สำหรับการปรับตัวของสามเณรด้านรวม และด้านย่อยอีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน พบว่าคะแนนการปรับตัวของสามเณรแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect) อย่างเชื่อมั่นได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า 1) สามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯมาก ($\overline{X}$ = 4.15 4.57 4.51 และ 4.29) เป็นผู้ที่มีการปรับตัวทางด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯน้อย($\overline{X}$ = 3.90 4.20 4.12 และ 3.94) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 2) สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก ($\overline{X}$ = 4.15 4.53 4.48 และ 4.31) เป็นผู้ที่มีการปรับตัว ด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อย ($\overline{X}$ = 3.91 4.23 4.14 และ 3.92) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า ไม่แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างการการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4** (ส่วนที่ 1) และเปรียบเทียบคะแนนการปรับตัวของสามเณร ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดี่ยว (ส่วนที่ 2)

ส่วนที่ 1

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเอฟ			
		การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ก	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ข	กxข	% ทำนาย
การปรับตัวด้านรวม	**115**	70.40**	13.81***	.19	43.80
1. ด้านร่างกาย		.51	.87	1.56	1.70
2. ด้านอัตมโนทัศน์		3.64	16.24***	.11	40.50
3. ด้านบทบาทและหน้าที่		7.19**	13.27***	.20	43.10
4. ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน		3.07	17.02***	.16	40.50

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ส่วนที่ 2 ค่าเปรียบเทียบของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **(ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4)**

กลุ่มรวม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณร	
		กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูง	กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ
การปรับตัวด้านรวม	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.22	น้อย = 3.91
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.29	น้อย = 3.85
ด้านอัตมโนทัศน์	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.74	น้อย = 4.13
ด้านบทบาทและหน้าที่	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	มาก = 4.77	น้อย = 4.34
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.85	น้อย = 4.26
ด้านการพึงพาซึ่งกันและกัน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มาก = 4.66	น้อย = 3.91

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4** เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทีละ 2 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในกลุ่มรวม แยกตามการปรับตัวของสามเณรแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 8 ในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 พบว่า คะแนนการปรับตัวของสามเณรแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect) อย่างเชื่อมั่นได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย แต่ คะแนนการปรับตัวของสามเณรทางด้านร่างกาย ไม่แปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect)

สำหรับการปรับตัวของสามเณรด้านรวม และด้านย่อยอีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน พบว่าคะแนนการปรับตัวของสามเณรแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว (Main effect) อย่างเชื่อมั่นได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า 1) สามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ($\overline{X}$ =4.22 และ 4.77) เป็นผู้ที่มีการปรับตัว ด้านรวม และ ด้านบทบาทและหน้าที่ มากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ($\overline{X}$ = 3.91 และ 4.34) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 2) สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก ($\overline{X}$ =4.29 4.74 4.85 และ 4.66) เป็นผู้ที่มีการปรับตัว ด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อย ($\overline{X}$ = 3.85 4.13 4.26 และ 3.91) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวของสามเณร **ในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4** เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า ไม่แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงไม่สอดคล้องและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 2

การเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณรที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ในด้านรวมและด้านย่อย อีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยพิจารณาตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของสามเณร ได้แก่ ระดับการศึกษา (มัธยมศึกษาที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4) สภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแล และ สภาพการพักอาศัยหลังบวช (จำวัด)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งกล่าวว่า สามเณรที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง แตกต่างกัน จะมีการปรับตัวในด้านรวมและด้านย่อยอีก 4 ด้าน แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างมัธยมศึกษาที่ 1 กับ มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถิติ t-test รายละเอียดดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มีระดับชั้นการศึกษาแตกต่างกัน

กลุ่ม	จำนวน	Mean	SD	t	p-value
การปรับตัวด้านรวม					
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	115	4.12	..534	1.39	.167
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	219	4.05	.430		
การปรับตัวด้านร่างกาย					
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	115	2.90	.886	**2.29***	.022
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	219	3.11	.737		
การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์					
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	115	4.56	.665	.72	.473
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	219	4.08	.551		
การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่					
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	115	4.58	.725	**2.77****	.006
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	219	4.36	.668		
การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	115	4.36	.799	**2.81****	.005
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	219	4.13	.649		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 9 พบว่า สามเณรที่มีระดับชั้นการศึกษา แตกต่างกัน มีการปรับตัวในด้านร่างกาย ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย สามเณรที่ศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีการปรับตัว ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าสามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่สำหรับคะแนนการปรับตัวของสามเณรด้านร่างกาย พบว่า สามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการปรับตัวทางด้านร่างกาย มากกว่า สามเณรที่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มีสภาพครอบครัวก่อนบวช (บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน และบิดาหรือมารดาเสียชีวิต) **แตกต่างกัน** โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way anova) รายละเอียดดังตาราง 10

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของคะแนนเฉลี่ย ของการปรับตัว ด้านรวม ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ของสามเณร จำแนกตามสภาพครอบครัวก่อนบวช (บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน บิดาหรือมารดาเสียชีวิต)

กลุ่ม	จำนวน	Mean	SD	F	p-value
การปรับตัวในด้านรวม					
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	4.05	.491	.553	.576
บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้าง	155	4.07	.471		
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	4.13	.406		
การปรับตัวด้านร่างกาย					
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	2.96	.867	1.053	.350
บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้าง	155	3.10	.748		
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	3.04	.753		
การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์					
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	4.41	.678	.266	.766
บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้าง	155	4.42	.554		
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	4.48	.471		
การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่					
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	4.44	.741	.087	.917
บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้าง	155	4.42	.642		
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	4.46	.739		
การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	127	4.21	.727	2.224	.110
บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้าง	155	4.15	.739		
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	52	4.39	.558		

จากตาราง 10 แสดงว่า สามเณรที่มีสภาพครอบครัวก่อนบวช (บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน บิดาหรือมารดาเสียชีวิต) แตกต่างกัน มีการปรับตัว ทั้งด้านรวมและด้านย่อยอีก 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มี**สภาพการพักอาศัยก่อนบวช (**อาศัยอยู่กับ บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา ญาติ) **แตกต่างกัน** โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way anova) รายละเอียดดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของคะแนนเฉลี่ย ของการปรับตัว ด้านรวม ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ของสามเณร จำแนกตามสภาพการพักอาศัยก่อนบวช **(**พักอาศัยอยู่กับ บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา ญาติ)

กลุ่ม	จำนวน	Mean	SD.	F	p-value
การปรับตัวในด้านรวม					
อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา	129	4.02	.50	1.23	.29
อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา	154	4.10	.46		
อาศัยอยู่กับญาติ	51	4.10	.38		
การปรับตัวด้านร่างกาย					
อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา	129	2.99	.84	2.13	.12
อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา	154	3.01	.69		
อาศัยอยู่กับญาติ	51	3.25	.93		
การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์					
อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา	129	4.37	.68	**3.31***	**.03**
อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา	154	4.51	.52		
อาศัยอยู่กับญาติ	51	4.31	.46		
การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่					
อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา	129	4.39	.74	.63	.53
อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา	154	4.43	.69		
อาศัยอยู่กับญาติ	51	4.53	.52		
การปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา	129	4.15	.71	1.19	.30
อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา	154	4.28	.75		
อาศัยอยู่กับญาติ	51	4.17	.55		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 11 แสดงว่า สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัยก่อนบวช **(**พักอาศัยอยู่กับ บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา ญาติ) แตกต่างกัน มีการปรับตัว ด้านอัตมโนทัศน์ แตกต่างกัน

ตาราง 12 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของการปรับตัวของสามเณรด้านอัตมโนทัศน์ จำแนกตามสภาพการพักอาศัยก่อนบวช (อยู่กับ บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา ญาติ)

สภาพการพักอาศัยก่อนบวช	บิดาหรือมารดา	ญาติ
อยู่กับ บิดาและมารดา	**.14***	.06
อยู่กับ บิดาหรือมารดา		**.21***
อยู่กับ ญาติ		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 11 และ 12 พบว่า สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัยก่อนบวชแตกต่างกัน มีการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบรายคู่ (Multiple Comparison) ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) พบว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดามีการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดามีการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ สูงกว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับญาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล กับ สามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test รายละเอียดดังตาราง 13

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล กับสามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล

กลุ่ม	จำนวน	Mean	SD.	t	p-value
การปรับตัวฯในด้านรวม					
มีพระพี่เลี้ยงดูแล	274	4.10	.460	**2.157***	**.032**
ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล	60	3.96	.495		
การปรับตัวฯ ด้านร่างกาย					
มีพระพี่เลี้ยงดูแล	274	3.07	.793	1.328	.185
ไม่มีพระพี่เลี้ยงที่ดูแล	60	2.92	.807		
การปรับตัวฯ ด้านอัตมโนทัศน์					
มีพระพี่เลี้ยงดูแล	274	4.46	.565	**2.572***	**.011**
ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล	60	4.25	.683		
การปรับตัวฯ ด้านบทบาทและหน้าที่					
มีพระพี่เลี้ยงดูแล	274	4.44	.714	.486	.627
ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล	60	4.39	.606		
การปรับตัวฯ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
มีพระพี่เลี้ยงดูแล	274	4.2421	.71354	1.679	.094
ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล	60	4.0722	.69323		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 13 พบว่า สามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล กับสามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวในด้านรวม และด้านอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวด้านรวม และ ด้านอัตมโนทัศน์ มากกว่า สามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มี**สภาพการพักอาศัย(จำวัด)** (อยู่กับ พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง เพื่อนสามเณร)**แตกต่างกัน** โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way anova) รายละเอียดดังตาราง 14

ตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของสามเณร ที่มี**สภาพการพักอาศัย(จำวัด)** (อยู่กับ พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อยู่ในกุฏิตามลำพัง อยู่กับเพื่อนสามเณร) แตกต่างกัน

กลุ่ม	จำนวน	Mean	SD.	F	p-value
การปรับตัวของสามเณรในด้านรวม					
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	4.11	.52	.926	.397
อยู่ในกุฏิตามลำพัง	97	4.10	.42		
อยู่กับเพื่อนสามเณร	161	4.03	.46		
การปรับตัวฯ ด้านร่างกาย					
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	2.84	.99	**3.424***	**.034**
อยู่ในกุฏิตามลำพัง	97	3.06	.71		
อยู่กับเพื่อนสามเณร	161	3.12	.72		
การปรับตัวฯ ด้านอัตมโนทัศน์					
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	4.49	.67	.836	.434
อยู่กับกุฏิตามลำพัง	97	4.42	.49		
อยู่กับเพื่อนสามเณร	161	4.39	.60		
การปรับตัวฯ ด้านบทบาทและหน้าที่					
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	4.59	.74	**3.069***	**.048**
อยู่ในกุฏิตามลำพัง	97	4.49	.60		
อยู่กับเพื่อนสามเณร	161	4.36	.71		
การปรับตัวฯ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	76	4.31	.84	**3.079***	**.026**
อยู่ในกุฏิตามลำพัง	97	4.31	.55		
อยู่กับเพื่อนสามเณร	161	4.10	.71		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 15 แสดงผลการทดสอบ ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของการปรับตัวของสามเณรในด้านร่างกาย จำแนกตาม สภาพการพักอาศัย(จำวัด) (อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อยู่ในกุฏิตามลำพัง อยู่กับเพื่อนสามเณร)

ลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด)	กุฏิตามลำพัง	เพื่อนสามเณร
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	.228	**.285***
อยู่ในกุฏิตามลำพัง		.056
อยู่กับเพื่อนสามเณร		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัย (จำวัด) ต่างกัน มีการปรับตัวด้านร่างกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากตาราง 15 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบรายคู่ (Multiple Comparison) ด้วยวิธีทูกี (Tukey's HSD) พบว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณร มีการปรับตัวด้านร่างกาย สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตาราง 16 แสดงผลการทดสอบ ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของการปรับตัวของสามเณรในด้านบทบาทและหน้าที่ จำแนกตาม สภาพการพักอาศัย(จำวัด) (อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อยู่ในกุฏิตามลำพัง อยู่กับเพื่อนสามเณร)

ลักษณะสภาพการพักอาศัย(จำวัด)	กุฏิตามลำพัง	เพื่อนสามเณร
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	.142	**.237***
อยู่ในกุฏิตามลำพัง		.095
อยู่กับเพื่อนสามเณร		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัย (จำวัด) ต่างกัน มีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากตาราง 16 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบรายคู่ (Multiple Comparison) ด้วยวิธีทูกี (Tukey's HSD) พบว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ มีการปรับตัวทางด้านบทบาทและหน้าที่ สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตาราง 17 แสดงผลการทดสอบ ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของการปรับตัว ของสามเณรในด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน จำแนกตาม สภาพการพักอาศัย(จำวัด) (อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ อยู่ในกุฏิตามลำพัง อยู่กับเพื่อนสามเณร)

สภาพการพักอาศัย(จำวัด)	กุฏิตามลำพัง	เพื่อนสามเณร
อยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ	.003	**.209***
อยู่ในกุฏิตามลำพัง		**.212***
อยู่กับเพื่อนสามเณร		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า สามเณรที่มีสภาพการพักอาศัย (จำวัด) ต่างกัน มีการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากตาราง 17 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบรายคู่ (Multiple Comparison) ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) พบว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ มีการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันสูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และสามเณรที่พักอาศัยอยู่ในกุฏิตามลำพัง มีการปรับตัวทางด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงสอดคล้องและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 3

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational-Comparative Study) มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ทำนายการปรับตัวของสามเณร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้วยตัวแปร ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มปัจจัยภายใน กับตัวแปรในกลุ่มปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณร ที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน โดยบทนี้จะกล่าวถึงการสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย และการประยุกต์ใช้ผลวิจัยต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ สามเณรที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 ประจำปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 เขตปกครอง คณะสงฆ์หนใต้ ที่ตั้งอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง สงขลา กระบี่ และตรัง มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 18 โรง แบ่งเป็นสามเณร ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 219 รูป และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน115 รูป รวมทั้งหมด 334 รูป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 11 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของสามเณร ตอนที่ 2-8 เป็นแบบวัดเกี่ยวกับ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการปรับตัว แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบวัดความเชื่อทางพุทธ แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง และพระภิกษุ แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับสามเณร

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Standard Multiple Regression Analysis) ของตัวแปรอิสระ ตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง(Two–way Analysis of Variance) ของตัวแปรอิสระ และตอนที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบการปรับตัวของสามเณรที่มีลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

5.1 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน

ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นสามเณรที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 1 ภูมิหลังก่อนบวช มาจากครอบครัวแตกแยก บิดามารดาแยกทางกันหรือหย่ากัน โดยอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา และ ขณะบวช ส่วนใหญ่ มีพระพี่เลี้ยงดูแล และ จำวัดอยู่กับเพื่อนสามเณร ในงานวิจัยนี้ตั้งสมมติฐานไว้จำนวน 5 ข้อ ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานในแต่ละข้อได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า ปัจจัยภายใน ด้านลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตน และความเชื่อทางพุทธ และ ปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมทาง บ้าน วัด โรงเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล(บ้าน) การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ(วัด) และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน(โรงเรียน) สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ ทั้งในด้านรวม และ ด้านย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ **เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1** โดยพบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตน ความเชื่อทางพุทธ และ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสามเณร สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ ทั้งในด้านรวม และ ด้านย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังภาพประกอบ 4

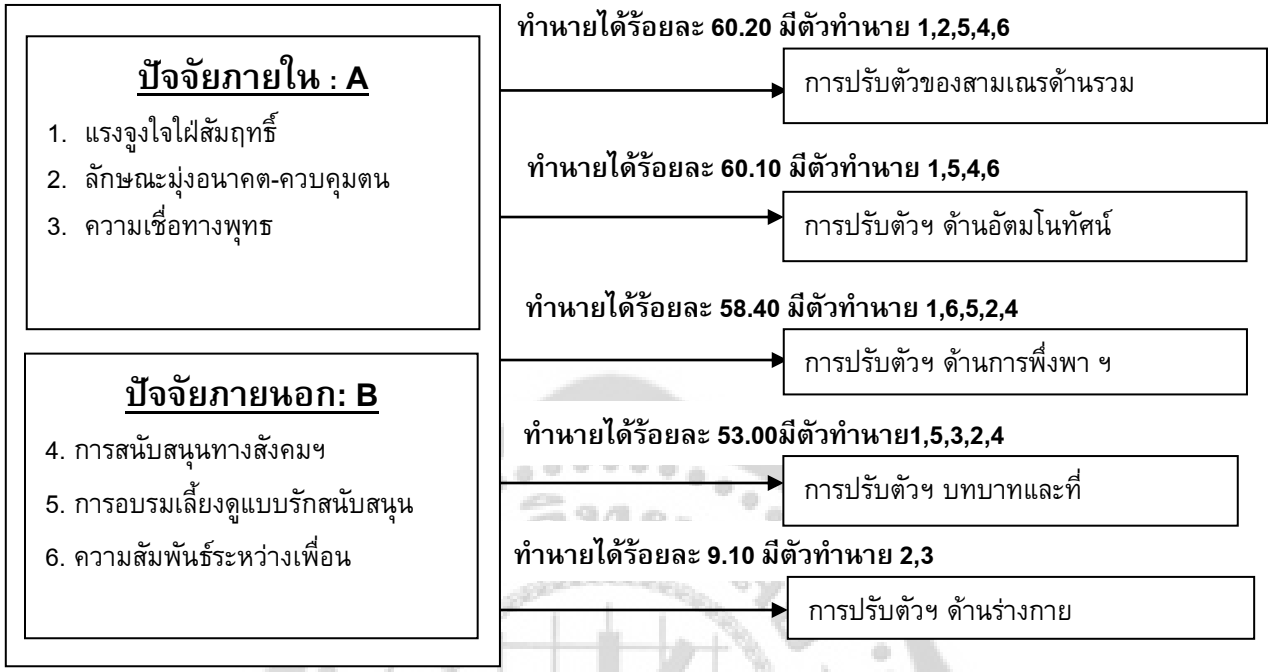

ภาพประกอบ 4 ร้อยละของการทำนาย การปรับตัวของสามเณรในด้านรวม และด้านย่อย

จากภาพประกอบ 4 แสดงว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ซึ่งร่วมกันทำนายการปรับตัวของสารเณรในด้านรวม ได้ร้อยละ 60.20

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณร ในด้านอัตมโนทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และมีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ ได้ร้อยละ 60.10

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ มีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้ร้อยละ 58.40

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านบทบาทและหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ความเชื่อทางพุทธ

ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และ และการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ มีอำนาจในการทำนาย การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ได้ร้อยละ 53.00

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณรในด้านร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และความเชื่อทางพุทธ มีอำนาจในการทำนายการปรับตัวด้านร่างกาย ได้ร้อยละ 9.10

สรุปได้ว่า ตัวแปรสภาพแวดล้อม และ ลักษณะทางจิต ทุกตัว ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ทุกด้านทั้งในด้านรวมและด้านย่อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ได้ตั้งไว้ แต่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของสามเณรในประเทศไทย ยังมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการอภิปรายผล จึงนำผลงานวิจัยในกลุ่มอื่นที่พบผลสอดคล้องกับงานวิจัยนี้มาประกอบการอภิปรายโดยพิจารณาในแต่ละตัวแปร ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้หลายด้านมากที่สุด และทำนายได้เป็นลำดับแรก โดยทำนายได้ทั้ง ในด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้านบทบาทและหน้าที่ ดังนั้นจากผลการวิจัยนี้ จึงแสดงว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นลักษณะทางจิตที่สำคัญที่สุดในการทำนายการปรับตัวของสามเณร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของอัจฉรา รัตนโสภณ (2545) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และ งานวิจัย ของ จักกฤช เลื่อนกฐิน (2549) ที่พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ในการศึกษา ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน พบว่าสามารถทำนายการปรับตัวของสามเณร ด้านร่างกายได้ เป็นลำดับแรก ดังนั้น ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน จึงเป็นลักษณะทางจิตที่สำคัญในการพัฒนา การปรับตัวด้านร่างกายของสามเณร ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย ของ จักกฤช เลื่อนกฐิน (2549)ที่พบว่า ตัวแปรมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ เงินบำรุง (2546) ที่พบว่า ตัวแปรมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ส่งผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า ความเชื่อทางพุทธ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณร ด้านร่างกายได้ เป็นลำดับที่สอง และสามารถทำนายการปรับตัวของสามเณร ด้านบทบาทและหน้าที่ได้ เป็นลำดับที่สาม ดังนั้นตัวแปรความเชื่อทางพุทธ จึงเป็นตัวแปรสำคัญอีกตัวหนึ่งในการปรับตัวของสามเณร ด้านร่างกาย และ ด้านบทบาทและหน้าที่ ซึ่งงานวิจัยนี้พบผล

สอดคล้องกับงานวิจัย ของสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม(2548) ที่พบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือ ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้

สำหรับตัวแปรสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ด้านการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ ทั้งในด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้านบทบาทและหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของอรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2532:58) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียนวัยรุ่นแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่นและสอดคล้องกับ พรพรรณ จันทรถง (2541:65) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และ จุมจินต์ สลัดทุกข์ (2543:62-63)ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก มีการปรับตัวได้มากกว่า นิสิตที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย

สำหรับตัวแปรสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ ทั้งในด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พยอม ธัญรส (2540:100-108) ที่พบว่า ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน และ ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนนั้นยังสามารถพยากรณ์การปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางวัด คือตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ โดยทำนายได้ทั้ง ในด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้านบทบาทและหน้าที่ ผลสอดคล้องกับงานวิจัย ของสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม (2548) ที่พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมจากพระภิกษุ สามารถทำนายการปรับตัวของสามเณรได้ ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สามเณรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสได้ให้การสนับสนุนสามเณรทั้งในด้านสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่น การแนะนำแนวทางปฏิบัติตนให้อยู่ในวัตรปฏิบัติ (ศีล10) และแบ่งปันประสบการณ์ทักษะในการดำรงชีวิตชีวิต เพื่อให้สามเณรอยู่ในสังคมของบรรพชิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับตัวของสามเณรในหลายๆด้าน

5.1.2 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน กับ ปัจจัยภายนอก เช่น สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล มากปรับตัวได้มากกว่า สามเณรที่มีลักษณะตรงกันข้าม จากผลการวิเคราะห์ ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ส่งผลต่อการปรับตัวทั้งในด้านรวมและในด้านย่อย แสดงว่า การมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง หรือการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ก็สามารถทำให้สามเณรปรับตัวมากได้ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จึง**ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2**

เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระทีละตัว พบว่าสามเณรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯมาก เป็นผู้มีการปรับตัว ด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนฯน้อย และ สามเณรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก เป็นผู้มีการปรับตัวด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของกมลพรรณ จันทร์พยอม(2550) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของบิดาและมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น และงานวิจัย ของอัจฉรา รัตนโสภณ (2545) ที่ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและจิตลักษณะบางประการกับการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปรับตัวทางสังคมสูงสุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และจักกฤช เลื่อนกฐิน (2549) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียน

5.1.3การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่3 กล่าวว่า สามเณรที่มีลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังแตกต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ พบว่า สามเณร ที่มีลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ ระดับชั้นการศึกษา สภาพครอบครัวก่อนบวช สภาพการพักอาศัยก่อนบวช การมีพระพี่เลี้ยงดูแล และสภาพการพักอาศัย (จำวัด) แตกต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน ทั้งในด้านรวมและด้านย่อย อีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ ด้านการพึ่งพาซึ่งและกันกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละลักษณะของชีวสังคมและภูมิหลัง สามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีการปรับตัวในด้านรวม ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันแตกต่างกัน โดยสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีการปรับตัว ด้านบทบาทและหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่าสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่มีการปรับตัวด้านร่างกาย น้อยกว่า สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้ามาอาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลานาน ต้องพบกับความทุกข์ทรมานทางกายเป็นอย่างมาก เช่น ต้องถือศีล 10 ข้อ อันได้แก่ เว้น

จากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการเสพเมถุน เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุรา และเมรัย เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล เว้นจากการฟ้อนรำขับร้องและการบรรเลง ตลอดถึงการดูการฟังสิ่งเหล่านั้น เว้นจากการทัดทรงตกแต่งประดับร่างกาย การใช้ดอกไม้ของหอมเครื่องประเทืองผิวต่างๆ เว้นจากการนอนที่นอนสูงใหญ่และยัดนุ่นสำลีอันมีลายวิจิตร (เว้นจากการนั่งนอนเหนือเตียงตั่งที่มีเท้าสูงเกินประมาณ) เว้นจากการรับเงินทอง นอกจากนั้น หน้าที่ในชีวิตประจำวันของสามเณรเมื่อได้บรรพชาเข้ามาใช้ชีวิตสมณเพศแล้ว สามเณรจะต้องปฏิบัติกิจและข้อวัตรของการดำเนินชีวิตประจำวันของสามเณร โดยเริ่มต้นตั้งแต่ 4.00 น. หรือ 5.00 น. ต้องจัดสถานที่ ฉันภัตตาหารเช้าและ เพล และจัดสำรับอาหารที่พระภิกษุสามเณรบิณฑบาตมา การที่สามเณรต้องปฏิบัติตามข้อห้ามของศีล 10 เป็นสิ่งที่ขัดกับพัฒนาการของวัยรุ่น ที่มีความต้องการด้านร่างกายมากมาย เช่น วัยรุ่นมีความต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโตของร่างกาย ดังนั้นการเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล อาจทำให้ร่างกายเกิดความหิว การเว้นจากการนอนที่นอนสูงใหญ่ อาจทำให้สามเณรรู้สึกไม่สบายกาย นอนไม่หลับ เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่พระภิกษุหรือพระผู้ปกครองจะต้องให้ความสนใจในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน และ ความเชื่อทางพุทธ ของสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจาก เป็นลักษณะทางจิตที่สามารถทำนายการปรับตัวด้านร่างกายของสามเณรได้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้สามเณรสามารถปรับตัวด้านร่างกายได้ดี มีสุขภาพแข็งแรง สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีความสุขในการดำเนินชีวิตแบบสมณเพศต่อไป ซึ่งผลการวิจัยส่วนนี้**เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3** ที่ได้ตั้งไว้

5.1.3.2 สามเณรที่มีสภาพครอบครัวก่อนบวช(บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาแยกกัน/หย่าร้างกัน บิดาหรือมารดาเสียชีวิต) แตกต่างกัน มีการปรับตัวทั้งทางด้านรวมและด้านย่อยอีก 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม(2548) ที่พบว่า สามเณรที่มีสภาพครอบครัวก่อนบรรพชา แตกต่างกัน มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน ซึ่งการพบผลเช่นนี้ เป็นผลดีต่อการพัฒนาการปรับตัวของสามเณร เพราะแม้ว่าสามเณรจะมาจากครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน แยกกัน หย่าร้างกัน หรือเสียชีวิต ก็สามารถปรับตัวได้ โดยไม่มีอุปสรรคในเรื่องสภาพครอบครัวก่อนบวชแต่อย่างใด ซึ่งผลการวิจัยส่วนนี้**ไม่ตรงกับสมมติฐานข้อ 3** ที่ได้ตั้งไว้

5.1.3.3 สภาพการพักอาศัยก่อนบวช**(**บิดาและมารดา บิดาหรือมารดา และญาติ) พบว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา มีการปรับตัวทางด้านอัตมโนทัศน์ สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา และสูงกว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับญาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา เป็นสามเณรที่เคยอยู่ในครอบครัวแตกแยก อาจจะรู้สึกไม่ดีเกี่ยวกับตนเองมาก่อน รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าเมื่อต้องอยู่ในครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยง หรือแม่เลี้ยง แต่เมื่อได้มาเป็นสามเณร ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระภิกษุให้เห็นคุณค่าของตนเองที่มีความสำคัญต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา จึงทำให้สามเณรรู้สึกว่าการบวชทำให้ตนเองเป็นคนมี

คุณค่ามากขึ้น หรือมีการปรับตัวทางด้านอัตมโนทัศน์มากขึ้น ซึ่ง**เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3** ที่ได้ตั้งไว้

5.1.3.4 การมีพระพี่เลี้ยงดูแล พบว่า สามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล กับสามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวในด้านรวม และด้านอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน โดย สามเณรที่มีพระพี่เลี้ยงดูแล มีการปรับตัวด้านรวม และด้านอัตมโนทัศน์ มากกว่า สามเณรที่ไม่มีพระพี่เลี้ยงดูแล การที่พบผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสามเณรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี ด้วยความรักความเมตตาจากพระพี่เลี้ยง เช่นการสอนมารยาทในการเดิน การนั่ง การฉันอาหาร การแสดงธรรม เป็นต้น เมื่อสามเณรได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักความเมตตาจากพระพี่เลี้ยง ทำให้มีความพยายามที่จะปฏิบัติตนให้ได้ตามความคาดหวังของพระพี่เลี้ยง เมื่อปฏิบัติได้ก็เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ดังนั้นการมีพระพี่เลี้ยงดูแล จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ช่วยให้สามเณรสามารถปรับตัวได้ ซึ่ง**เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3** ที่ได้ตั้งไว้

5.1.3.5 สภาพการพักอาศัย(จำวัด) (พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ กุฏิตามลำพัง และเพื่อนสามเณร) พบว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนสามเณรมีการปรับตัวด้านร่างกาย สูงกว่าสามเณรที่พักอาศัยอยู่พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อน ไม่ได้ถูกพระภิกษุคอยควบคุมให้ทำกิจกรรมต่างๆมากนัก จึงไม่จำเป็นต้องระมัดระวังทางด้านร่างกายมาก เหมือนกับสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครอง แต่สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนมีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาซึ่งและกันกัน ต่ำกว่า สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ ทั้งนี้เพราะพักอาศัยอยู่กับพระภิกษุ สามเณรจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักบทบาทหน้าที่มากกว่าสามเณรที่อยู่กับเพื่อน และอาจเนื่องมาจาก แนวคิดของ รอย(Roy) ที่กล่าวว่า การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence relations) เป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลในอันที่จะคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม เนื่องจากคนเราต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง การพึ่งผู้อื่นและการให้ผู้อื่นได้พึ่งพา มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคม ดังนั้นสามเณรที่พักอาศัยอยู่กับพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ จะได้รับการอบรมสั่งสอน ให้รู้จักการพึ่งพา ซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสม แต่สามเณรที่พักอาศัยอยู่กับเพื่อนอาจพึ่งพาเพื่อนอย่างไม่เหมาะสม อาจพึ่งพาเพื่อนมากเกินไป หรือยอมให้เพื่อนพึ่งพามากเกินไป จนเกิดเป็นปัญหาขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคมได้ ซึ่ง**เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 ที่ได้ตั้งไว้**

จึงกล่าวได้ว่า **สมมติฐานข้อที่ 3** ได้รับการสนับสนุนบางส่วน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ผลการวิจัยทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ดังนั้น จึงขอเสนอเพื่อให้เกิดการพัฒนาการปรับตัวของสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้มีการพัฒนาแบบองค์รวม คือ พัฒนาสภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยขอเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติการ คือ

1. จากการวิจัยทำให้ทราบว่า ปัจจัยในและปัจจัยภายนอกมีส่วนทำให้สามเณรมีการปรับตัวได้ดี ดังนั้นผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ควรจะส่งเสริมให้สามเณรมีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมปัจจัยในและปัจจัยภายนอก เช่น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนพระปริยัติธรรม การส่งเสริมจากพระผู้ปกครองให้สามเณรได้รับการศึกษาในระดับชั้นสูงขึ้น เป็นต้น

2. จากการวิจัยทำให้ทราบว่า การปรับตัวด้านร่างกาย ของสามเณรมีการปรับตัวได้น้อย ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ควรจะปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน ให้สามเณร ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย พัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน พัฒนาความเชื่อทางพุทธ เพื่อให้สามเณรมีการปรับตัวทางด้านร่างกายได้มากยิ่งขึ้น

3. จากการวิจัยทำให้ทราบว่า การสนับสนุนจากพระผู้ปกครองและพระภิกษุ มีส่วนสำคัญในการปรับตัวของสามเณร ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนั้นควรรายงานให้คณะสงฆ์ได้รับทราบถึงบทบาทดังกล่าว เพื่อช่วยให้สามเณรสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และช่วยสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนให้สามเณรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตในการครองสมณเพศของสามเณรได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า สามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และกลุ่มสามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญมีพฤติกรรมการปรับตัวแตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีด้วย เพื่อทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวของในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้ตระหนักถึงพฤติกรรมการปรับตัวของสามเณรด้วย

2. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า สามเณรมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมปรับตัวใน ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านร่างกาย และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อการพัฒนาการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญต่อไป

3. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และกลุ่มสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกายน้อย ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่มาของการปรับตัวของสามเณรด้านร่างกายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลพรรณ จันทร์พยอม (2550). *สภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

กรมการศาสนา กองศาสนศึกษา. (2530).*คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

----------. .(2541). *คู่มือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

----------. .(2542). *คู่มือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม –บาลี.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

---------. . (2524). *คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรม-บาลี.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

กฤตกมล มั่นสอน. (2554). *ปัจจัยทางจิต-สังคมกับพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักศึกษาระดับปวช 1 สาขางานไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยการ อาชีพบางแก้ว วิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ถ่ายเอกสาร.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2530). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: บำรุงสาสน์การพิมพ์.

กันยา สุวรรณแสง. (2530*). การปรับตัวและบุคลิกภาพ. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

----------. (2536). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *คู่มือหลักสถิติ.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งามตา วนินทานนท์. (2545). *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จรรจา สุวรรณฑัต. (2523, มิถุนายน). *“ครอบครัวสัมพันธ์” คุรุปริทัศน์.*: 10-14.

จรรจา สุวรรณฑัต. (2531). *เยาวชนไทย กับการมุ่งอนาคต.* ประมวลบทความทางวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับ อภินันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จวน อุฏฐายีมหาเถร. (2544). *อนุสรณ์งานศพสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

จักรกฤช เลื่อนกฐิน. (2549). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จักรวาล ภูวพันธ์. (2537*). ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จิราภรณ์ กุณสินธิ์. (2541*). การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้วยตัวแปรด้านการกำกับตนเองในการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเอง ทางคณิตศาสตร์ ทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์. (2532). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

จุมจินต์ สลัดทุกข์. (2543). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชลธิชา มินทร์พยัคฆ์. (2546). การปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคราม. ถ่ายเอกสาร.

ชัปนะ ปิ่นเงิน. (2552*). ลักษณะเด่นและวิวัฒนาการของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในล้านนา.* เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชำเลือง วุฒิจันทร์. (2526*). ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้.* สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.

ทิตยา สุวรรณะชฎ. (2530). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ดรุณี ชุณหวัต, ยุวดี ฤาชา; และปริญญา จิรกุลพัฒนา (2537*).* การให้คุณค่าต่อสุขภาพความเชื่ออำนาจ ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของวัยรุ่น. *วารสารพยาบาล.* 43(4): 253-261.

ดวงกมล ทรัพย์พิทยากร. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2522). จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์. เอกสารนำเสนอในการประชุมสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย.

----------. (2547). บทปริทัศน์:พฤติกรรมจริยธรรม. วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์ : ระบบพฤติกรรมไทย. 169-184

---------. (2540). ความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย : การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). *ทฤษฎีต้นไม้และจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*, กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

----------. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคณะ. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศมี่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย.* รายงานวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และงามตา วนินทานนท์. (2536). *การศึกษาลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและป้องกัน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และจรรจา สุวรรณทัต. (2520). *จิตวิทยา.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2524). *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น***.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.**

ดุษฎี โยเหลา. (2535). *การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศ ไทย โดยใช้การวิเคราะห์เมต้าสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2542). *เลี้ยงลูกถูกวิธี ชีวีเป็นสุข.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิเทศ เจริญภัณฑูรณ์. (2543). *ศึกษาการปรับตัวของนักเรียนต่อสภาพการเรียนวิชาชีพประเภทช่างอุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ อส.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

นิภา นิธยายน. (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ:จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญรับ ศักดิ์มณี. (2532). *การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางการทำงานราชการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ปิยกาญจน์ กิจอุดมทรัพย์. (2539). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นวิทยาลัยสารพัดช่างกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เปรมพร มั่นเสมอ. (2545). *การปรับตัว กลวิธีการเผชิญปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักศึกษาชั้นปีที่ 1.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พจนานุกรม. (2542). ฉบับราชบัณฑิตยสถานพิมพ์ในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

พนิดา สินสุวรรณ. (2531). สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2524 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 8 คณะศึกษาศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถ่ายเอกสาร.

พยอม ธัญรส. (2540). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พยอม วงค์สารศรี.(2536). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกและการแนะแนว วิทยาลัยครูสวนดุสิต

พรพรรณ จันทรถง. (2541). การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคราม. ถ่ายเอกสาร.

พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). *พัฒนาการวัยรุ่น.* กรุงเทพฯ: คอร์ม.

พรรณี (ชูทัย) เจนจิต. (2539). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี่.

พระชูชาติ คงสีดา. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพครอบครัวความใกล้ชิดทางศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาผู้ใหญ่วิธีการเรียนทางไกลในจังหวัดราชบุรี.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต). (*2531*). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต). (*2532*). *ธรรมนูญชีวิต.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

----------. (2539) . *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ สหธรรมิก.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (*2546*). *สังคมไทยในยุคนี้สมัยนี้ และแนวคิดเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหามนตรี สามารถไทย. (2548). *การปรับตัวของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2540). *การคณะสงฆ์กับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

----------. .(2542). *การคณะสงฆ์กับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม. (2548). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพ: สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----------. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 8**.** กรุงเทพฯ:

พวงสร้อย วรกุล. (2522). *การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา***.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พาสนา ผโลศิลป์. (2534). *สำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เพชรลัดดา บุณยะวันตัง. (2545*). อัตมโนทัศน์และการปรับตัวของคนพิการทางการมองเห็นที่ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด ปากเกร็ด และศูนย์ฝึกอาชีพหญิงตาบอดสามพราน.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศิลปศาสตร์: งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2527). *รายงานการวิจัยเรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญศรี พิชัยสนีธ. (2528). *อนามัยครอบครัว.* กรุงเทพฯ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหิดล.

พิพัฒน์ แป้นอาทิตย์. (2545). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและสติปัญญาของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1.* กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2516). *การปกครองท้องถิ่น - ไทย. การเมืองและการปกครอง.* กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ภุชงค์ เลาหศิริวงศ์. (2534*). การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนเขตการศึกษา 11.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มธุรส ธัญญเฉลิม.(2550). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางสัมคมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 สหวิทยาเขตเสรีไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเพมหานคร ปริญญานิพนธ์ (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์.(2536). *เอกสารการสอน อต.323 แนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.

รัฐกมล บรรหาร.(2534).*การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวกับวัยรุ่นชายปกติที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ระวิวรรณ แสงฉาย. (2533). *สุขภาพเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น. เอกสารการสอน ชุดวิชาอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราตรี พงษ์สุวรรณ. (2540). *การศึกษาปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ราศรี ธรรมนิยม. (2525). *จิตวิทยาพัฒนาการฉบับสมบูรณ์.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์จำกัด

----------. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์จำกัด

ละม้ายมาศ ศรทัตต์.(2508). อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (เล่มที่ 2) รายงานการวิจัย.

ลักขณา สริวัฒน์. (2544). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน.* กรุงเทพฯ:โอ.เอสพริ้นดิ้ง เฮ้าส์

วิโรจน์ อารีย์กุล. (2554). *บทความสำหรับพ่อแม่. พัฒนาการทางด้านสังคมจิตวิทยาของวัยรุ่น.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า.

วุฒิพงษ์ ทองก้อน.(2542). "สานต่อลมหายใจโขนนาฏกรรมไทยยุค 2000" ใน วารสาร มฉก. วิชาการ. 2(4) มกราคม-มิถุนายน

สมคิด บุตรสนม. (2541*). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของคนไทยในชนบทซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง.* กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย ภาควิชามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมจิตร หอไตรรงค์. (2539). *ผลการฝึกแรงจูใจใฝ่สัมฤทธิ์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม.* ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สมชาย บัวเล็ก.(2540). การจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วารสารการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (3 กุมพาพันธุ์ – มีนาคม)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2542). *วินัยมุขเล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี).* พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: มหามงกฎวิทยาลัยพุทธศาสนา (เถราวาท).

สมศักดิ์ โคตรทอง. (2554). สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงธนบุรี http://somsak492.blogspot.com/2010_10_01_archive.html

สมศรี บุญอรุณรักษา. (2539*).* *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเครือคาทอลิก.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. (2520). *จิตวิทยาพัฒนาการ.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

----------. (2529). *จิตวิทยาสังคม.* กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต

สุชาติ โสมประยูร. (2527). *การปรับตัวเพื่อสุขภาพ.* กรุงเทพฯ: เจริญวิทยาการพิมพ์

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2514). *พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย-อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย .* กรุงเทพฯ: เกษมบรรณกิจ.

สุนทร บุญสถิต. (2543). *สถานภาพ บทบาท และปัญหา ของสามเณรในสังคมไทย.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

สุนิสา สิริพันธ์; และ อรุณี เพชรพัฒนพงศ์. (2541, มกราคม-มิถุนายน). รายงานการวิจัยลักษณะมุ่งอนาคตของครูสังคมศึกษา ในเขตการศึกษา 2. *ศึกษาศาสตร์ มอ.* (12): 11-17.

สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

----------. (2547). *สังคมวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนานิช.

สุภัทร บริบูรณ์. (2522). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสามเณรในพระพุทธศาสนา.* อยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุมิตตรา เจิมพันธ์. (2545*).* *จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.* วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

สุวิริยา สุวรรณโคตร. (2537). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลอัตมโนทัศน์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.*วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การพยาบาลศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สิริ เพ็ชรไชย. (2521). *ความหมายของคำในหน้าที่พระสังฆาธิการ.* กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

สิริลักษณ์ ตรัยตรึงตรีคูณ. (2550). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานประชาสัมพันธ์เชิงรุกของนักประชาสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรพล พุฒคำ (2522). *บทบาทของสภาการฝึกหัดครู.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพินทร์ ชูชม; และอัจฉรา สุขารมณ์. (2532). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบคัดเลือกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปริญญาโท.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----------. (2536). *รายงานการวิจัย เรื่อง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อังคณา ปรีชาเมตตา. (2540). *การรับรู้ของผู้ปกครองที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่4 ในโรงเรียนเตรียมอุดมและโรงเรียนพุทธจักรวิทยา.* วิทยานิพนธ์ พ.ม. (แพทยศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อัจฉรา สุขารมณ์. (2534). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อารมณ์ มัตเดช. (2543). *การศึกษาการใช้กลไกการปรับตัวด้านความสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เอนก ขำทอง, ปัญญา สละทองตรง. (2550). *ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2539, มีนาคม). ทำไมเขาถึงฆ่าตัวตาย: สถานะสุขภาพคนไทย. *วารสารหมอชาวบ้าน.* 42: 1.

อุบล เลี้ยววาริณ. (2542*). ผลของการฝึกอบรมตามแนวพุทธต่อจิตลักษณะและลักษณะทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่.* กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

Carl Ransom Rogers. (1972). *Becomingpartners: marriage and its alternatives.* Delacorte Press.

Dunton, Kenthryn Junes. (1989, May). Tarental practices associsted with their childern' smoral iesssning development. *Dissrtated Absteacts International* 49: 3306.

Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence.* New York: McGraw-Hill.

Lamm, Helmet.; Schmidt, Rolf W.; & Trommsdoff, Gisela (1976). *Sex and social class as determinent of future oraintation (time perspective) in adolescent.*

Lieberman, M.A. (1985, June). Social Sopport-The Consequence of Psychologist *A* Elimentary. *Journal of Consulting and Clinical Psycholgy* 5. 4: 461-456.

McClelland, David. C. (1953). *The Achivement Motive*. New York: Harper & Row.

McClelland; & Winter (1969). *The Achivement Motive.* New York: Harper & Row.

Mead. (1985). *Futuristic Thinking.* September 24,1995. Available :http://query. nytimes.com/gst/fullpage.html?res=990CE4DC1F3BF937A1575AC0A963958260#.

Mischel (1974). Process in Delay of Gratification. in L. Berkowitz (ed*) Advance in Experimental Social Psychology.* Vol.7 P.249-293. New York: Academic Press.

Murray, Henry H. (1964). *Motivation and Emotion.* Englewood Cliffs: prentice Hall.

Nurmi J.E (1991). *How Do Adolesents See Their Future? A Review of the Development of Future Orientation and Planning.* Development Review.

Roy, C. (1984). *Introduction to nursing: An adaption model.* 2nd ed. Eaglewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall.

Seginer, Rachel; & Hoda Halabi. (1991). *Cross-Cultural Variations* of Adolescents. FutureOrientation: The Case of Israeli Druza Versus Israeli Arab and Jewish Male.: *Journal of Journal of cross Cultural Psychology*. 22(2): 244-257.

Stephen Worchel, Joel Cooper, George R. Goethals (1989). *Understanding social psychology***.** Brooks/Cole .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางแสดงค่าสถิติ

ด้านร่างกาย ค่าความเชื่อมั่น 0.910

Items	Corrected Item-Total Correlation
b1	.823
b2	.899
b3	.665
b6	.698
b11	.731
b12	.619
b13	.733

ด้านอัตมโนทัศน์ ค่าความเชื่อมั่น 0.842

Items	Corrected Item-Total Correlation
r1	.590
r2	.458
r3	.629
r4	.379
r6	.383
r8	.390
r9	.493
r10	.565
r11	.453
r12	.700
r13	.448
r14	.584

ด้านบทบาทและหน้าที่ ค่าความเชื่อมั่น 0.861

Items	Corrected Item-Total Correlation
v1	.602
v2	.543
v3	.619
v4	.334
v5	.699
v6	.506
v8	.642
v9	.703
v10	.605
v12	.495
v13	.376

ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ค่าความเชื่อมั่น 0.786

Items	Corrected Item-Total Correlation
h1	.350
h3	.521
h5	.603
h6	.628
h8	.719
h9	.410

ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ค่าความเชื่อมั่น 0.893

Items	Corrected Item-Total Correlation
m1	.680
m2	.770
m3	.528
m4	.757
m5	.728
m6	.779
m7	.600
m9	.436
m11	.590
m12	.359
m13	.490
m14	.399
m15	.557

ด้านความเชื่อแนวพุทธ ค่าความเชื่อมั่น 0.897

Items	Corrected Item-Total Correlation
bb1	.664
bb2	.506
bb3	.528
bb4	.483
bb5	.588
bb6	.448
bb7	.481
bb8	.712
bb9	.663
bb10	.735
bb11	.313
bb12	.567
bb13	.456
bb14	.576
bb15	.287
bb16	.427
bb17	.493
bb18	.248
bb19	.658
bb20	.640

ด้านลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน ค่าความเชื่อมั่น 0.927

Items	Corrected Item-Total Correlation
f1	.520
f2	.767
f3	.583
f8	.375
f11	.545
f12	.718

ด้านการสนับสนุนทางสังคมจากพระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ ค่าความเชื่อมั่น 0.858

Items	Corrected Item-Total Correlation
s1	.543
s2	.433
s3	.332
s4	.297
s5	.486
s6	.441
s7	.395
s8	.604
s9	.662
s10	.352
s11	.590
s12	.440
s13	.365
s14	.707
s15	.628
s16	.568
s17	.365

ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ค่าความเชื่อมั่น 0.669

Items	Corrected Item-Total Correlation
t3	.432
t4	.397
t5	.532
t6	.441
t7	.318

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ค่าความเชื่อมั่น 0.885

Items	Corrected Item-Total Correlation
p1	.673
p2	.613
p3	.274
p4	.548
p5	.654
p6	.393
p7	.379
p8	.706
p9	.548
p10	.623
p11	.689
p12	.435
p13	.441
p14	.671
p15	.574

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

ดร.สมชาย เทพแสง	ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ	อาจารย์พิเศษ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรือโท ผศ. ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

คำชี้แจงแบบสอบถาม

นมัสการ สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

คำชี้แจง

ขอความร่วมมือ สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกรูป ตอบแบบสอบถามชุดนี้ตามข้อมูลที่เป็นจริงของสามเณร และขอให้สามเณร **ตอบคำถามทุกข้อ** ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มี ทั้งหมด 11 ตอน

ทั้งนี้ผู้วิจัยรับรองว่า คำตอบที่สามเณรให้ไว้จะถูกเก็บเป็นความลับ จึงขอให้สามเณรตอบแบบสอบถามด้วยความสบายใจ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะนำเสนอในภาพรวมเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยที่ศึกษา สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ สังกัดกลุ่ม 2 ของสามเณร ผลการวิจัยจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อช่วยเอื้อในการปรับตัวของสามเณร ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะไม่มีผลกระทบต่อสามเณรเป็นการส่วนตัว

หากสามเณรมีข้อสงสัยประการใด หรือต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมโปรดติดต่อหมายเลขที่ให้ไว้ข้างล่างนี้

ขอบคุณทุกรูปที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย พระสรพงษ์ สีลสำโร (สอนทวี)
นิสิตปริญญาโท ภาคพิเศษ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา
ดร.สุภาพร ธนะชานันท์
ร.ต.อ.หญิง ดร. ปานจักษ์ เหล่ารัตนวรพงษ์
มือถือ 081-694-170

แบบสอบถาม

สามเณรกรุณากรอกข้อความในแต่ละข้อตามความจริง และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

แบบสอบถามชุดที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนของสามเณร มีจำนวน 7 ข้อ

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความจริงของสามเณร

1. ปัจจุบันสามเณรศึกษาในระดับชั้นใด
   - ❑ 1. มัธยมศึกษาปีที่ 1
   - ❑ 2. มัธยมศึกษาปีที่ 4
2. สภาพครอบครัวก่อนบรรพชาของสามเณรเป็นอย่างไร
   - ❑ 1. บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
   - ❑ 2. บิดามารดาแยกกัน / หย่าร้างกัน
   - ❑ 3. บิดาหรือมารดาเสียชีวิต หรือเสียชีวิตทั้งคู่
3. ก่อนบวชสามเณรพักอาศัยอยู่กับใคร
   - ❑ 1. บิดาและมารดา
   - ❑ 2. บิดาหรือมารดา
   - ❑ 3. ญาติ
4. สามเณรมีพระพี่เลี้ยงดูแลหรือไม่
   - ❑ 1. มี
   - ❑ 2. ไม่มี
5. ปัจจุบันสามเณร(จำวัด)พักอาศัยอยู่กับใคร
   - ❑ 1. พระผู้ปกครองหรือพระภิกษุ
   - ❑ 2. กุฏิตามลำพัง
   - ❑ 3. เพื่อนสามเณร

แบบสอบถามชุดที่ 2

คำอธิบาย ให้สามเณรระลึกถึงความรู้สึกนึกคิดของสามเณรที่มีต่อตนเองในด้านต่างๆ แล้วพิจารณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ข้อความที่ตรงกับลักษณะความจริงที่เกิดขึ้น เพียงคำตอบเดียว ซึ่งมี คำตอบให้เลือก 6 ระดับคือ

จริงที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความเป็นจริงมากที่สุด
จริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความเป็นจริงปานกลาง
ค่อนข้างจริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความเป็นจริงเล็กน้อย
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความไม่จริงเล็กน้อย
ไม่จริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความไม่จริงปานกลาง
ไม่จริงเลย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับ ความไม่จริงมากที่สุด

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 2 ด้านร่างกายของสามเณร							
1.	ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดที่ต้องอยู่ภายในวัด						
2.	ข้าพเจ้ามีความกระวนกระวายเวลาเห็นเพื่อนฆราวาสเพศหญิง						
3.	ร่างกายของข้าพเจ้าไม่แข็งแรงเมื่อบวชเป็นสามเณร						
4.	ข้าพเจ้าอยากวิ่งเล่นกับเพื่อนเมื่อมีเวลาว่าง						
5.	การสวดมนต์ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเครียด						
6.	การนุ่งห่มแบบพระสงฆ์เป็นเรื่องยุ่งยากในการขับถ่าย						
7.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่า การฉันอาหาร 2 มื้อ ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ						
ตอนที่ 3 ด้านอัตมโนทัศน์							
1.	เมื่อมีโอกาสได้ศึกษาทางโลกและทางธรรมทำให้ชีวิตข้าพเจ้ามีความหมาย						
2.	ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพระภิกษุได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง						
3.	พระภิกษุชมข้าพเจ้าว่ามีความสุภาพเรียบร้อย						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
4.	ข้าพเจ้า ยืน เดิน นั่ง ได้อย่างเหมาะสมกับการเป็นสามเณร						
ตอนที่ 3 ด้านอัตมโนทัศน์ (ต่อ)							
5.	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่สามารถทำงานตามที่พระผู้ใหญ่มอบหมายได้สำเร็จ						
6.	ข้าพเจ้าภูมิใจที่มีส่วนในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาด้วยการเป็นสามเณร						
7.	ข้าพเจ้าภูมิใจที่ทำให้บิดามารดามีความสุขเมื่อลูกได้ครองเพศสมณะ						
8.	การได้บรรพชาเป็นสามเณรทำให้ชีวิตของข้าพเจ้ามีความหมาย						
9.	ข้าพเจ้าสามารถทำความรู้จักกับพระภิกษุสามเณรได้ง่าย						
10.	ข้าพเจ้าชอบฟังความคิดเห็นของเพื่อนสามเณร						
11.	เมื่อข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดก็ตามเพื่อนมักยอมรับความคิดเห็นของข้าพเจ้า						
12.	ข้าพเจ้าชอบอาสาทำงานให้พระภิกษุและสามเณร						
ตอนที่ 4 ด้านบทบาทและหน้าที่							
1.	ข้าพเจ้าดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อไม่ให้พ่อแม่ของข้าพเจ้าเป็นห่วง						
2.	ข้าพเจ้าหมั่นทำความสะอาดห้องนอนและหมอนมุ้งให้สะอาดอยู่เสมอเพราะเป็นกิจที่ควรทำ						
3.	เมื่อมีกิจจำเป็นที่พระภิกษุต้องการความช่วยเหลือ ข้าพเจ้าจะช่วยงานของท่านเต็มความสามารถ						
4.	ข้าพเจ้าสามารถแบ่งเวลาจากการอุปัฏฐากพระภิกษุเพื่อทบทวนตำราเรียน						
5.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างจากการเรียนหนังสือช่วยเหลืองานพระสงฆ์						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 4 ด้านบทบาทและหน้าที่ (ต่อ)							
6.	การศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนา						
7.	เมื่อเลิกเรียนในแต่ละวันข้าพเจ้าเข้าร่วมทำกิจ เช่นไหว้พระสวดมนต์						
8.	ในแต่ละวันข้าพเจ้าได้แบ่งเวลาเพื่อทำหน้าที่อุปัฏฐากพระภิกษุ						
9.	ข้าพเจ้าสามารถแบ่งเวลาจากการศึกษาเล่าเรียนเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมภายในวัด						
10.	ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าต้องอุปัฏฐากพระภิกษุและช่วยเหลืองานพระสงฆ์ แต่ไม่ทำให้เสียการเรียน						
11.	การสวดมนต์และฝึกสมาธิเป็นการพักผ่อนร่างกายและทำจิตใจของข้าพเจ้าให้มีความสงบ						
ตอนที่ 5 ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน							
1.	ข้าพเจ้าทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี						
2.	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจการบ้านเพื่อนช่วยให้คำแนะนำอธิบาย						
3.	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขเมื่อได้อยู่กับเพื่อน						
4.	การช่วยเหลือเพื่อนเป็นภาระที่ข้าพเจ้าไม่อยากทำ						
5.	ข้าพเจ้ามีเพื่อนไว้วางใจได้						
6.	เพื่อนข้าพเจ้าส่วนมากชื่นชมในการมีน้ำใจของข้าพเจ้า						
ตอนที่ 6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์							
1.	ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะลงมือทำงานที่ครูสั่งโดยเร็ว						
2.	ข้าพเจ้าอยากสวดมนต์บทยากๆได้อย่างคล่องแคล่ว						
3.	ข้าพเจ้าตั้งความหวังไว้สูง						
4.	ข้าพเจ้าอยากทำอย่างสามเณรที่ประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่อง						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ต่อ)							
5.	ข้าพเจ้าใฝ่ฝันที่จะเป็นคนที่มีอนาคตด้วยการครองตนด้วยธรรมะ						
6.	แม้ข้าพเจ้ากลัวความวังเวงในเวลากลางคืนแต่ก็ยังมุ่งมั่นที่จะทบทวนบทเรียน						
7.	ข้าพเจ้าเชื่อว่างานจะสำเร็จได้ถ้ามีความอดทน						
8.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างความมุ่งมั่น						
9.	ในช่วงวัดมีงานบุญข้าพเจ้าทำงานโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย						
10.	ข้าพเจ้าหาวิธีให้ท่องบทสวดมนต์อย่างแม่นยำ						
11.	ข้าพเจ้าชอบทำในสิ่งที่ยากและท้าทายความสามารถ						
12.	ข้าพเจ้ามักจะสมัครเข้าแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ						
13.	ข้าพเจ้าพยายามอย่างยิ่งที่จะทำคะแนนให้ได้สูงกว่าที่สอบได้ครั้งก่อน						
ตอนที่ 7 ความเชื่อทางพุทธ							
1.	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้สัจธรรมจริง						
2.	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าทรงอาศัยความเพียรและปัญญาจึงสำเร็จความจริงขั้นสูงสุด						
3.	ข้าพเจ้าซาบซึ้งเมื่อระลึกถึงความเพียรพยายามของพระพุทธเจ้าในด้านค้นหาสัจธรรม						
4.	เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายข้าพเจ้าจะระลึกถึงความเพียรของพระพุทธเจ้า						
5.	ข้าพเจ้ายึดจริยวัตรของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง						
6.	ข้าพเจ้ามั่นใจในหลักธรรมจะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 7 ความเชื่อทางพุทธ (ต่อ)							
7.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าพระสงฆ์ยังคงเป็นผู้นำของสังคมอยู่						
8.	ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งถึงการเสียสละความสุขส่วนพระองค์ในการแสวงหาสัจธรรมเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษย์						
9.	เมื่อกราบพระพุทธรูป ข้าพเจ้ารู้สึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า						
10.	ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งถึงพระปัญญาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่เป็นเลิศกว่าใครในโลก						
11.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนามนุษย์ได้						
12.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าคำสอนที่ได้ศึกษาเข้าใจดีแล้วสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้						
13.	ข้าพเจ้ายึดพระเถระที่ข้าพเจ้านับถือ เป็นบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต						
14.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่า หลักคำสอนของพระพุทธเจ้ากำจัดความทุกข์ได้						
15.	ข้าพเจ้ามีความเคารพหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยใจจริง						
16.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจะช่วยให้สังคมโลกเกิดความสงบ						
17.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าสังคมสงฆ์เป็นสังคมที่มีความสงบอบอุ่น						
18.	สถานภาพของหมู่สงฆ์เหมาะแก่การดำรงชีวิตให้เกิดความสุข						
19.	พระสงฆ์สามารถชี้นำประโยชน์ให้แก่ข้าพเจ้าได้สั่งสมความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก						
20.	การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าช่วยให้ข้าพเจ้ามีการดำเนินชีวิตที่มีความสุขขึ้น						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 8 ลักษณะมุ่งอนาคต–ควบคุมตน							
1.	การวางแผนล่วงหน้าเป็นการกระทำที่ไร้ประโยชน์เพราะมักไม่เป็นไปตามแผน						
2.	ข้าพเจ้าอยากได้สิ่งใดแต่ต้องรอคอย ข้าพเจ้ามักจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้						
3.	ข้าพเจ้าคิดว่าคนเราควรหาความสุขใส่ตัวให้มากที่สุดเพราะอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน						
4.	ข้าพเจ้ามักลืมทำการบ้านเสมอ						
5.	แม้ร่างกายจะสกปรก ข้าพเจ้าก็จะไม่อาบน้ำ ถ้ารู้สึกว่าไม่อยากอาบน้ำ						
6.	เมื่อมีคนขัดใจข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะฉวยสิ่งของใกล้มือขว้างปาหรือทำลายเสมอ						
ตอนที่ 9 การสนับสนุนทางสังคม จาก พระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ							
1.	เมื่อข้าพเจ้ามีความกังวลใจ พระภิกษุจะคอยปลอบใจ						
2.	ข้าพเจ้าได้รับการตักเตือนด้วยความเมตตาจากพระภิกษุผู้ปกครองให้ปฏิบัติตนตามข้อวัตรปฏิบัติ						
3.	พระภิกษุผู้ปกครองจะคอยไต่ถามข้าพเจ้าด้วยความห่วงใย						
4.	เมื่อข้าพเจ้าป่วยพระผู้ปกครองและพระภิกษุหมั่นมาดูอาการของข้าพเจ้า						
5.	ข้าพเจ้าได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพระภิกษุผู้ปกครองและพระภิกษุรูปอื่น						
6.	เมื่อข้าพเจ้าสามารถสอบนักธรรมได้ พระภิกษุผู้ปกครอง ต่างร่วมแสดงความยินดีต่อข้าพเจ้า						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 9 การสนับสนุนทางสังคม จากพระผู้ปกครอง หรือพระภิกษุ (ต่อ)							
7.	เมื่อข้าพเจ้าทำงานตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย พระภิกษุกล่าวชมข้าพเจ้า						
8.	ข้าพเจ้าได้รับของใช้ที่จำเป็นจากพระภิกษุ						
9.	พระภิกษุผู้ปกครองจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้แก่ข้าพเจ้า						
10.	ข้าพเจ้าได้รับทุนการศึกษาจากพระเถระตามความเหมาะสม						
11.	ข้าพเจ้าได้รับจีวรจากพระภิกษุเมื่อจำเป็นต้องเปลี่ยน						
12.	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาพระภิกษุผู้ปกครองจะช่วยเหลือให้ข้าพเจ้า						
13.	เมื่อต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พระภิกษุผู้ปกครองจะเป็นผู้จัดการให้						
14.	ข้าพเจ้ามีพระภิกษุที่ไว้วางใจให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ได้						
15.	พระภิกษุผู้ปกครองให้คำแนะนำในเรื่องการรักษาความสะอาดของร่างกายแก่ข้าพเจ้า						
16.	พระภิกษุผู้ปกครองให้คำแนะนำในเรื่องการวางตัวเมื่ออยู่กับสตรีเพศ						
17.	พระภิกษุให้คำแนะนำเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต						
ตอนที่ 10 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน							
1.	ผู้ปกครองให้รางวัลข้าพเจ้าเมื่อทำความดี หรือเรียนเก่งขึ้น						
2.	ผู้ปกครองให้ข้าพเจ้าทำอะไรด้วยตัวเอง						
3.	ผู้ปกครองให้คำแนะนำข้าพเจ้าด้วยใช้เหตุผลมาประกอบ						

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ตรงกับท่านเพียงใด	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ตอนที่ 10 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ต่อ)							
4.	เมื่อมีปัญหาผู้ปกครองจะให้คำปรึกษาแก่ข้าพเจ้า						
5.	ข้าพเจ้าได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองด้วยความยุติธรรม						
ตอนที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน							
1.	ข้าพเจ้าเข้ากันเพื่อนๆ ในชั้นเรียนได้ทุกคน						
2.	ข้าพเจ้าจะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน						
3.	เมื่อเพื่อนทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ข้าพเจ้าจะช่วยแนะนำและตักเตือนให้เพื่อนทำในสิ่งที่ถูก						
4.	ในการทำงานกลุ่มข้าพเจ้าจะรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากเพื่อนในกลุ่ม						
5.	เมื่อมีปัญหาทุกข์ใจข้าพเจ้าจะรับฟังปัญหาให้เพื่อนสบายใจขึ้น						
6.	เมื่อข้าพเจ้าเรียนไม่เข้าใจหรือเรียนไม่รู้เรื่องเพื่อนๆ ที่เรียนรู้เรื่องจะช่วยอธิบายให้						
7.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนความรู้กันในชั้นเรียน						
8.	นักเรียนและเพื่อนมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือกันไม่ว่ามีปัญหาเรื่องใด						
9.	นักเรียนและเพื่อนต่างมีความรักและสามัคคีกัน						
10.	เมื่อมีปัญหาสามเณรและเพื่อนใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา						
11.	สามเณรและเพื่อนเชื่อมั่นในความสามารถของกันและกัน						
12.	เพื่อนแสดงความยินดี เมื่อสามเณรประสบความสำเร็จ						
13.	สามเณรและเพื่อนพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง						
14.	สามเณรและเพื่อนจะคอยถามทุกข์สุขกัน						
15.	เพื่อนๆคอยปลอบใจเมื่อข้าพเจ้าถูกตำหนิ						

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พระสรพงษ์ สอนทวี
วันเดือนปีเกิด	17 มิถุนายน 2521
สถานที่เกิด	อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดหาดสำราญ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เลขานุการเจ้าคณะตำบลหาดยาย อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วัดหาดสำราญ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2534	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนชุมชนวัดหาดสำราญ
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนชุมชนวัดหาดสำราญ
พ.ศ. 2540	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (แผนกวิชา ช่างไฟฟ้ากำลัง) จาก วิทยาลัยเทคนิคชุมพร
พ.ศ. 2548	พุทธศาสตรบัณฑิต สังคมศาสตร์ (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2554	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ